

LUUMÄEN KUNTA

TILINPÄÄTÖS JA TOIMINTAKERTOMUS 2023

Kunnanhallitus 25.3.2024 § 42

Kunnanvaltuusto 10.6.2024 § 10

TILINPÄÄTÖS JA TOIMINTAKERTOMUS 2023

Sisällysluettelo

1. TOIMINTAKERTOMUS	5
1.1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	5
1.1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	10
1.1.2.1. Henkilöstö	10
1.1.2.2. Valtuusto	11
1.1.2.3. Kunnanhallitus	12
1.1.2.4. Lautakunnat toimikaudella 2021–2023	12
1.1.2.5. Tilivelvolliset	13
1.1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	13
1.1.3.1. Kuntien taloudellinen tilanne	15
1.1.3.2. Luumäen kunnan kehitystä kuvaavat muuttajat	16
1.1.4. Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa	20
1.1.5. Kunnan henkilöstö	22
1.1.6. Ympäristöasiat	22
1.1.7. Viestintä ja markkinointi	24
1.1.8. Muut ei-taloudelliset asiat	25
1.1.9. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	25
1.1.10. Olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen	26
1.1.11. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	27
1.1.11.1. Kunnan strategiset riskit	27
1.1.11.2. Kunnan taloudelliset riskit	28
1.1.11.3. Kunnan vahinkoriskit	30
1.1.11.4. Kunnan tietojärjestelmäriskit	30
1.1.11.5. Kuntakonsernin strategiset riskit	30
1.1.11.6. Kuntakonsernin taloudelliset riskit	31
1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	31
1.2.1. Hallinto ja johtaminen	31
1.2.2. Taloudenpito, rahoitus, investoinnit ja hankinnat	32
1.2.3. Omaisuuden käyttö	33
1.2.4. Tiedonhallinta ja tietosuoja	33

	2
1.2.5. Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä ja kehittämistoimenpiteet	34
1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	35
1.3.1. Tuloslaskelma ja tunnusluvut.....	35
1.3.2. Rahoituslaskelma ja tunnusluvut.....	36
1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset	38
1.4.1. Tase ja tunnusluvut	38
1.5. Kokonaistulot ja –menot.....	41
1.6. Kuntakonsernin toiminta ja talous	42
1.6.1. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	42
1.6.2. Konserniohjaus ja valvonta	42
1.6.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	43
1.6.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	44
1.6.5. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	44
1.6.6. Konsernitilinpäätös ja tunnusluvut.....	45
1.6.6.1. Konsernituloslaskelma ja tunnusluvut	46
1.6.6.2. Konsernituloslaskelman tarkastelu	46
1.6.6.3. Konsernin rahoituslaskelma ja tunnusluvut	47
1.6.6.4. Konsernitase ja tunnusluvut.....	49
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	51
2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	52
2.1. Käyttötalousosan toteutuminen.....	54
2.1.1. Tarkastuslautakunta	55
2.1.2. Kunnanhallitus	56
2.1.2.1. Kunnanvaltuusto	57
2.1.2.2. Kunnanhallitus.....	57
2.1.3. Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys	59
2.1.4. Sivistyslautakunta	60
2.1.5. Tekninen lautakunta	64
2.1.6. Ympäristölautakunta.....	65
2.2. Tuloslaskelmaosan toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen).....	67
2.3. Investointien toteutuminen	69
2.4. Rahoitusosan toteutuminen.....	72
2.5. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	73
3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	74

3.1. Tuloslaskelma vertailutietoineen	74
3.2. Rahoituslaskelma vertailutietoineen	75
3.3. Tase vertailutietoineen	76
3.4. Konsernilaskelmat vertailutietoineen	78
3.4.1. Konsernituloslaskelma	78
3.4.2. Konsernin rahoituslaskelma	79
3.4.3. Konsernitase	80
4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	82
4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	82
4.1.1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja –menetelmät	82
4.1.2. Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot.....	83
4.2. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	84
4.2.1. Konsernitilinpäätöstä koskevat laatimisperiaatteet.....	84
4.2.2. Konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot	85
4.3. Tuloslaskelman liitetiedot	85
4.3.1. Toimintatuotot tehtäväalueittain.....	85
4.3.2. Tuet valtuustoryhmille	85
4.3.3. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet kunnan tilinpäätöksessä	86
4.3.4. Pakollisten varausten muutokset.....	86
4.3.5. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot.....	87
4.3.6. Satunnaisten tuottojen erittely.....	87
4.3.7. Osinkotuotot ja osuuspääomien korot	87
4.4. Taseen liitetiedot	88
4.4.1. Arvonkorotukset	88
4.4.2. Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät.....	88
4.4.3. Rahoitusarvopapereiden markkina-arvojen ja hankintahintojen erotus	88
4.4.4. Pysyvien vastaavien muutokset	89
4.4.5. Pysyvien vastaavien sijoitukset	90
4.4.6. Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet ja osakkuusyhteisöt	91
4.4.7. Kunnan saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä ja osakkuusyhteisöiltä	91
4.4.8. Oman pääoman muutokset.....	92
4.4.9. Myöhemmin kuin 5 vuoden kuluttua erääntyvät pitkäaikaiset velat	93
4.4.10. Kunnan velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille ja osuusyhteisöille	93
4.4.11. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	93

	4
4.5. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	94
4.5.1. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	94
4.5.2. Vuokravastuiden yhteismäärä.....	94
4.5.3. Vastuu Kuntien Takauskeskuksen takausvastuusta	94
4.5.4. Muut taloudelliset vastuut	94
4.6. Henkilöstöä koskevat liitetiedot	95
4.6.1. Henkilöstön lukumäärä ja kulut.....	95
4.6.2. Tilintarkastajan palkkiot.....	96
4.6.3. Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	96
4.6.4. Intressitahotapahtumat	96
5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET	97
5.1. Vesilaitos	97
5.1.1. Vesilaitoksen tuloslaskelma vertailutietoineen	99
5.1.2. Vesilaitoksen tase vertailutietoineen.....	100
5.1.3. Vesilaitoksen rahoituslaskelma vertailutietoineen	101
5.2. Muut eriytetyt laskelmat	102
5.2.1. Työllistämisyksikkö ja kiinteistönhuolto	102
5.2.2. Tilapalvelut.....	102
7. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	103
6. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT JA KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT	104

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1. Kunnanjohtajan katsaus

Luumäen kunta on määrätietoisesti jatkanut uuden, vuonna 2022 hyväksytyyn kuntastrategian, ”Luovasti Lämmöllä Luotettavasti”, toteuttamista.

Luumäen kunnan viestintästrategia hyväksyttiin helmikuussa 2023 ja matkailustrategia yhteistyössä Länsi-Saimaan kuntien elinvoimahankkeen kanssa valmistui loppuvuonna. Valtuusto hyväksyi matkailustrategian helmikuussa 2024.

Kunnan viestintää ja markkinointia on tehty monikanavaisesti. Kevään merkittävin mediatapahtuma oli eduskuntavaalipaneeli Taavetti-hallissa maaliskuussa, jonne saatiin paikalle useita kansanedustajia ja yksi nykyinen ministeri.

Vuoden merkittävin mediatapahtuma oli yhdessä Kotkaniemi-säätiön ja Etelä-Karjalan liiton kanssa toista kertaa järjestetty korkeatasoinen poliittishistoriallinen seminaari ”Kotkaniemi-foorumi”.

Nimekkäiden puhujien ja akuutin aihepiirin vuoksi seminaari sai huomiota tiedotusvälineissä myös valtakunnallisesti. Tilaisuudessa oli puhujina ja panelisteina mm. kolme tulevaa presidenttiehdokasta, yksi ministeri ja aiempia ministereitä. Kansainvälistä näkökulmaa toi Ruotsin edellinen puolustusministeri Peter Hultqvist.

Virallisena yhteistyökumppanina viime vuoden foorumissa oli mukana myös Ulkopoliittinen instituutti. Foorumi järjestetään myös tänä vuonna P. E. Svinhufvudin kotimuseolla Kotkaniemessä.

Kokonaisuudessaan Kotkaniemessä oli tapahtumarikas kesä ja kävijämäärät lähtivät jälleen nousuun. Kotkaniemi-foorumin museolle tuoma tunnettuus on myös todennäköisesti vaikuttanut kävijämäärien kasvuun.

Uuden, vuoden 2023 alussa aloittaneen, Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kanssa neuvoteltiin ja allekirjoitettiin esisopimus uuden hyvinvointiaseman rakennuttamisesta Luumäelle. Lokakuussa uuden hyvinvointiaseman rakennustyöt aloitettiin Taavetin keskustassa lähellä nykyistä hyvinvointiasemaa. Pääurakoitsijaksi valikoitui Varte Lappeenranta Oy.

Tämä on Luumäen kunnalle iso ja erittäin tarpeellinen investointi tulevaisuuteen, kun nykyisen hyvinvointiaseman elinkaari oli kääntynyt loppusuoralle ja sen perusteellinen kunnostaminen olisi ollut asiantuntija-arvioiden mukaan jopa kalliimpaa kuin täysin uusien tilojen rakentaminen.

Hyvinvointialueen johtaja Sally Leskinen totesi urakkasopimusten allekirjoitustilaisuudessa (hänen sanojaan vapaasti lainaten): ”Tämän hankkeen ansiosta Luumäellä on tarjolla ajanmukaiset hyvinvointipalvelut muutamaksi kymmeneksi vuodeksi eteenpäin”.

Uuden valmistuvan hyvinvointiaseman ansioksi onkin laskettava, että Luumäki on Paikkalan ohella ainoa Etelä-Karjalan pieni kunta, jossa on tarjolla EKHVA:n valtuuston 5.3.2024 hyväksymän uuden konseptoinnin mukaiset keskikokoisen hyvinvointiaseman palvelut. Muissa kunnissa on jatkossa tarjonnaltaan suppeamman ns. perushyvinvointiaseman palvelut.

Nykyisen hyvinvointiaseman toiminnoista jouduttiin siirtämään viime joulun alla neuvolan toiminnot tilapäisiin väistötiloihin kunnantalolle. Uuden hyvinvointiaseman valmistuttua nykyisellä hyvinvointiasemalla olevista toiminnoista kunnantalolle tulee muuttamaan kehitysvammaisten päivätoimintayksikkö. Eläinlääkintäyksikölle tulevien tilojen sijoituspaikaksi on ehdolla sama kiinteistö, jossa sijaitsee tällä hetkellä Taavetin kirjasto.

Vuoden 2024 puolella hyvinvointiaseman työt ovat edenneet edelleen hyvin aikataulussa. 23.1. järjestimme Yhdessä Varten ja EKHVA:n kanssa peruskiven muuraustilaisuuden, jossa oli juhlapuhujana sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso. Uuden hyvinvointiaseman suunniteltu valmistumisajankohta on joulukuun alussa. Tämän jälkeen muuttotoimet nykyiseltä hyvinvointiasemalta voidaan aloittaa.

Valokuiturakentaminen on edelleen edennyt ja etenee uusille alueille kunnassa.

Tietoliikenneyhteyksien sujuvuus koko kunnan alueella on tärkeää kaikille kuntalaisille ja vapaa-ajan asukkaille yrityksistä puhumattakaan.

Yrityspuolella merkittävimpanä uutisena oli pellettituotannon uudelleen käynnistyminen Luumäellä Luumäen Pelletti Oy:n toimesta Puukylässä. Yritys on jo työllistänyt alihankkijat mukaan lukien noin 20 henkilöä Luumäellä. Haastavasta yleisestä taloustilanteesta huolimatta Luumäellä toimivat isot yritykset kuten Ansari, Lindström ja Lujabetoni välttyivät viime vuonna lomautuksilta tai irtisanomisilta.

Luumäen Energialle valmistui uusi biolämpölaitos ja Luumäen vesilaitokselle fluoridipoistoyksikkö viime vuoden alussa Kivimäkeen. Investoinnit ovat merkityksellisiä huoltovarmuuden ja laadukkaan vedentuotannon turvaamisessa luumäkeläisille.

Kunta tarjoaa monenlaisia päivittäisiä palveluita kuntalaisille, joista päivähoito ja koulut ovat kunnan talousarviossa selvästi suurin sektori ja kunnan henkilökunnasta myös iso osa työskentelee sivistystoimeen liittyvien tehtävien parissa.

Moneenkaan asiaan ei välttämättä kiinnitetä sen ansaitsemaa huomiota niin kauan kuin kaikki toimii hyvin. Hyvät varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut Luumäellä eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyys ja meidän tehtävä on pitää niistä hyvää huolta. Laadukas toiminta lasten ja nuoremme hyväksi on mitä parasta työtä koko kunnan tulevaisuuden eteen. Kunta on myös menestynyt hyvin verrattuna moniin muihin kuntiin tutkittaessa esimerkiksi nuorten hyvinvointiin liittyviä muuttujia.

Viime vuonna lasten syntyvyys ylitti monen vuoden tauon jälkeen yli kolmenkymmenen rajan mikä kertoo, että Taavetin ja Jurvalan päiväkoteihin on uusia tulijoita totuttua enemmän jo ehkäpä tämän vuoden aikana.

Taavetin koulukeskuksen osalta aloitettiin selvitystyöt vaadittavista kiinteistöjen kuntoon liittyvistä toimenpiteistä.

Koulutus- ja yrityspalveluiden puolella Luumäen kunnassa käynnistyi viime syksynä aivan uusi Osaajaverstas-hanke yhteistyössä Saimaan ammattiopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa. Hanke on konkreettisesti esillä katukuvassa omilla toimitiloiltaan Riihitiellä.

Tämän hankkeen avulla myös käytännön tasolla tarjotaan ammatillista koulutusta ensimmäistä kertaa paikan päällä täällä Luumäellä. Toiminta on saanut hyvän vastaanoton luumäkeläisissä yrityksissä. Ensimmäiset opiskelijat aloittivat viime syksynä ja koulutettavia tulee koko ajan lisää. Tätä kautta on mahdollista kouluttautua ammattiin niin nuoren kuin varttuneemman henkilön. Hanke tarjoaa uuden polun työelämään myös alanvaihtajille tai työttömäksi jääneelle, joka haluaa kouluttautua työllistymismahdollisuuksiensa parantamiseksi.

Pyrimme monin eri keinoin kehittämään kuntaa niin että täällä on hyvä elää ja viihtyä myös vapaa-aikana. Uusina liikuntapaikkoina Taavettiin ja Jurvalaan valmistuivat viime vuonna uudet kuntoportaat. Kunta tarjoaa kattavan latuverkoston ja jopa oman ”koiraladunkin”, jota ei löydy edes kaikilta isoimmiltakaan paikkakunnilta. Luumäellä jääurheilua harrastetaan aktiivisesti ja kunta on huomionnut tämän aloittamalla jäähallin kunnostustyöt. Tähän korjausurakkaan on saatu kunnan ulkopuolista julkista tukea kuten myös esimerkiksi liikenneturvallisuutta parantaviin investointeihin. Luumäki on saanut myös julkista tunnustusta liikenneturvallisuuteen panostamisesta.

Luumäellä toimii aktiivisesti suuri määrä eri järjestöjä ja vapaaehtoisia. Seuratalo Joukolan ulkoasuremontti valmistui viime syksynä ja Joukolaa kuten kunnan muitakin tiloja pyritään pitämään asianmukaisessa kunnossa järjestöjen toiminnan mahdollistajina.

Järjestöt, yhdistykset ja urheiluseurat järjestivät jälleen vuoden aikana runsaasti erilaisia tapahtumia.

Mainittakoon tässä erikseen muutama harvoin toistuva tapahtuma. Voiton Soutajat järjesti elokuussa kirkkoveneiden sprinttimatkojen Suomen mestaruuskilpailut Kivijärvellä. Luumäen Pojat kunnan myötävaikutuksella järjesti jo aiemmin samassa kuussa jalkapallon U 17 poikien avoimen pohjoismaiden mestaruusturnauksen pronssiottelun Ruotsi – Norja Taavetin urheilukentällä. Molempien tapahtumien järjestelyt onnistuivat erinomaisesti ja yleisö löysi myös hyvin tapahtumiin mukaan.

TE24 uudistusta valmistellaan hyvässä yhteistyössä kaikkien Etelä-Karjalan kuntien sekä Lappeenrannan ja Imatran kaupunkien kesken. Luumäki tulee kuulumaan

1.1.2025 aloittavaan Etelä-Karjalan työllisyysalueeseen. Työllisyysalue järjestetään vastuukuntamallilla, Lappeenrannan toimiessa vastuukuntana.

Luumäelle syntyi vuonna 2023 yhteensä 32 lasta, joka on eniten kaikissa Etelä-Karjalan pienissä kunnissa ja selvästi enemmän kuin useaan vuoteen Luumäellä. Myös tammi-helmikuussa 2024 Luumäelle on syntynyt maakunnan pienistä kunnista eniten lapsia (6). Kunnan kokonaisväkiluku pysyi miltei ennallaan vuonna 2023. Pyrkimys on vähintään pysäyttää asukasluvun lasku lähivuosina.

Tähän pyritään toteuttamalla uutta kuntastrategiaamme edelleen johdonmukaisesta ja määrätietoisesti. Palveluiden turvaaminen ja kehittäminen sekä Luumäen kunnasta aktiivisesti tehtävä positiivinen tiedottaminen ja markkinointi tuottavat tulosta.

Kunta teki tuloksellisesti 86 818 euron alijäämän vuonna 2023. Alijäämä oli 1 055 840 euroa talousarviossa ennakoitua alijäämää pienempi. Verotulot toteutuivat hyvin lähelle talousarviossa arvioitua (- 27 451 euroa), samoin valtionosuudet (+ 61 093 euroa) ja rahoitustuotot (+ 39 344 euroa). Ilahduttavinta oli, että toimintatuotot ylittivät talousarvion 375 643 eurolla ja toimintakulut vastaavasti alittivat 397 305 eurolla.

Näinä taloudellisesti haastavina aikoina onnistuimme kuntana pääsemään melkein nol-latulokseen, kiitokset hyvästä suorituksesta osaaville päättäjillemme ja henkilökunnallemme.

Kunnan tytäryhtiöt Luumäen Asunnot Oy ja Luumäen Energia Oy myös pystyivät jo kustannuskehityksenkin takia haasteellisena vuotena kiitettävään suoritukseen ja tekivät molemmat pienen positiivisen tuloksen.

Kaakkois-Suomeen tuo erityisiä taloudellisia lisähaasteita itärajan sulun vaikutukset, joiden kompensoimiseen valtiovalalta ja EU:lta toivotaan panostuksia alueelle. Esimerkiksi rataverkon kehittämiseen investoiminen voisi jälleen mahdollistaa henkilöjunaliikenneyhteyksien palauttamisen Luumäelle, ensimmäiseksi Taavettiin ja jatkossa myös entiselle Luumäen asemalle. Luumäen kunta ajaa näitä tavoitteita aktiivisesti yhdessä Etelä-Karjalan liiton ja muiden kuntien kanssa. Huolimatta taloustilanteen yleisestä heikkenemisestä työllisyys kehittyi Luumäellä viime vuonna edelleen vielä positiiviseen suuntaan.

Kuntastrategian mukaisesti elinvoimaa ja vetovoimaa kasvattamalla Luumäellä on kaikki edellytykset selvitä myös tulevaisuudessa. Uusina kunnan verotulokertymää tukeville vuosille tuovina hankkeina ovat tuuli- ja aurinkovoimapuistot. Myrsky Energia Oy:n jo vuonna 2022 käynnistynyt hanke Suurikankaalla etenee suunnittelun osalta.

Loppuvuodesta kunta hyväksyi Exilion Tuulihankkeet Ky:n kanssa maanvuokra- ja kaa-voitus sopimukset aurinkovoimatuotannosta kunnan omistamille maille Palanutkankaalla. Tämän vuoden alussa kunta teki sopimuksen FRV Luumäki Oy:n kanssa aurinkovoimatuotannon mahdollistavan kaavoituksen käynnistämistä yksityisomisteisille maille itäisellä Palanutkankaalla.

"Kyllä koirakin sen tietää: Luumäellä on hyvä olla ja elää".

Luumäen kunta

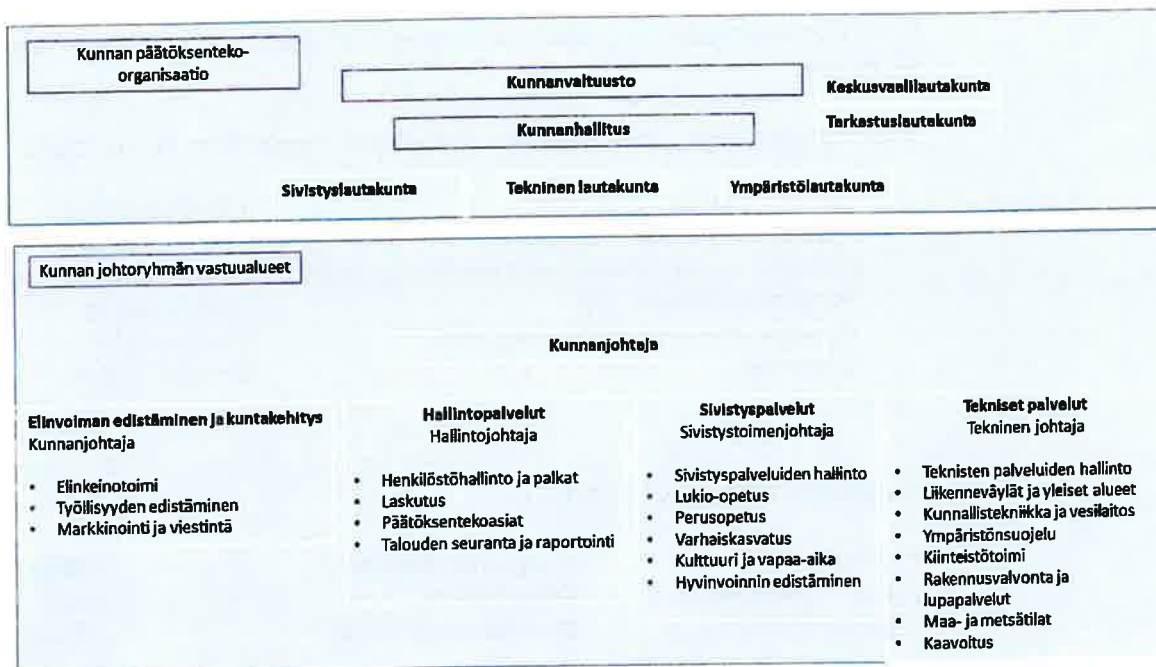
Luumäellä, 19. maaliskuuta 2024

Risto Alaheikka

Kunnanjohtaja

1.1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kunnan hallintorakenteessa ei tapahtunut muutoksia vuonna 2023.

1.1.2.1. Henkilöstö

Kunnan henkilöstömäärä oli 167 ja henkilötyövuosien määrä 159,6. Henkilöstön keski-ikä oli 49,5 vuotta. Naisten osuus 81 % vastaa kunta-alaa keskimäärin. Määräaikaisessa työsuhteessa oli 43 henkilöä. Määräaikaisuuden perusteena on sijaisuus, työllistäminen, oppisopimuskoulutus tai tilapäinen hanketehtävä. Osa-aikatyötä teki 31 henkilöä, kaikki omasta aloitteestaan joko perheeseen, terveydentilaan tai ikään liittyvistä syistä. Eläkkeelle jäi 6 henkilöä, joiden tilalle rekrytoitiin vastaaviin tehtäviin uudet työntekijät.

Erillinen henkilöstöraportti on liitetty tilinpäätösasiakirjoihin.

1.1.2.2. Valtuusto

Kunnan ylintä päätösvaltaa käytti vuoden 2021 kuntavaaleissa toimikaudeksi 2021–2025 valittu valtuusto, jossa on 23 jäsentä. Valtuutetuista naisia on 43 % (10) ja miehiä 57 % (13). Valtuusto kokoontui viisi kertaa ja pöytäkirjaan kirjattiin 42 asiaa (v. 2022, 53 asiaa).

Valtuustokaudeksi 2021–2025 valitun valtuuston poliittinen kokoonpano:

Suomen keskusta (KESK)	12 valtuutettua
Kansallinen Kokoomus (KOK)	5 valtuutettua
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP)	3 valtuutettua
Perussuomalaiset (PS)	2 valtuutettua
Suomen Kristillisdemokraatit (KD)	1 valtuutettu
yhteensä	23 valtuutettua

Puheenjohtajisto (31.12.2023):

Puheenjohtaja	Huopainen Markku	KESK
I varapuheenjohtaja	Obeng Mari	KOK
II varapuheenjohtaja	Marttila-Inkilä Anne	KESK

Muut valtuutetut (31.12.2023):

Ahola Timo	PS
Heikkilä Aki	KESK
Hirvikallio Henri	KESK
Kiviluoma Linda	KOK
Kyllönen Tarja	KESK
Kärmeniemi Päivi	SDP
Laitala Antti	PS
Nurmilaukas Virpi	KESK
Ovaska Katriina	KESK
Pesu Antero	KOK
Piitulainen Vesa	SDP
Pylväläinen Anne	KESK
Reinilä Tuija	KD
Repo Hannu	SDP
Rämä Antti	KESK
Simola Anni	KESK
Taina Ville	KESK
Vanhoja Rauno	KESK
Venäläinen Iiro	KESK
Vuorinen Juri	KOK

1.1.2.3. Kunnanhallitus

Kunnanhallituksessa on yhdeksän jäsentä, joista naisia on 44 % (4) ja miehiä 56 % (5). Valtuuston puheenjohtajisto osallistuu kunnanhallitustyöskentelyyn puhevaltaisena. Kunnanhallituksen esittelijänä toimii kunnanjohtaja ja valmistelija/sihteerinä hallintojohtaja. Kunnanhallitus kokoontui kertomusvuonna 12 kertaa ja käsitteli 221 asiaa (v. 2022 kokouksia 15 ja 246 asiaa).

Vuosiksi 2021–2023 valitun kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet:

- Suomen Keskusta (KESK)	5 jäsentä
- Kansallinen Kokoomus (KOK)	3 jäsentä
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP)	1 jäsen

Puheenjohtajisto (31.12.2023):

Puheenjohtaja	Ovaska Katriina	KESK
I varapuheenjohtaja	Vuorinen Juri	KOK
II varapuheenjohtaja	Kärmeniemi Päivi	SDP

Muut jäsenet (31.12.2023):

Heikkilä Aki	KESK
Kiviluoma Linda	KOK
Pesu Antero	KOK
Pylväläinen Anne	KESK
Taina Ville	KESK
Vanhoja Rauno	KESK

1.1.2.4. Lautakunnat toimikaudella 2021–2023 (31.12.2023)

Keskusvaalilautakunta:	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Muut jäsenet	Knaapi Annikki Pohjala Johannes Huopainen Esko Kaltto Kai Korhonen Aino
Sivistyslautakunta:	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Muut jäsenet	Hirvikallio Henri Venäläinen Iiro Ahola Timo Hyytiäinen Jenni Hämäläinen (ent. Mätkiä) Merja Rintamäki Juha Vallentin Suvi
	Esittelijä Kh:n edustaja	Könönen Kai Kärmeniemi Päivi

Tarkastuslautakunta:	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Muut jäsenet	Simola Anni Obeng Mari Kaita Seikku Korhonen Aino Pohjala Johannes JHT, KHT Tuomela Ulla-Maija, BDO Audiator Oy
Tekninen lautakunta:	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Muut jäsenet	Huopainen Markku Kyllönen Tarja Kiviranta Milko Kosonen Virpi Kurppa Erkki Lempinen Rasmus Törönen Anniina Hiltunen Mikko Pesu Antero
	Esittelijät Kh:n edustaja	
Ympäristölautakunta:	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Muut jäsenet	Simola Anni Piitulainen Vesa Huuhiilo (ent. Hämäläinen) Heidi Laine Janne Rantakaulio Juha Tuuva Antti Tervonen Juha Vuorinen Juri
	Esittelijät	
	Kh:n edustaja	

1.1.2.5. Tilivelvolliset

Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys: Kunnanhallitus, kunnanjohtaja Risto Alaheikka

Perusturva: Kunnanhallitus, kunnanjohtaja Risto Alaheikka

Hallintopalvelut: Kunnanhallitus, hallintojohtaja Kaisa Kausto-Uski

Sivistystoimiala: Sivistyslautakunta, sivistystoimenjohtaja Kai Könönen

Tekninen toimiala: Tekninen lautakunta, ympäristölautakunta, tekninen johtaja Erik Forstén/vs. tekninen johtaja Mikko Hiltunen

1.1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

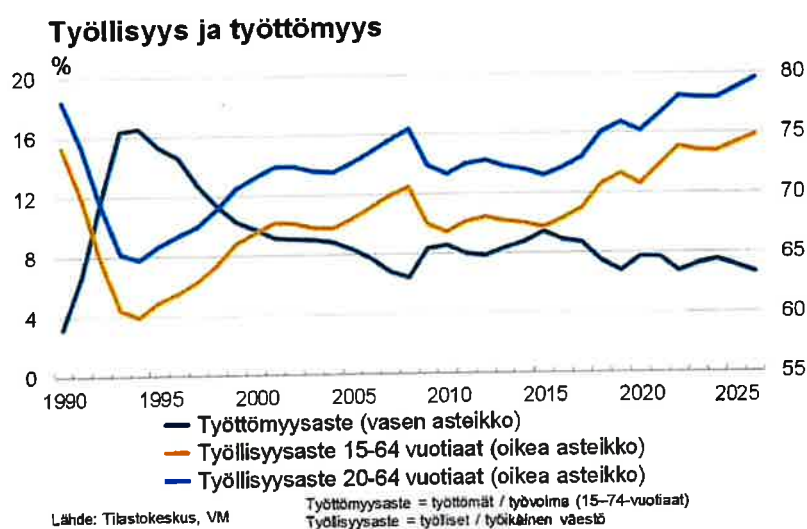
Ukrainan sodan jatkuminen leimasi 2023 myös talouden kehitystä. Lokakuussa Gazan kaistaleella alkanut konflikti Israelin ja Gazan aluetta hallitsevan Hamas-järjestön välillä lisäsi loppuvuoden näkyymiin epävarmuutta. Myös ilmastonmuutokseen liittyvät luonnonilmiöt heikensivät vakautta ja vahvistivat uhkakuvia. Luottamus talouden hyvään kehitykseen oli heikkoa sekä kotitalouksissa että yrityksissä.

Suomen bruttokansantuote pieneni 1,0 %. Kotimainen kokonaiskysyntä heikkeni. Tähän vaikutti sekä yksityisen kulutuksen (-0,8 %) että yksityisten investointien (-3,8 %) väheneminen. Kysynnän hiipuminen yhdessä korkojen jyrkän nousun ja kustannusten nopean kallistumisen kanssa vähensi erityisesti asuinrakentamista voimakkaasti. Myös vientimarkkinoiden kehitys oli heikkoa. Kotimaisen kysynnän supistuminen vähensi myös tuontia.

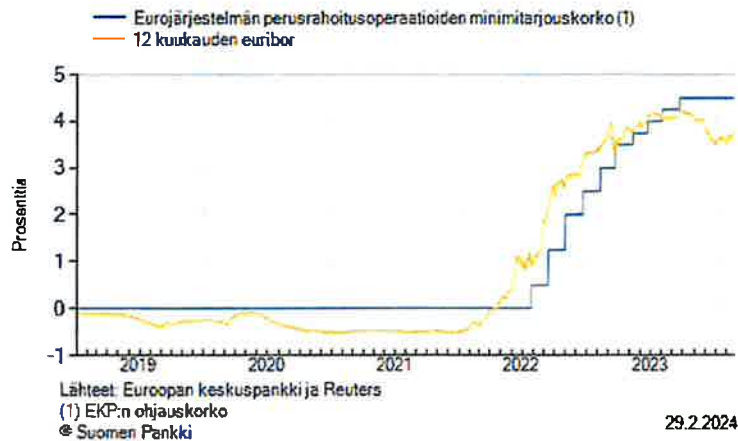
Inflaatio hidastui odotetusti 2023. Vuoden keskimääräinen inflaatio oli 6,2 % (7,1 %/2022). Odotukset ja toiveet inflaation hidastumisesta eivät kuitenkaan toteutuneet täysin. Tähän vaikutti mm. nimellisansioden nousu 4,3 %. Yksikkötyökustannukset kohosivat 5,5 %. Euroalueen keskimääräiseksi inflaatioksi 2023 ennustettiin joulukuussa 5,4 %. Koska Euroopan keskuspankin asettamasta 2 %:n inflaatiotavoitteesta jäätiin yhä paljon, keskuspankin korkopolitiikka pysyi tiukkana ja rahoitusolot kiristyivät.

Työllisiä oli 0,6 % enemmän ja työttömiä 7,6 % enemmän kuin 2022. Työllisyysaste on edelleen korkea 68,8 % (68,2 %/2022). Työttömyysaste on 7,2 % (6,8 %/2022.)

Julkisyhteisöjen alijäämä oli 2,5 % bruttokansantuotteesta (0,8 %/2022). Veroja ja pakollisia sosiaaliturvamaksuja kertyi vain 81,6 miljardia € (115,2 mrd€/2022)

Euroopan keskuspankin ohjauskorko ja 12 kuukauden euribor

Lähteet:

Eurojatalous.fi

Suomenpankki.fi

Tilastokeskus

1.1.3.1. Kuntien taloudellinen tilanne

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat perusteellisesti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämävastuuseen liittyvät palveluiden nettokustannukset ja niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Kokonaisuutena arvioiden kuntatalouden tilinpäätösarviot osoittavat kuntatalouden asettuneen tasapainoon 2023. Myös tilikauden tulos nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle. Kuntaliiton analyysin mukaan vahvat tunnusluvut perustuvat sote-uudistukseen liittyneisiin kertaluonteisiin poikkeuseriin, joiden vaikutus oli 1,9 miljardia euroa. Vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet ns. verohännät olivat arviolta 1,4 miljardia euroa. Ilman poikkeuseriä kuntatalouden tila olisi ollut raskaasti alijäämäinen. Loppuosa, 0,5 miljardia euroa, muodostuu kunnille sote-siirtolaskelman perusteella liikaa maksetuista valtionosuuksista, jotka perittänee takaisin lähivuosina.

Manner-Suomen kuntien vuosikate 2023 on kuntaliiton ennusteen mukaan 4,21 miljardia euroa (3,45 mrd€/2022). Vuosikate kattaa poistot. Toiminnan ja investointien rahavirta on niukasti positiivinen.

Verotulot pienentyivät 46 % verrattuna vuoteen 2022: Verotulojen vertaaminen aiempiin vuosiin ei anna kuvaa kehityksestä, koska sote-uudistuksen vaikutukset selittävät pääosan muutoksesta. Sama pätee valtionosuuksiin, jotka olivat 66 % edellisvuotta pienemmät.

Lähde: Kuntaliitto

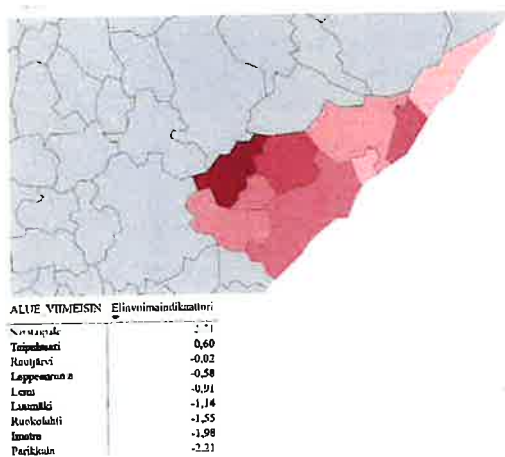

1.1.3.2. Luumäen kunnan kehitystä kuvaavat muuttujat

Elinvoimaindikaattori

Kunnan elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan elinvoiman muutosta. Siinä on yhdistetty muuttujia kunnan elinvoiman kannalta keskeisistä ulottuvuuksista: väestömuutos, työpaikkamuutos, verotulojen muutos, taloudellisen huoltosuhteen muutos ja koulutustason muutos. Ulottuvuudet vaikuttavat elinvoimaindikaattorin arvoon yhtäläisellä painolla.

Indikaattorin keskiarvo on 0. Jos kunnan indikaattori saa positiivia arvoja, se on kehittynyt paremmin kuin koko maassa keskimäärin. Jos indikaattori saa negatiivia arvoja, se on kehittynyt huonommin. Elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan aseman suhteellista muutosta.

Lähde: Kuntaliitto

Väestötiedot

Vuosi	Väestö yhteensä	Muutos edelliseen
2018	4 660	-87
2019	4 633	-27
2020	4 543	-90
2021	4 473	-70
2022	4 419	-54
2023	4 396	-23

Luonnollinen väestönlisäys ja kuntien välinen nettomuutto

Elävänä syntyneet	Kuolleet	Luonnollinen väestönlisäys	Kuntien välinen tu- lomuutto	Kuntien välinen läh- tömuutto	Kuntien välinen nettomuutto
32	66	-34	206	238	-32

Lähde: Tilastokeskus/ennakkotieto 2023 Q1-Q4

	2019	2020	2021	2022	2023*
Syntyvyys	24	23	17	17	32
Kuolleisuus	67	100	97	78	66

*Ennakkotieto/Tilastokeskus 10.3.2024

Luumäki	Kuntaan muuttaneet yhteensä, henkilöä	Kunnasta muuttaneet yhteensä, henkilöä
2019	182	193
2020	163	207
2021	180	186
2022	186	196
2023*	206	238

*Ennakkotieto/Tilastokeskus 10.3.2024

Väestön ikärakenne

Väestön ikärakenne 31.12.2022, henkilöä			
Luumäki (yhteensä 4421 hlöä)			
	0-14	15-64	65-
2022	511	2331	1579

Lähde: Tilastokeskus / Väestörakenne

Vuoden 2023 tilastoa ei vielä ole saatavilla.

Väestöllinen huoltosuhde

Kunnassa asuvan työllisen työvoiman lukumäärä Tilastokeskuksen viimeisimmän tiedotteen mukaan oli 1 659 henkilöä. Työllisyysaste oli 73,3 % Väestöllinen huoltosuhde on edelleen hieman heikentynyt.

Alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä sataa työikäistä (15–64-vuotiaat) kohti.

	Väestöllinen huoltosuhde
2019	87
2020	89
2021	91
2022	93
2023	94,3

Kunta	Väestöllinen huoltosuhde
Imatra	77,3
Lappeenranta	63,5
Lemi	81,7
Luumäki	94,3
Parikkala	110,1
Rautjärvi	102,9
Ruokolahti	93,7
Savitaipale	102,2
Taipalsaari	75,8
Total	72,0

Lähde: Tutkihallintoa.fi

Elinkeinorakenne

Luumäen elinkeinorakenteesta 65,5 % on palveluja, 21,9 % jalostusta ja 11,8 % maa- ja metsätaloutta. Kunnan työpaikkaomavaraisuus oli 70,6 %.

Työvoima ja työllisyys

	2019	2020	2021	2022	2023
Työttömät	210	239	208	223	216
Työvoima	1982	1949	1927	1911	1878

Vuoden 2023 tammikuussa Luumäellä oli 214 työtöntä työnhakijaa (v. 2022/211). Joulukuun 2023 lopussa työttömien määrä oli 216 (v. 2022/223).

Vuosi 2023	Työttömiä työnhakijoita	Työvoima	Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta 2023	Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta 2022
Tammikuu	214	1 911	11,2	10,9
Helmikuu	223	1 878	11,9	10,9
Maaliskuu	215	1 878	11,4	11,4
Huhtikuu	188	1 878	10,0	10,8
Toukokuu	166	1 878	8,8	9,4
Kesäkuu	178	1 878	9,5	10,6
Heinäkuu	188	1 878	10,0	10,9
Elokuu	160	1 878	8,5	9,1
Syyskuu	164	1 878	8,7	8,6
Lokakuu	174	1 878	9,3	9,3
Marraskuu	184	1 878	9,8	9,6
Joulukuu	216	1 878	11,5	11,7

Vuoden 2023 aikana työttömien määrä oli alimmillaan elokuussa ja korkeimmillaan helmikuussa.

Hyvinvointi ja sosiaalinen turvallisuus

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2020: 4,2 % 2021: 7 % 2022: 6,6 %
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2020: 1,5 % 2021: 1,5 % 2022: 1,5 %
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2020: 7,1 % 2021: 7,2 % 2022: 7,1 %
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä/10 000 vastaavan ikäisistä	2020: 569,8 2021: 551,5 2022: 417,9

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	2020: 19,4, % 2021: 28,2 % 2022: 31,5 %
Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15–64 -vuotiaista	2020: 5,0 % 2021: 5,6 % 2022: 5,4 %
Nuorisotyöttömät, % 18–24 -vuotiaasta työvoimasta	2020: 19,7 % 2021: 13,6 % 2022: 9,4 %
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2020: 0,8 % 2021: 0,8 % 2022: 0,7 %
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista	2020: 60,9 % 2021: 60,7 % 2022: 58,9 %
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2020: 4,7 % 2021: 4,3 % 2022: 4,0 %

Lähde: Sotkanet

1.1.4. Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 128/2022 mukaan kunnista ja muista vapaaehtoisista kuntayhtymistä hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on tullut kirjata alkusaldojen muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023. Lisäksi lausunnon 139/2023 mukaan kunnan osuus sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvasta ns. vapaaehtoisen kuntayhtymän peruspääoman muutoksesta kirjataan jäsenkunnan kirjanpitoon vuodelle 2023 kuntayhtymäosuuden arvon ja kunnan peruspääoman muutokseksi.

Koska sote-palveluiden tuottaminen oli jo siirretty Eksote-kuntayhtymälle, Luumäen kirjanpidossa huomioon otettava erä on Eksoten jäsenosuus. Eksoten kuntayhtymän jäsenosuuden tasearvo 1 053 700 euroa kirjattiin pois kunnan taseesta. Vastakirjauksena kunnan peruspääomaa alennetaan vastaavalla summalla. Kirjaukset toteutettiin alkusaldojen muutoksina 1.1.2023, eikä niillä ole tulosvaikutusta.

Pelastustoimen tehtävät järjestettiin vuoden 2022 loppuun saakka Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella kuntien välisenä yhteistoimintana. Yhteistoimintasopimuksen mukaan pelastustoimen hallinnosta vastasi Lappeenrannan kaupunki. Pelastuslaitos sijoitettiin Lappeenrannan kaupungin organisaatioon erilliseksi taseyksiköksi. Pelastuslaitoksen taseyksikkö ei siirtynyt kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle, vaan taseyksikön vastuulle jäivät edelleen ennen vuotta 2023 syntyneet velat ja saatavat. Isäntäkunta Lappeenrannan ilmoituksen mukaan Pelastuslaitoksen taseessa olleet saatavat ja velat saatiin kuitatuksi sekä muut tiedossa olevat vuoteen 2022 tai sitä aiempiin vuosiin kohdistuvat erät katetuiksi vuoden 2023 aikana. Yhteistoimintasopimuksen mukaan sopimuksen purkautuessa taseen osoittamat varat jaetaan tai velkoihin peritään kunnilta osuus talousarviovuoden alun asukaslukujen suhteessa. Pelastuslaitoksen taseen varat olivat 3.845.629,36 euroa. Luumäen osuus tästä oli 135 629,20 €. Kun Pelastuslaitoksen taseyksikön loppuselvitys on näin tullut tehdyksi, yhteistoimintasopimus päättyy. Lappeenrannan kaupunki pidättää kuitenkin oikeuden veloittaa entisiltä sopijakunnilta asukaslukujen suhteessa kulut, joita mahdollisesti vielä Etelä-Karjalan pelastuslaitokselta velotaan ennen vuotta 2023 syntyneistä vastuista.

Työnantajan eläkemaxsuperusteiden muutos

Kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen. Se on kokonaan uusi maksu, joka korvaa kuntatyönantajan eläkemenoperusteisen maksun. Tasausmaksulla katetaan niitä pitkän aikavälin eläkemenoja, joihin palkkaperusteinen eläkemaksu ei riitä. Tasausmaksu jaetaan kuntien ja hyvinvointialueiden osuuksiin vuoden 2022 toteutuneiden palkkasummien suhteessa, hyvinvointialueet 51,3 % ja kunnat 48,7 %. Kuntien tasausmaksu jaetaan kuntien kesken samassa suhteessa kuin ne saavat verorahoitusta. Luumäen kunnassa tasausmaksu kirjataan toimialoille henkilöstömenojen suhteessa.

Palkka- ja taloushallinnon tuottaminen kunnan uikopuoielelle päättyi

Kunta ei enää 2023 alusta tuottanut palkka- ja taloushallinnon palveluita tytäryhtiölleen Luumäen Energia Oy:lle ja Sotiemme Luumäen Veteraanit ry:lle. Hallintopalveluiden tulot oli jo talousarviossa arvioitu vastaavasti pienemmiksi.

Talousarvion muutokset

Alkuperäistä talousarviota muutettiin valtuuston 11.12.2023 § 38 hyväksymällä lisätalousarviolla. Valtionosuuksien kertymää korotettiin 95 206 eurolla 728 906 euroon Ope-

tus- ja kulttuuriministeriön osuuden tarkentumisen vuoksi. Pakolaisten vastaanottamiseen perustuvien valtionavustusten määrää korjattiin sekä teknisen virheen että avustuksen arvioitua suuremman määrän vuoksi 76 300 euroon. Olennaisin menolisäys koski varhaiskasvatuksen ja opetuksen palkkamenoja, jotka olivat ylittymässä ennakoitua suuremman vuoropäivähoidon kysynnän, erityisopetuksen järjestelyjen, sijaistarpeen ja ylituntikertymien takia sivukuluineen yhteensä 131 875 eurolla. Arvioituja rahoitustuottoja pienennettiin 200 000 € toteutuneen kehityksen perusteella. Lisätalousarvioehdotukseen sisältyvien muutosten jälkeen vuosikate arvioitiin 236 131 euroksi (TA2023/ 366 300 €). Tulosarvio heikkeni 1,7 miljoonaan euroon. Tilikauden arvioitu alijäämä nousi -1 087 969 euroon (TA2023/-957 800).

1.1.5. Kunnan henkilöstö

Henkilöstökulut toteutuivat -0,9 % (76 000 €) talousarviota pienempinä. Verrattuna edelliseen vuoteen palkka- ja palkkiokustannukset nousivat 8,2 %. Virka- ja työehtosopimukseen perustuvien palkankorotusten kustannusvaikutus oli 3,1 %. Sijaisten ja muiden määräaikaisten (pl. työllistetyt) palkkakustannukset olivat 31,1 % suuremmat kuin 2022. Eläkekulujen nousu oli 15,1 %. Eläkemaksuperusteinen työnantajan eläkemaksu korvautui 2023 tasausmaksulla, joka oli 81 500 € suurempi. Muut henkilösivukulut olivat 10 % edellistä vuotta suuremmat.

Henkilöstökulujen muutos 2022–2023

	2022	2023	Muutos
henkilöstökulut yhteensä	- 7 562 158 €	- 8 332 086 €	769 928 €
palkankorotukset 3,1 %			199 695 €
sijaiset ja muut määräaikaiset			363 880 €
eläkekulut			184 821 €
muut sivukulut			21 531 €
			769 928 €

Erillinen henkilöstöraportti on liitetty tilinpäätösasiakirjoihin.

1.1.6. Ympäristöasiat

Luumäen kunnan strategian mukaisesti luonto ja ympäristöystävällisyys ovat kunnan yksi vetovoimatekijä. Kunta on panostanut yhteisiin ranta-alueisiin ja vesistön virkistyskäyttöön huomioiden ympäristön kestävyys.

Vuona 2022 alkanut Väliväylän melontareitti -hanketta jatkettiin vuonna 2023. Sen on määrä valmistua vuoden 2024 aikana. Väliväylän melontareitille rakennettiin vuonna 2023 uusia taukopaikkoja 4 kpl ja melontalaitureita 8 kpl. Taukopaikkojen/lähtöpaikkojen infotaulujen ja viitoitusten suunnittelu aloitettiin, uudet rantautumispaikkojen merkit tilattiin. Lisäksi tehtiin uusi, Väliväylää laajempi melontareitti eli Kaakon melontareitti,

joka käsittää Väliväylän sekä Kymijoen aina Suomenlahdelle saakka. Melonta ja erityisesti esteetön melonta tarjoaa paljon työtilaisuuksia luumäkeläisille yrittäjille.

Retkeily-yhteistyö maakuntien välillä saatiin toimivaksi, josta tuloksena on esimerkiksi Salpa pyöräilyreitti. Lisäksi kunta on mukana pyörämatkailun kehittämisessä ja osallistuu East South by Cycle -hankkeeseen. Seuraavaksi osallistutaan Gravel-pyöräilyn kehittämiseen Kaakkoisessa Suomessa. Hankkeet tukevat matkailun kehittämistä hiilineutraaleilla tavoilla.

Vesiensuojelua toteutetaan osallistumalla Kouvolan kaupungin Väliväylän vesiensuojeluhankkeeseen. Luumäen kunnan alueella käynnistetään yhdessä Luumäen seurakunnan kanssa soiden ennallistamishanketta.

Luumäen kunnan omistama Kaunissaari myydään Luonnonperintösäätiölle, joka hakee saarelle pysyvää suojelua. Kaupat toteutuvat vuona 2024.

Vuonna 2023 päättyneen Maaseudun palvelupiste -hankkeen tuloksena saatiin pysyvä palvelupiste Kangasvarren kirjastolle.

Kuntaan hankittiin keväällä yhteiskäyttöautot, jotka käyttävät yhtenä polttoaineena bio-kaasua.

Kunta toteutti vuoden aikana investoinnin katuvalaistuksen älykkääseen ohjaukseen.

Taavetin jätevedenpuhdistamon toiminta on pysynyt ennallaan ja joitakin raja-arvojen ylityksiä on ollut. Vuoden lopulla aloitettiin hanke, jossa pyritään ratkaisemaan raja-arvoihin liittyvät ongelmat.

Taavetin taajaman kaukolämmön tuottaa kunnan kokonaan omistama Luumäen Energia. 98 % tuotannosta syntyy uusiutuvista energialähteistä hakelämpölaitoksessa.

Lappeenrannan kaupunki järjestää isäntäkuntamallilla ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkinnän. Luumäen kunta vastaa itsenäisesti ympäristönsuojelun viranomaistehävistä kunnan alueella.

Kunta on solminut aurinkovoimahanketta koskevan maanvuokra- ja kaavoitussopimuksen Exilionin kanssa. Luumäen kuntaa on lähestynyt vuoden aikana useampi aurinkovoimahankkeita edustava taho ja heidän kanssaan neuvotteluja jatketaan vuona 2024. Suurikankaan tuulivoimahanketta koskeva kaavoitus on edennyt vuoden aikana ja tarkoituksena saada kaava nähtäville vuonna 2024.

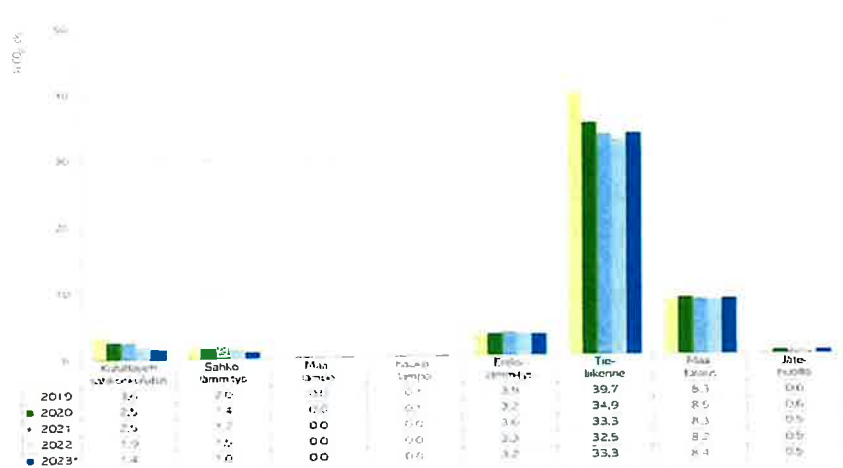
Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja hiilineutraalisuustavoitteet

Kunnan ilmastosuunnitelman valmistelu aloitettiin 2023 ja se valmistunee 2024. Suunnitelmaan sisällytetään tavoite kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä sekä sen edellyttämät toimet. Ajantasainen tieto alueen kasvihuonekaasupäästöistä on edellytys ja tärkeä työkalu ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Luumäen kunta seuraa hiilidioksidipäästöjen kehitystä kunnan alueella Sitowisen CO2-raportin avulla.

Luumäellä edistetään matkailun hiilineutraaliutta mm. siten, että kunta rakentaa tarvittavaa infrastruktuuria, jota alueen yritykset pystyvät hyödyntämään toiminnassaan. Eriytisesti panostetaan matkailuun ja pyöräilyyn, esteettömyys on myös yksi toiminnan pääperiaate. Tämä lisää kunnan elinvoimaa, mutta myös pitovoimaan on lisääntyvillä ulkoilumahdollisuuksilla suuri vaikutus.

Päästöt sektoreittain Luumäellä vuosina 2019–2023 ilman teollisuutta:

Lähde Sitowise

1.1.7. Viestintä ja markkinointi

Vuoden aikana valmisteltiin Luumäen kriisiviestintäsuunnitelma, joka käsitellään Kunnanhallituksen kokouksessa vuoden 2024 aikana.

Kunnan uudet verkkosivut otettiin käyttöön tammikuun lopussa. Visuaalisen ilmeen ja teknisen käytettävyyden lisäksi erityistä huomiota kiinnitettiin saavutettavuuteen. Verkkosivuilla oli 83 174 käyntiä ja 201 945 sivulatausta. Verkkokäynneistä n. 90 % tehtiin Suomesta, 8 % Norjasta, Ruotsista reilu prosentti, Yhdysvalloista 0.7 % ja Venäjältä 0.2 %. Google hakuja sanalla Luumäki tehtiin 43 081 kertaa.

Kunnalla oli Instagramissa seuraajia 888 (566/2022) ja 444 (62/2022) julkaisua. Facebookin seuraajamäärä nousi 2 200:aan (1800/2022). Facebookjulkaisut saivat 1900 (1700/2022) tykkäystä. Facebookissa seuraajista naisia on 65.3 % ja miehiä 34.7 %.

Infotaulut/iDiD-näytöt pääkirjastolla ja kunnanviraston otettiin uudestaan käyttöön sekä lisättiin Taavetin jäähallille infonäyttö. Taavetiin hallin infonäyttö on ollut käytössä useamman vuoden. Näytöillä on tietoa kunnan ajankohtaisista asioista ja järjestämistä tilaisuuksista sekä mm. järjestöjen tapahtumista.

Vuosi 2023 oli vilkas tapahtumavuosi Luumäellä. Eduskuntavaalipaneelissa oli hyvä edustus eri puolueiden eduskuntavaaliehdokkaista. Keskustelussa nousi vahvasti esiin Luumäen ja Etelä-Karjalan ajankohtaisia asioita ja tulevaisuuden näkymiä. Toista kertaa järjestetyssä Kotkaniemi-foorumissa tarkasteltiin Suomen turvallisuustilannetta sekä elämää NATO-Suomessa nyt ja tulevaisuudessa otsikolla ”Entäs nyt, Suomi?”. Vallijamien järjestelyt onnistuivat hyvällä yhteistyöllä järjestöjen kanssa kunnan kantassa päävastuun. Lavalle nousivat Mathias Sandberg trio ja Pete Parkkonen. Poikien U17 jalkapallon PM-turnauksen pronssipeli pelattiin Taavetin urheilukentällä, Ruotsi voitti Norjan lukemin 2-0. Koiranäyttelyistä on järjestetty Luumäellä vuodesta 1947 saakka. Elokuussa pidettyihin kaksipäiväisiin näyttelyihin osallistui n. 1500 koiraa.

1.1.8. Muut ei-taloudelliset asiat

Kunnan toiminta perustuu Suomessa noudatettaviin kotimaisiin ja kansainvälisiin säännöksiin. Kunta ehkäisee ennalta korruptiota ja lahjontaa noudattamalla harmaata taloutta koskevaa lainsäädäntöä. Kunta edellyttää sopimuskumppaneiltaan yhteiskunta- ja ympäristövastuullista toimintaa.

Työnantajana kunta kunnioittaa työelämän perusoikeuksia. Työn tekemiseen sovelletaan kunta-alan virka- ja työehtosopimuksia. Työterveyshuollon toimintasuunnitelma ja työsuojelun toimintaohjelma laaditaan vuosittain sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma joka toinen vuosi. Työhön liittyviä riskejä ja vaaroja arvioidaan ja seurataan sähköisellä Pohjola Riskienhallinta -järjestelmällä.

Hankintoihin sovelletaan hankintalainsäädäntöä ja hankintamenettelyt ovat julkisia jo tarjouspyyntövaiheessa. Tarjouspyynnöissä vaaditaan sisällyttämään tarjouksiin tiedot mm. noudatettavista virka- ja työehtosopimuksista sekä verovelvoista tai muista maksamattomista julkisista maksuista. Vuonna 2023 otettiin käyttöön ns. pakotelistatarkistukset, joilla varmistetaan, että sopimuskumppani tai sen taustayhteisöt tai -henkilöt eivät ole EU:n asettamien pakotteiden kohteena.

Uuden hyvinvointiaseman rakentaminen käynnistyi marraskuussa 2023. Rakennuksen on määrä valmistua vuoden 2024 aikana. Rakentaminen rahoitetaan Kuntarahoituksen kanssa tehdyllä leasingvuokrasopimuksella. Vuokranmäärittely tilat vuokraavan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kanssa ovat käynnissä. Tarkoituksena on, että tilavuokra kattaa leasingvuokran ja tilojen ylläpitokulut.

Kunta on osatoteuttajana SampoLAB-Osaajaverstas-hankkeessa. Luumäellä pilotoidaan toimintamalli, jossa elinkeinoelämän osaamistarpeita vastaava koulutus- ja yrityspalvelut viedään oppilaitoskampusten ulkopuolelle paikkakunnalle, jossa ei ole ammatillista eikä korkea-asteen koulutusta. Hankkeessa kehitettävä koulutus- ja kehittämismalli vastaa paikallisen elinkeinoelämän osaamistarpeisiin kouluttamalla osaajia sekä lisäämällä osaamista ja kehittämistä elinkeinoelämän tarpeisiin paikan päällä niillä alueilla ja paikkakunnilla, joissa tarve on. Tämä lisää kunnan vetovoimaa asuinpaikkana, yritysten työvoiman saatavuutta ja kasvun edellytyksiä.

1.1.9. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Maaliskuussa julkaistuissa bruttokansantuote-ennusteissa arvioidaan, että bruttokansantuote pienenee edelleen 2024. Tämä näkyy kuntien verotulokertymissä. Euroalueen inflaatio on alkuvuonna 2024 hidastunut odotettua nopeammin. Vuoden 2024 inflaation ennustetaan silti jäävän yli 3 prosenttiin. Korkonäkymä on silti vielä sumea ja sekä pitkien että lyhyiden korkojen alenemista odotetaan edelleen. Kotimaan kriisiytynyt työmarkkinatilanne, kansainväliset sodat ja konfliktit sekä niiden heijastuminen Suomeen lisäävät epävarmuutta talouden kehityksestä.

Sote-siirtymän vaikutukset valtionosuuksiin eivät vielä ole toteutuneet täysimääräisesti. Mahdollisesta 17.11.2023 julkistetun lisäleikkauksen kompensoinnista kunnille käydään neuvotteluja. TE24 uudistuksen vaikutukset kuntien rahoitukseen, lukiokoulutuksen rahoitusuudistus, kiinteistöveron arvostamisperusteiden muutos sekä sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen ja hyvinvointialueiden palveluverkkopäätökset vaikuttavat kuntiin ja kuntatalouteen voimakkaasti 2024–2026 tavoilla, joiden kokonaisvaikutusta ei ole arvioitu. Kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistus käynnistyy huhtikuussa 2024. Normien purun odotetaan helpottavan kuntien toiminnallisia vaatimuksia.

Luumäen uuden strategian mukaisesti kuntaa kehitetään rohkeilla teoilla, jotka tukevat ja ennakoivat kasvun mahdollisuuksia. Haasteellisessa taloudellisessa ympäristössä kunnan talouden tasapainottaminen yhtä aikaa strategian toteuttamisen kanssa voi osoittautua erittäin vaikeaksi, jollei mahdottomaksi.

1.1.10. Olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen

Uuden hyvinvointiaseman rahoitusjärjestelyt toteutettiin tammikuussa 2024 Kuntarahoituksen kanssa solmitulla 15 vuoden leasing-vuokrasopimuksella. Hyvinvointiaseman hankintahinnaksi on arvioitu 7,2 milj.€, josta vuotuinen leasing-vuokra on tammikuun 2023 korkotasolla n. 470 000 €. Hyvinvointialueen maksettavaksi tulevan vuokran määräitys on kesken.

Hyvinvointialueen erityisryhmien päivätoiminnalle suunnitellaan tiloja kunnantalon alakertaan kunnan ja hyvinvointialueen esisopimuksen mukaisesti. Muutostyöt alkavat kunnantalolla kevään 2024 aikana. Investoinnin suuruudeksi on arvioitu 350 000 €, mikä katetaan hyvinvointialueelta perittävällä vuokralla.

Lappeenrannan kaupungin tuottamille eläinlääkintäpalveluille etsitään vanhan hyvinvointiaseman korvaavia tiloja. Todennäköisesti palvelut pystytään sijoittamaan kunnan omiin toimitiloihin.

Hyvinvointialue siirsi neuvolatoiminnan kunnantalon yläkertaan vanhoissa tiloissa koettujen sisäilmaongelmien vuoksi alkuvuodesta. Järjestely on tilapäinen kunnes uusi hyvinvointiasema valmistuu. Kustannuksiltaan vähäiset muutostyöt tehtiin kunnan omana työnä. Vaihtoehtona tilojen tarjoamiselle olisi ollut neuvolapalveluiden siirtyminen Lemmille.

Työterveyshuoltopalveluiden kilpailutuksen seurauksena palveluntuottajaksi vaihtuu Pihlajalinna Terveys Oy 1.4.2024 alkaen. Palvelut laajenevat kattamaan lakisääteisen ennaltaehkäisevän työterveyshuollon lisäksi työterveyspainotteisen sairaudenhoidon.

Luumäen Osuuspankki tiedotti 29.2.2024, että OP Lemin, OP Luumäen, OP Länsi-Kymen ja OP Savitaipaleen hallitukset ovat neuvotelleet kokonaan uuden pankin luomisesta. Osuuspankkien hallintojen lopulliset päätökset tehdään kesäkuussa. OP Luumäen käsitys on, että muutoksella ei olisi suurta vaikutusta yhteisöverotuoton kertymiseen Luumäellä.

1.1.11. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Kuntanäkökulma

1.1.11.1. Kunnan strategiset riskit

Kunnan strategiset riskit liittyvät edelleen väestökehityksen ja palvelurakenteen yhteensovittamiseen. Kehityksen kääntäminen edellyttäisi uusien työpaikkojen saamista kuntaan ja paikallisliikenteen yhteyksien kehittämistä naapurikuntiin.

(Kaikki taulukot: tutkiahallintoa.fi)

Ennustettu väestönmuutos 2020 - 2040

Kunta	Väestönmuutos %	
Savitaipale	-817	-24,6 %
Luumäki	-991	-21,8 %
Lemi	-411	-13,9 %
Taipalsaari	-598	-12,9 %
Total	-2817	-18,2 %

Väestöllinen huoltosuhde 2022

Kunta	Väestöllinen huoltosuhde		
	Ei-työlliset	Työlliset	
Savitaipale	101,4	1613	1591
Luumäki	92,6	2117	2287
Lemi	81,0	1330	1641
Taipalsaari	73,4	1956	2666
Total	85,7	7016	8185

Jos kuntaan ei suuntaudu muuttoliikettä, lasten ja nuorten palveluiden tarve vähenee merkittävästi ikäluokkien pienentyessä. Uuden hyvinvointiaseman rakentamisella ja sen vuokraamisella Etelä-Karjalan Hyvinvointialueelle 15 vuoden vuokrasopimuksella pyritään turvaamaan kattavien hyvinvointipalveluiden tarjonta Luumäellä myös tulevina vuosina.

Palvelurakenteen sopeuttamisen haasteellisuutta lisää henkilöverotulojen pieneneminen, kun väestö vähenee ja ikääntyy. Luumäkeläisen yritystoiminnan menestyminen on verotulokertymän kannalta entistäkin tärkeämpää tulevina vuosina.

Eniten palveluita käyttävien määrä 2020–2025		
	2020	2025
Väkimäärä	4530	4229
alle 5 v	135	118
5–19 v	613	514
Yli 75 v	713	847

Oppilasmäärän muutos perusopetuksessa vuoteen 2030 mennessä on -29,3 %:

	Kangasvarren alakoulu	Taavetin alakoulu	Taavetin yläkoulu	Yhteensä
2022	56	177	119	352
2023	56	161	121	338
2024	55	147	126	328
2025	51	134	128	313
2026	51	130	118	299
2027	47	125	105	277
2028	40	110	105	255
2029	43	100	99	242
2030	42	100	97	239

Lapsimäärän pieneneminen voi johtaa palveluiden supistamiseen. Tämä on kunnalle kriittinen strateginen vetovoimariski. Lapsiperheiden määrän kasvattaminen kunnassa on väestörakenteen kannalta ensiarvoista.

Sivistystoimen tilat ovat kunnan merkittävä menoerä. Tilojen tulevan tarpeen tarkastelu on aloitettu. Pienenevät lapsi- ja oppilasmäärät ennakoivat tilatarpeen pientymistä. Olemassa olevien tilojen kunnan ja terveysturvallisuuden varmistaminen tuleville vuosille on tärkeää. Suurimmat haasteet liittyvät Jurvala-Risulahti-Kangasvarren alueen jo nyt näkyvään lapsimäärän vähäisyyteen ja tilojen matalaan käyttö ja täyttöasteen. Monitoimitalo Toukola, Jurvalan päiväkotit ja Kangasvarren koulu ovat tärkeitä alueellisesti, mutta tilojen tehokkaampi käyttö on nykyisellä asukas pohjalla haasteellista. Taavetin päiväkotit ja koulu ovat lapsi- ja oppilasmääriltään lähellä ääriarvoja. Taavetin koulun on todettu kuntotutkimuksissa olevan osittain suhteellisen pikaisen peruskorjauksen tarpeessa.

1.1.11.2. Kunnan taloudelliset riskit

Talouden tasapaino ja rahoituksen riittävyys

Lainat ja takaukset

Kunta omistaa kokonaisuudessaan tytäryhtiönsä Luumäen Asunnot Oy:n, jonka lainoja kunta on taannut omavelkaisella takauksella 9,3 milj.€ pääoman edestä. Yhteensä kunnan tytäryhteisöjen puolesta antamat takaukset vuoden 2023 tilinpäätöksessä ovat pääomaltaan 11,5 milj.€.

Kunta on 100 % takaajana Sotiemme Luumäen Veteraanit ry:n Kuntarahoituksen korotuskilainassa, joka on otettu 2008 Senioritalon rakentamiseen. Lainan pääoma on tällä hetkellä 2 067 257,00 € ja maksuaikaa jäljellä 26 vuotta.

Kuntastrategiaan perustuvan vuoden 2024 talousarvion tulo- ja menoarvioiden alijäämä on -904 840 €. Investointisuunnitelman mukaiset investoinnit ovat 3,3 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen lisäysvaltuus on 3 milj.€. Vuosikate on 268 178 € ja kattaa 16 % poistoista. Toiminnan ja investointien rahavirta, jolla tulisi kattaa investoinnit ja

lainanlyhennykset, on -1,9 milj.€. Kunta myy metsätilojaan n. 1 milj.€:n kauppahinnasta ja sijoitusarvopapereita samoin n. 1 milj.€ markkina-arvosta, joten molempien omaisuuslajien tuotot pienenevät tulevina vuosina.

Sijoitustoiminta

Kunnan sijoitustoiminnan periaatteiden mukaan riskeiltä suojautumisen keinoja ovat hajautus, jolla pyritään sijoitusten tuottojen vaihtelun pienentämiseen, korkosijoitusten luottoluokituksen määrittely sopivalle riskitasolle suhteessa markkinatilanteeseen sekä hintariskiltä suojaavien johdannaisten käyttö rahastojen sisällä. Spekulatiivista johdannaisten käyttöä ei hyväksytä. Hajautusta toteutetaan eri omaisuuslajien kesken ja omaisuuslajien sisällä.

Kunnan sijoitusarvopapereiden markkina-arvo 31.12.2023 oli 9,5 milj.€. Ero vuoteen 2022 on 0,3 milj.€. Kunnan sijoitusarvopaperit on hajautettu 2 varainhoitajan salkkuun, joista hallinnoivat United Bankersin salkun markkina-arvo oli 7,3 milj.€/31.12.2023 ja Nordean 2,2 milj.€/31.12.2023. Varainhoitajat tunnistavat ja hallitsevat riskejä ammattimaisesti. Sijoitusten allokaatio eri tuoteryhmiin vastaa pääosin vuoden 2023 sijoitus-suunnitelmassa määriteltyjä rajoja. Korkosijoituksista noin puolet on luottoluokissa A – AAA ja C-luokituksessa vain n. 1 %. Korkosijoitusten pääpaino on IG yrityslainoissa sekä valtionlainoissa.

Nordean hallinnoiman salkun riskiksi on tunnistettu kotimaisten osakkeiden suuren painoarvon tuoma altistuma kotimaisen pörssin syklisyydelle. Osakkeiden osuus Nordean salkussa on 40,6 %, joista Helsingin pörssissä noteerattuja on 46,6 %. Helsingin pörssin kehitys 2023 oli erittäin heikkoa. Taustalla on mm. siellä noteerattavien yhtiöiden toimialojen syklisyys. Vuonna 2023 kotimaisten osakkeiden heikkoa kehitystä kompensoi globaalien osakkeiden ja korkosijoitusten positiivinen kehitys. Pohjois-Amerikan painoarvo oli 28,4 %. Vaikka tämä alue menestyi hyvin 2023, on maantieteellistä hajautusta kotimaan osuuden lisäksi syytä tarkastella myös Pohjois-Amerikan taloutta koskevien ennusteiden vuoksi 2024.

United Bankersin salkussa Yrityslainakori Amerikka IV oli muodostumassa riskiksi 2023 lopulla. Lainaehdot sallivat 15 luottotapahtumaa koriin sisältyville yrityksille ennen kuin lainan nimellisarvo leikkaantuu. Tapahtumia oli kertynyt 13 ja laina-aikaa oli vielä lähes 2 vuotta jäljellä. Yrityslainakori myytiin helmikuussa 2024 talousarvion toteuttamista varten. Edelleen riskiksi tunnistetaan erään rahaston taustalla olevan yhtiön pienentyminen sekä eräät kiinteistörahastot. Tarkoitus on poistaa riskejä alkuvuoden 2024 aikana luopumalla näistä tuotteista. .

Investoinnit ja rahoitus

Kunnan toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen koko taloussuunnitelma-kauden, eikä anna mahdollisuuksia sijoitusten tekemiseen. Strategian toteuttamiseksi ja korjausvelan hillitsemiseksi tarvittavat investoinnit joudutaan kattamaan kokonaan lainarahoituksella tai omaisuutta myymällä.

1.1.11.3. Kunnan vahinkoriskit

Lakisääteisten vakuutusten lisäksi kunta käytti omaisuusvakuutuksiin ja toimintaan kohdistuviin vakuutuksiin yhteensä 62 700 € (60 100 €/2022).

Kiinteistöomaisuuden korjausvelka on edelleen merkittävä. Vuonna 2023 riskejä ei toteutunut, mutta heti alkuvuodesta 2024 tapahtui mittava vesivahinko Taavetin koulu-keskuksen C-rakennuksessa. Kustannusarviota ei ole vielä pystytty laatimaan. Tämän hetken tietojen mukaan kunnalle jää maksettavaksi vakuutuskorvauksen omavastuuosuus 2000 €.

Kesällä 2023 rankkasateiden aikana kahdelle yksityiskiinteistölle aiheutui mittavat vesivahingot, kun viemäriinjat eivät vetäneet riittävän nopeasti. Vakuutusyhtiöltä tuli kielteinen vakuutus päätös, ja kunnan maksettavaksi jäi noin 47 000 € (alv 0 %). Yksi mahdollinen syy tapahtuneeseen on viemäriinjaan yhdistetyt hulevesilinjat. Tarkoituksena on, että näitä yhteyksiä puretaan ainakin osittain 2024 aikana. Viemäriinjaan yhdistetyt hulevedet vaikuttavat kielteisesti myös jätevesilaitoksen puhdistuksen prosesseihin. Vastuu öljyvahinkojen torjunnasta siirtyi kunnalle 2023 alusta, kun pelastuspalvelut siirtyivät hyvinvointialueelle. Helmikuussa 2024 valtatie 6:lla sattuneessa onnettomuudessa dieselöljyä valui maahan pohjavesialueella 19 kuutiota, kun polttoainetta kuljetanut yhdistelmäajoneuvo suistui ojaan. Vastuu ympäristövahingosta on ajoneuvon omistajalla.

1.1.11.4. Kunnan tietojärjestelmäriskit

Kunnalla on käytössään monia mm. taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon järjestelmiä, joiden käytön tuki ja ylläpito päättyy suunnitelmakaudella. Kunnan ICT-palvelut on ulkoistettu Meidän IT ja Talous Oy:lle (Meita). Kunnan omaan henkilöstöön ei ulkoistuksessa ole jäänyt ICT-henkilöstöä. Tämän vuoksi järjestelmien hankinta ja käyttöönotto ovat kunnalle sekä taloudellinen että toiminnallinen riski.

Kunnan on vaikea vastata uuden tiedonhallintaa koskevan lainsäädännön ja tietosuojaa koskevan sääntelyn sekä digitaalisia palveluita koskevan sääntelyn vaatimuksiin.

Kuntakonserninäkökulma

1.1.11.5. Kuntakonsernin strategiset riskit

Omistajaohjauksen mahdollinen toimimattomuus muodostaa riskin kuntakonsernissa. Kun sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut eivät enää kuulu kuntakonserniin, kunnan kyky vaikuttaa näiden palveluiden laatuun ja saavutettavuuteen on heikentynyt. Käytännössä strateginen riski kasvaa, vaikka taloudellinen riski pienenee.

1.1.11.6. Kuntakonsernin taloudelliset riskit

Kunnan takaukset tytär- ja osakkuusyhteisöille ovat pääomaltaan yhteensä 11,5 milj.€. Mikäli ne realisoituisivat maksettavaksi, olisi sillä huomattava vaikutus kunnan maksuvalmiuteen. Mahdollisten takausten hoitaminen edellyttäisi kunnan sijoitusten purkamista ja muuttamista likvideiksi varoiksi, kiinteän omaisuuden myymistä sekä peruskunnan lainanoton lisäämistä. Yhdistettynä kunnan omaan taloudelliseen kehitykseen riski on merkittävä.

Tytäryhtiö Luumäen Energia Oy on taloudellisesti vakaalla pohjalla ja se pystyi 2023 toteuttamaan lämpövoimalainvestoinnin Kivimäen alueelle. Investointi tukee kuntastrategian toteutumista, mutta tarkoitti käytännössä sitä, että yhtiö ei maksanut osinkoja vuodelta 2023.

Tytäryhtiö Luumäen Asunnot Oy:n toiminnallinen ja taloudellinen tilanne on parantunut yhtiön johdonmukaisten toimenpiteiden ansiosta merkittävästi viime vuosina. Yhtiön osuus kuntakonsernin lainoista on kuitenkin edelleen 9,3 milj.€. Tästä n. 1,9 milj.€ on suoraa lainaa kunnalta ja loppuosa kunnan omavelkaisesti takaamaa. Korkojen nousu, energian hinnan nousu ja vuokralaisten maksukyvyyn heikentyminen ovat edelleen merkittäviä riskejä yhtiön taloudelle.

1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan tavoite on varmistaa, että kunnan toiminnalle asetetut tavoitteet saavutetaan, toiminta perustuu säännöksiin ja päätöksiin, ja toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Sisäisessä valvonnassa tarkastellaan päätösten perusteena olevan tiedon riittävyttä ja luotettavuutta.

1.2.1. Hallinto ja johtaminen

Kuntalaiset voivat seurata kunnan hallintoa ja johtamista kunnan verkkosivujen kautta. Toimielinten esityslistat ja pöytäkirjat julkaistaan verkkosivuilla. Myös viranhaltijapäätökset tulee pääsääntöisesti julkaista. Kunnan viestinnän peruseriaatteita ovat avoimuus ja luotettavuus.

Tarkastuslautakunnan arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä onko talouden tasapainottamisen tavoitteet saavutettu.

Kunnanhallitus seuraa viranhaltijoiden toimintaa kunnanhallituksen kokouksessa annettavan kunnanjohtajan ajankohtaiskatsausten avulla. Lautakunnissa vastaavan katsauksen ao. toimialasta antavat esittelijät. Katsauksissa käsitellään toimialan olennaiset taloudelliset ja ei-taloudelliset tapahtumat.

Sekä toimielimien että viranhaltijoiden päätösten valmistelu tehdään mahdollisimman laaja-alaisesti eri näkökulmat huomioon ottaen. Toimielin voi palauttaa asian valmisteluun, jos valmistelu ei anna riittävää kuvaa asiaan vaikuttavista seikoista ja päätöksen vaikutuksista.

Viranhaltijapäätökset annetaan tiedoksi ao. toimielimelle otto-oikeuden käyttämistä varten. Viranhaltijapäätösten tiedoksi saattaminen on keskeinen keino valvoa, että toimivallan jako toteutuu hallintosäännön mukaisesti.

Johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti. Johtoryhmän vastuiden ja tehtäväkuvien täsmentäminen sekä johtoryhmätyöskentelyn kehittäminen aloitettiin 2023.

Toimialajohtajat seuraavat alaistensa toimintaa säännöllisissä kokouksissa ja palaverissa käymällä läpi käyttösuunnitelmien toteumat, henkilöstötilanne, sairastavuus ja varhainen poissaoloihin puuttuminen. Kehityskeskustelut käydään vuosittain. Kehityskeskustelussa tulee asettaa toiminnalle tavoitteet ja sopia toteutumisen seurannasta. Esihenkilöiden työtä tuetaan mentoroinnilla ja koulutuksella.

1.2.2. Taloudenpito, rahoitus, investoinnit ja hankinnat

Talousarvion täytäntöönpanosta annetaan erillinen ohje vuosittain. Taloudenhoitoa seurataan toimielimille annettavien kuukausiraporttien, neljännesvuosiraporttien ja osavuosikatsausten avulla. Kunnanhallitus ja lautakunnat seuraavat raporttien avulla talousarvion toteutumista ja niiden tulee ottaa poikkeamiin kantaa.

Valtuusto antaa lainanottovaltuudet talousarviossa. Rahoitustarjoukset pyydetään pääsääntöisesti vähintään 3 rahoituslaitokselta. Kunnanhallitus päättää tarjouksen hyväksymisestä ja rahoitussopimuksen ehdoista. Korkeahdoilla pyritään hajauttamaan kunnan korkoriskiä kiinteäkorkoisten ja eri pituisten vaihtuvakorkoisten lainojen kesken. Rahoituksen valvonta toteutuu kunnanhallitukselle annettavien kuukausi- ja neljännesvuosiraporttien sekä osavuosikatsausten avulla.

Tekninen lautakunta seuraa investointien toteutumista ja vahinkotapahtumia. Rakenusurakoiden toteutumista seurataan myös työmaakokouksissa kuukausittain ja vuoropuhelu urakoitsijoiden kanssa on lähes päivittäistä. Lisä- ja muutostöitä ei hyväksytä kuin perustellusta syystä.

Viranhaltijoiden ja toimielimien hankintavaltuudet on määritelty hallintosäännössä. Hankinnat tehdään talousarviossa varattujen määrärahojen puitteissa harkiten ja ennalta suunnitellen. Hankinnat kilpailutetaan hankintalainsäädännön ja kunnan hankintaohjeen mukaisesti. Hankintaohje tullaan päivittämään 2024 kun hallintosääntöuudistus on toteutettu kokonaisuudessaan.

Ostolaskut käsitellään sähköisessä järjestelmässä, jossa tilaaja tarkastaa ja tiliöi laskun tilivelvollisen toimialajohtajan hyväksyttäväksi. Tilaajan tulee jo tilausta tehdessään tietää, mille tilille ja kustannuspaikalle lasku tiliöidään.

1.2.3. Omaisuuden käyttö

Omaisuuden käytön valvontaan ei ole erityistä menetelmää, mutta pienessä organisaatiossa puutteet tai laiminlyönnit on helppo havaita. Korjausvelan vähentämisen tulisi olla nykyistä suunnitelmallisempaa, jolloin riskien havaitseminen helpottuisi. Metsäomaisuutta hoidetaan laadittujen metsänhoitosuunnitelmien mukaisesti.

Kunnan omaisuutta myydään pääsääntöisesti huutokaupalla. Omaisuuden käypä arvo selvitetään vähintään kahdella tavalla. Hallintosäännössä on määritelty viranomaisten toimivalta omaisuuden myymiseen.

Vahinkovakuutusten ajantasaisuus tarkastetaan säännöllisesti yhteistyössä vakuutusyhtiön kanssa. Vahinkotapahtumat ilmoitetaan välittömästi, eikä korjaavia toimia pääsääntöisesti aloiteta ennen kuin vakuutuskorvattavuus ja vastuukysymykset on selvitetty.

1.2.4. Tiedonhallinta ja tietosuojaja

Kunta on tiedonhallintalaissa tarkoitettu tiedonhallintayksikkö. Tietosuojavaltuutetun toimisto seuraa tiedonhallinnan tilaa ja kehittämistä kunnissa mm. pyytämällä selvityksiä. Viimeisimpään selvityspyyntöön on vastattu maaliskuussa 2023. Tiedonhallintalain vaatimukset ovat kunnalle haasteellisia, koska riittävää resurssia kehittämiseen ei ole. Asiaa pyritään ratkaisemaan järjestelmäkehityksellä.

Kunnan asianhallintajärjestelmä on Dynasty 10.2. Järjestelmän tuottaja Innofactor päivittää uuden version vähintään kerran vuodessa. Dynasty-järjestelmän taustalla toimii tiedonohjausjärjestelmä TOJ, jossa hallinnoidaan kunnan tiedonohjaussuunnitelmaa ja ylläpidetään metatietoja. Myös TOJ on Innofactorin tuote. Dynasty on hankittu kunnan käyttöön jo useita vuosia sitten, kun Saimaan talous ja tieto Oy (nykyisin Meidän talous ja tieto Oy, Meita) kilpailutti hankinnan kaikkien pienten asiakkaidensa käyttöön. Meita kilpailuttaa edelleen järjestelmän versiopäivitykset asiakkaidensa puolesta, minkä vuoksi Dynasty ja TOJ ovat olleet kunnalle taloudellisesti kannattavia hankintoja. Meitan kautta tapahtuvan hankinnan etuna on myös se, että vaikka sopimus tehdään suoraan Innofactorin kanssa, Meita osallistuu käyttöönottoihin ja pystyy jossakin määrin tukemaan käyttöongelmien selvittelyssä. Innofactorissa henkilöstön vaihtuvuus on ollut suurta eikä yhtiön asiantuntijuus aina ole vakuuttavaa. Koska kunnan oma ICT-osaaaminen on vähäistä, tähän liittyy riski, jota yhteistyö Meitan kanssa pienentää.

Lisäksi kunnalla on käytössä rakennusvalvonnan sähköinen järjestelmä Lupapiste, joka on sekä asiointikanava, asianhallintajärjestelmä että sähköinen arkisto.

Kunnan päätearkisto on vielä kokonaisuudessaan paperinen. Tähän liittyvänä riskinä on tunnistettu arkiston ajantasaisuuden, järjestyksen ja suojaamisen puutteita. Sähköisen arkiston käyttöönottoon on varauduttu 2024 talousarviossa.

Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien teknisestä suojaamisesta vastaa Meita Oy. Pitkäkestoisia häiriöitä tai vakavia tietosuojan vaarantumisia teknisten puutteiden takia ei ole ilmennyt.

Kunnan tietosuojavastaava on tiedottaja. 2023 kunnan sähköpostiliikenteeseen kohdistui 2 tietosuojaloukkausta, jotka raportoitiin tietosuojavaltuutetulle.

1.2.5. Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä ja kehittämistoimenpiteet

Luumäen kunnanhallitus on 10.8.2015 hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksen ja käytäntöjen uudistaminen on käynnissä. Uudessa ohjeessa ja prosessien määrittelyssä tullaan kiinnittämään erityisesti huomiota siihen, miten valvonta toteutetaan, todennetaan ja dokumentoidaan. Tilintarkastajan esiin nostamia alueita ovat mm. päätökset ja sopimukset, kiinteistöt ja muu omaisuus, tietoturva sekä raportointi ja riskienkartoitus. Uusi ohjeistus saataneen kunnanhallituksen käsittelyyn viimeistään syksyllä 2024, mikäli hallintosääntön uudistus saadaan kokonaisuudessaan kunnanvaltuuston käsiteltäväksi kesäkuussa 2024. Aiemmin tänä vuonna kunnanhallitus esitti hallintosääntöön vain välttämättömät päivitykset, ja kunnanvaltuusto hyväksyi ne 12.2.2024 § 6.

Sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää esihenkilöille annettavalla koulutuksella, kun sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus on päivitetty. Uusien henkilöiden perehdytykseen tullaan kiinnittämään lisää huomiota. Sopimusten hallinta on havaittu kehityskohteeksi, vaikka asianhallintajärjestelmä Dynasty mahdollistaa myös sopimusten käsittelyn. Sähköinen allekirjoitus tullaan ottamaan käyttöön 2024 aikana.

Henkilöstötunnuslukujen seuranta kehittyy hieman, kun työterveyspalvelut laajennetaan kattamaan työterveyspainotteinen sairausvastaanotto 1.4.2024 alkaen. Uuden palveluntarjoajan Pihlajalinnan järjestelmät mahdollistavat ajantasaisen sairauspoissaolojen ja terveydenhuollon kustannusten seurannan.

Talouden seuranta tulee helpottumaan 2024 aikana, kun taloushallinnon Accuna-järjestelmä saadaan täysimääräisesti käyttöön. Accuna nykyaikaistaa raporttien tulos-tusta ja mahdollistaa raporttien visualisoinnin.

Valvonnassa ei ole havaittu väärinkäytöksiä tai olennaisia puutteita 2023. Havaitut haasteet ovat vähäisiä ja työelämässä tavanomaisia. Niihin on puututtu välittömästi.

1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1. Tuloslaskelma ja tunnusluvut

ulkoinen	2023	2022
	(1000 €)	(1000 €)
Toimintatuotot	3 569	3 206
Valmistus omaan käyttöön	0	0
Toimintakulut	-14 133	-36 135
Toimintakate	-10 564	-32 929
Verotulot	10 290	18 824
Valtionosuudet	790	13 872
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	392	330
Muut rahoitustuotot	263	411
Korkokulut	-96	-39
Muut rahoituskulut	-48	-305
Vuosikate	1 027	164
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunn.mukaiset poistot	-1 741	-1 801
Tilikauden tulos	-714	-1 637
Tilinpäätössiirrot		
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	627	638
Varausten lis.(-)tai väh.(+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	-87	-999

Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/toimintakulut,%	25,25	8,87
Vuosikate/poistot %	58,99	9,11
Vuosikate, euroa/asukas	234	37
Asukasmäärä	4396	4419
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = 100 * toimintatuotot / (toimintakulut - valmistus omaan käyttöön)		
Vuosikate prosenttia poistoista = 100 * vuosikate / poistot ja arvonalentumiset		

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kuluja erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulo-rahoitus on riittävä.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menoja erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen.

1.3.2. Rahoituslaskelma ja tunnusluvut

	2023	2022
	(1000 €)	(1000 €)
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 027	164
Satunnaiset erät	0	0
Tulo-rahoituksen korjauserät	-148	-620
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 841	-1 056
Rah.osuudet investointimen.	38	96
Pysyvien vast.hyöd.luovutust.	237	210
Toiminnan ja inv. rahavirta	-686	-1 206
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennykset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	63
Lainakannan muutokset		
Pitkäaik.lainojen lisäykset	0	0
Pitkäaik.lainojen vähennykset	-169	-169
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 141	514
Rahoituksen rahavirta	-1 310	408
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 996	-798
Rahavarat 31.12.	10 598	12 594
Rahavarat 1.1.	12 594	13 392
	-1 996	-798

Rahoituksen tunnusluvut	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	2385	-1752
Investointien tulo-rahoitus, %	56,96	17,07
Lainanhoitokate, todellinen	4,24	0,98
Lainanhoitokate, laskennallinen	2,04	0,39
Kassan riittävyys (pv)	238	121
Asukasmäärä 31.12.	4396	4419

Investointien tulo-rahoitus

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuus investointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

= $100 * (\text{Vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{todelliset lainanlyhennykset})$

Laskennallisen lainanhoitokatteen tunnusluvun lainanlyhennykset lasketaan jakamalla korollisten lainojen määrä kahdeksalla.

Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Kassan riittävyys (pv)

= $365 * \text{Rahavarat 31.12} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset

1.4.1. Tase ja tunnusluvut

	2023	2022
VASTAAVAA	(1000 €)	(1000 €)
PYSYVÄT VASTAAVAT	29 342	30 423
<i>Aineettomat hyödykkeet</i>	32	61
Muut pitkävaikutteiset menot	32	61
<i>Aineelliset hyödykkeet</i>	23 274	23 340
Maa- ja vesialueet	4 327	4 321
Rakennukset	14 342	14 879
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 710	3 732
Koneet ja kalusto	156	190
Ennakkomaksut ja keskener.hankinnat	739	218
<i>Sijoitukset</i>	6 036	7 022
Osakkeet ja osuudet	4 916	5 902
Muut lainasaamiset	1 120	1 120
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	218	200
Lahj.rahastojen erityiskatteet	218	200
VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 698	14 639
<i>Vaihto-omaisuus</i>	169	222
<i>Saamiset</i>	2 931	1 823
Pitkäaikaiset saamiset	1 023	1 057
Lainasaamiset	1 021	1 057
Muut saamiset	2	0
Lyhytaikaiset saamiset	1 908	766
Myyntisaamiset	1 566	390
Lainasaamiset	53	64
Muut saamiset	51	66
Siirtosaamiset	238	246
<i>Rahoitusarvopaperit</i>	9 518	9 580
Osakkeet ja osuudet	2 262	2 238
Sijoitukset rahamarkkinainstrum.	7 256	7 342
<i>Rahat ja pankkisaamiset</i>	1 080	3 014
VASTAAVAA YHTEENSÄ	43 258	45 262

	2023	2022
VASTATTAVAA	(1000 €)	(1000 €)
OMA PÄÄOMA	30 818	31 959
Peruspääoma	17 696	18 750
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	13 209	14 208
Tilikauden yli-/alijäämä	-87	-999
POISTOERO JA VAPAAEHT.VARAUK.	4 191	4 819
Poistoero	4 191	4 819
PAKOLLISET VARAUKSET	0	0
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	700	682
Valtion toimeksiannot	1	1
Lahjoitusrahastojen pääomat	699	681
VIERAS PÄÄOMA	7 549	7 802
<i>Pitkäaikainen</i>	4 586	4 850
Lainat rahoituslaitoksilta	3 467	3 635
Saadut ennakot	708	807
Muut velat	411	408
Siirtovelat	0	0
<i>Lyhytaikainen</i>	2 963	2 952
Lainat rahoituslaitoksilta	169	169
Saadut ennakot	2	3
Ostovelat	1 201	1 394
Muut velat	369	142
Siirtovelat	1222	1244
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	43 258	45 262

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän purkamisen vuoksi kuntayhtymän jäsenosuuden tasearvo 1.053.629,78 € kirjattiin pois kunnan avaustaseesta vastattavaa-puolella osakkeet ja osuudet, ja vastaavaa-puolella peruspääoman alkusaldon muutoksena 1.1.2023, eikä niillä ole tulosvaikutusta. (Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunto 128/2022)

Taseen tunnusluvut	2023	2022
Omavaraisuusaste %	82,28	82,74
Suhteellinen velkaantuneisuus %	46,67	19,48
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	13 122	13 209
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 985	2 989
Lainakanta 31.12. 1000 €	3 635	3 804
Lainakanta 31.12, €/asukas	827	861
Lainat ja vastuut 31.12., 1000 €	3 682	3 845
Lainat ja vastuut €/asukas	838	870
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	1 075	1 120
Asukasmäärä	4396	4419

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste = $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$
 Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$
 Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)
 = Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä).

Lainakanta 31.12.
 = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)
 Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.,
 = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut.
 Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä.

Lainasaamiset 31.12.
 = Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset
 Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

1.5. Kokonaistulot ja -menot

	2023		2022	
	1 000 €	%	1 000 €	%
TULOT				
Toiminta				
Toimintatuotot	3 569	22,91	3 206	8,70
Verotulot	10 291	66,05	18 823	50,90
Valtion osuudet	790	5,07	13 872	37,50
Korkotuotot	392	2,52	330	0,90
Muut rahoitustuotot	263	1,69	411	1,10
Satunnaiset tuotot	0	0,00	0	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	0	0,00	0	0,00
Investoinnit				
Rah.osuudet investointimenoihin	38	0,25	96	0,30
Pysyvien vast.hyöd.luovutustulot	237	1,52	210	0,60
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	0	0,00	63	0,20
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0,00	0	0,00
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	0,00	0	0,00
Kokonaistulot yhteensä	15 579	100	37 011	100
	2023		2022	
	1 000 €	%	1 000 €	%
MENOT				
Toiminta				
Toimintakulut	14 133	85,99	36 135	95,80
- Valmistus omaan käyttöön	0	0,00	0	
Korkokulut	96	0,58	38	0,10
Muut rahoituskulut	48	0,29	305	0,80
Tulorahoituksen korjauserät	148	0,90	5	0,00
Investointien rahavirta				
Investointimenot	1 841	11,20	1 056	2,80
Rahoitustoiminta				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	169	1,03	169	0,40

	2023	2022
Kokonaistulot	15 579	37 011
Kokonaismenot	16 434	37 708
	-855	-697
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 141	101
Kassavarojen muutos	-1 996	-798
	-855	-697

1.6. Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

Luumäen kunnan kuntakonserni muodostuu emoyhtiöstä (Luumäen kunta), tytäryhteisöistä, osakkuusyhteisöistä sekä kuntayhtymistä, joissa kunta on jäsenenä.

Nimi	y-tunnus	kotipaikka	kunnan omistusosuus
Tytäryhteisöt >50%			
Luumäen Asunnot Oy	0612155-9	Luumäki	100,00 %
Luumäen Energia Oy	2663432-7	Luumäki	100,00 %
Asunto Oy Luumäen Joukolanpuisto	2126985-0	Luumäki	65,16 %
Osakkuusyhteisöt <50-20%			
Asunto Oy Luumäen Valliheikki	1962488-4	Luumäki	35,76 %
Yhdistelemättömät osakkuus- ja yhteisyhteisöt <20%			
Asunto Oy Taavetin Käpykuja, Luumäki	0900738-0	Luumäki	17,61 %
Asunto Oy Luumäen Parsikonpuisto	1648179-3	Luumäki	16,38 %
Kuntayhtymät			
Etelä-Karjalan liitto	0869462-5	Lappeenranta	3,57 %
Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä	1027740-9	Lappeenranta	1,21 %

1.6.2. Konserniohjaus ja valvonta

Valtuusto määrittelee kunnan tavoitteet ja omistajapolitiikan. Lisäksi kunnanhallituksen tulee seurata kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toimintaa, vastata tytäryhteisöjen valvonnan järjestämisestä sekä antaa valtuustolle selvitys tytäryhteisöjen toiminnasta ja taloudesta kunnan tilinpäätöksen yhteydessä. toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Kunnanhallitus johtaa kuntakonsernia, vastaa konsernin hallinnon ja talouden

koordinoinnista, yhteisöjen valvonnan järjestämisestä sekä antaa valtuustolle olennaiset tiedot konsernin toiminnasta. Kunnanhallituksen tulee nimetä edustajat tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhtiökokouksiin tai vastaaviin ja antaa ohjeet em. elimissä kuntaa edustaville

Kunnanhallituksen nimeämät edustajat konserniin kuuluvissa yhteisöissä selostavat yhteisöjen toimintaa ja taloutta säännöllisesti kunnanhallitukselle. Samassa yhteydessä kunnanhallitus voi käyttää omistajaohjaustaan ottamalla kantaa konserniyhteisön tilanteisiin ja tarvittaessa ohjeistamalla edustajiaan. Konserniohjeen mukaisesti tytäryhteisöjen/kuntayhtymien esityslistat ja pöytäkirjat on toimitettu kunnanhallitukselle sekä kunnanjohtajalle.

Kunnan kokonaan omistamien tytäryhtiöiden, Luumäen Asunnot Oy:n sekä Luumäen Energia Oy:n hallituksissa on kunnanhallituksen edustus ja sitä kautta vahva omistajaohjaus. Luumäen Asunnot Oy:n hallituksessa kunnan edustajia ovat kunnanhallituksen varapuheenjohtaja Päivi Kärmeniemi, valtuuston varapuheenjohtaja Anne Marttila-Inkilä, Johannes Pohjala ja tekninen johtaja. Luumäen Asunnot Oy:n toimitusjohtajana toimii Veera Heikkilä ja hallituksen puheenjohtajana Anne Marttila-Inkilä.

Luumäen Energia Oy:n hallituksessa kunnanhallituksen edustajina ovat hallituksen jäsen Anne Pylväläinen ja valtuutettu Hannu Repo. Yhtiön toimitusjohtajana toimii Juha Inkilä ja hallituksen puheenjohtajana Ville Tanskanen.

Asunto-osakeyhtiöiden hallituksissa kunnanhallituksen edustajana toimii tekninen johtaja tai hänen määräämänsä.

1.6.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän Eksoten purkamisen vuoksi kuntayhtymän jäsenosuuden tasearvo 1 053 700 euroa kirjattiin pois kunnan taseesta. Vastakirjauksena kunnan peruspääomaa alennetaan vastaavalla summalla. Kirjaukset toteutettiin alkusaldojen muutoksina 1.1.2023, eikä niillä ole tulosvaikutusta.

Pelastustoimen tehtävät järjestettiin vuoden 2022 loppuun saakka Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella kuntien välisenä yhteistoimintana. Isäntäkunta Lappeenrannan ilmoituksen mukaan Pelastuslaitoksen taseessa olleet saatavat ja velat saatiin kuitatuksi sekä muut tiedossa olevat vuoteen 2022 tai sitä aiempiin vuosiin kohdistuvat erät katetuiksi vuoden 2023 aikana. Pelastuslaitoksen taseen varat 3.845.629,36 euroa jaettiin kunnille asukasmäärien suhteessa yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Luumäen osuus tästä oli 135 629,20 €. Pelastuslaitoksen taseyksikön loppuselvytys on näin tullut tehdyksi, ja yhteistoimintasopimus päättyy.

Vuoden 2023 talousarviossa on konserniin kuuluville yhteisöille asetettu seuraavat tavoitteet:

Luumäen Energia Oy

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Toiminnan luotettavuus	Häiriötön lämmöntuotanto	Katkojen määrä	Toteutunut
Muutosrohkeus	Siirtymä maakaasusta bio-kaasuun	Toteutumisaste	Valmistelussa

Luumäen Asunnot Oy

Luumäen Asunnot Oy:ssä siirrettiin 7 öljyllä, maakaasulla tai sähköllä lämpiävää rivitaloa Kivimäen uuteen kaukolämpölaitokseen. Vallitie 2:een rakennettiin uudet parvekkeet ja talon toinen pääty korjattiin.

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Toiminnan luotettavuus	Pysytään talousarviossa	Tilinpäätös	Pysyttiin kokonaisuutena talousarviossa
Muutosrohkeus	Uusia ideoita asuntojen markkinointiin	Täyttöaste	Täyttöaste 94 %, laski hieman edellisestä vuodesta
Palveluiden parantaminen	Nopeat reaktioajat	Asukastyytyväisyys	Asukastyytyväisyyskyselyä ei ole erikseen järjestetty v. 2023.

1.6.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kiinteistövuokraustoiminnan kuntalakiin perustuva yhtiöittämisvelvoite johtanee uusien tytäryhtiöiden perustamiseen.

Ikäluokkien pieneneminen vaikuttaa Koulutuskuntayhtymä Sampon toimintaedellytyksiin. Sampo on aloittanut määrätietoisen rakenteiden kehittämisen.

1.6.5. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallitus on valinnut edustajansa kaikkiin konserniyhteisöihin. Edustajat informoivat kunnanhallitusta säännöllisesti edustamansa yhteisön tapahtumista. Tarvittaessa kunnanhallitus käyttää omistajaohjaustaan ja ohjeistaa edustajiaan.

Kunnan konserniohjeen mukaan kuntaa tarkastava tilintarkastaja vastaa myös konsernin tytäryhteisöjen tilintarkastuksesta. Tytär- ja osakkuusyhteisöjen isännöinnin ja taloushallinnon hoitaa Luumäen Isännöintipiste Oy. Päivittäinen seuranta ja valvonta sisältyy Isännöintipisteen tehtäviin.

1.6.6. Konsernitilinpäätös ja tunnusluvut

Kuntakonsernin rahoituksen riittävyyttä ja konsernin vakavaraisuutta arvioidaan suhteessa Kuntalain 118 §:ssä määriteltyihin raja-arvoihin. Kuntalain 118 §:ssä määriteltyjen kriteerien täytyminen peräkkäisinä vuosina voi johtaa arviointimenettelyyn eli ns. kriisikuntamenettelyyn, jossa kunta ja valtio yhdessä selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen palvelut.

Kriteeri	Raja-arvo	Luumäen konserni
Konsernin alijäämä €/asukas	Alle 500 €/asukas	Luumäen konserni on ylijäämäinen
Konsernin vuosikate % poistoista	Yli 100 % (Kriisikunta: alle 80 %)	70,20 %
Tulovero%	Enintään 1,5 % korkeampi kuin kuntien keskimääräinen tulovero% Kunnat keskimäärin 7,46 + 1,5 = 8,96	8,36 %
Konsernin lainat ja vastuut	Enintään 25 % yli keskimääräiseen (3323*1,25=4154)	3 475
Laskennallinen lainanhoitokate	Vähintään 1,0 (Kriisikunta: alle 0,8)	0,17

1.6.6.1. Konsernituloslaskelma ja tunnusluvut

KONSERNIN TULOSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT	2023	2022
	(1000 €)	(1000 €)
Toimintatuotot	5 884	27 329
Toimintakulut	-15 641	-59 295
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-31	-29
Toimintakate	-9 788	-31 995
Verotulot	10 291	18 823
Valtionosuudet	1 177	14 263
Rahoitustuotot ja -kulut	168	158
Korkotuotot	349	289
Muut rahoitustuotot	284	340
Korkokulut	-383	-163
Muut rahoituskulut	-82	-308
Vuosikate	1 848	1 249
Poistot ja arvonalentumiset	-2 631	-2 970
Satunnaiset erät		
Tilikauden tulos	-783	-1 721
Tilinpäätössiirrot	5	0
Tilikauden verot	-12	-26
Laskennalliset verot	0	5
Vähemmistöosuudet	47	34
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-743	-1 708

Konsernituloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuotot / Toimintakulut, %	37,6 %	46,1 %
Vuosikate / Poistot, %	70,2 %	42,1 %
Vuosikate, euroa/asukas	420,38	282,84
Asukasmäärä 31.12.	4396	4416

1.6.6.2. Konsernituloslaskelman tarkastelu

Kuntakonsernin toimintatuottojen ja – kulujen suhde on parantunut hieman verrattuna 2022. Vuosikate on 655 000 euroa parempi kuin 2022.

1.6.6.3. Konsernin rahoituslaskelma ja tunnusluvut

	2023	2022
	(1000 €)	(1000 €)
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 848	1 249
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-12	-26
Tulorahoituksen korjauserät	-133	-104
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 570	-2 041
Rahoitusosuudet investointimenoihin	38	96
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	240	210
Toiminnan ja investointien rahavirta	-589	-616
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-45
Antolainasaamisten vähennykset	19	61
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-432	-919
Lyhytaikaisten lainojen muutos	73	0
Oman pääoman muutokset	121	31
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant. varojen ja pääomien muut.	3	24
Vaihto-omaisuuden muutos	55	-20
Saamisten muutos	-1 168	1 325
Korottomien velkojen muutos	-213	732
Rahoituksen rahavirta	-1 542	1 189
Rahavarojen muutos	-2 131	573
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	11 273	15 034
Rahavarat 1.1.	13 404	14 461
	-2 131	573

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	1 336	-118
Laskennallinen lainanhoitokate	0,17	1,58
Investointien tulorahoitus, %	73,0	64,2
Kassan riittävyys pv	215	88
<p>Laskennallinen lainanhoitokate= vuosikate + korkokulut / Korkokulut + laskennalliset lainanlyhennykset Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla konsernitaseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Konsernin lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2.</p>		

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä siltä osin kuin kertymä on laskettavissa. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Lainanhoitokate-tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

1.6.6.4. Konsernitase ja tunnusluvut

VASTAAVAA	2023 (1000 €)	2022 (1000 €)
PYSYVÄT VASTAAVAT	36 704,60	40 469,00
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0	178
Muut pitkävaikutteiset menot	36	130
Ennakkomaksut	0	5
	36	313
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 992	4 979
Rakennukset	24 875	27 565
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 732	4 561
Koneet ja kalusto	1 130	1 360
Muut aineelliset hyödykkeet	19	21
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	744	473
	35 492	38 959
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	894	907
Muut saamiset	283	290
	1 177	1 197
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	812	1 101
VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 665	17 853
Vaihto-omaisuus	184	411
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	62	41
Lyhytaikaiset saamiset	2 145	2 367
Rahoitusarvopaperit	9 609	9 630
Rahat ja pankkisaamiset	1 665	5 404
VASTAAVAA YHTEENSÄ	51 182	59 423

VASTATTAVAA	2023 (1000 €)	2022 (1000 €)
OMA PÄÄOMA	30 139,00	31 647,00
Peruspääoma	17 697	18 750
Arvonkorotusrahasto	16	39
Muut omat rahastot	436	315
Ed. tk:en yli/alijäämä	12 733	14 251
Tilikauden yli/alijäämä	-743	-1 708
VÄHEMMISTÖOSUUDET	32	69
PAKOLLISET VARAUKSET	0	298
Muut pakolliset varaukset	0	298
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 287	1 623
VIERAS PÄÄOMA	19 724	25 786
Pitkäaikainen korollinen vpo	14 385	16 987
Pitkäaikainen koroton vpo	1 113	1 185
Lyhytaikainen korollinen vpo	893	1 019
Lyhytaikainen koroton vpo	3 333	6 595
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	51 182	59 423

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT:

	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	59,82 %	54,13 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	109,39 %	40,13 %
Kertynyt ylijäämä (alijäämä) 1000 €	11 990	12 543
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	2 727,48	2 838,44
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 eur	15 278	18 006
Konsernin lainat eur/asukas	3 475	4 075
Lainat ja vuokravastuut 31.12. 1000 €	15 352	20 335
Lainat ja vuokravastuut 31.12. €/asukas	3 492	4 602
Konsernin lainasaamiset 31.12. 1000 €	21	289
Kunnan asukasmäärä	4 396	4 419

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} + \text{konsernireservi} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Muut tunnusluvut lasketaan vastaavalla tavalla kuin kunnan taseen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen -714 145 €, käsittelystä seuraavaa:

1. Tuloutetaan investointeihin liittyvää poistoeroa 627 327 €
2. Siirretään tilikauden alijäämä -86 818 €, edellisten tilikausien yli/alijäämätilille, missä ennen tätä kirjattu aikaisempien tilikausien yli/alijäämiä yhteensä 14,2 milj.€.

Kunnanhallitus toteaa, että Luumäen kunnan ja kuntakonsernin taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

	Muutettu talousarvio	Toteuma €	Erotus €	Toteuma %
Toimintatuotot	6 956 300	7 331 943	375 643	105,4
Toimintakulut	- 18 293 270	- 17 895 965	397 305	97,8
Verotulot	10 318 000	10 290 549	- 27 451	99,7
Valtionosuudet	728 906	789 999	61 093	108,4
Rahoitustuotot	471 500	510 844	39 344	108,3
Suunnitelman mukaiset poistot	- 1 951 400	- 1 741 514	209 886	89,2
Poistoeron muutos	627 300	627 327	27	100,0
Talousarvion ja toteuman erotus yhteensä			1 055 846	
Alijäämä	-1 142 664	-86 817,83	1 055 846	

Toimintatuotot

Tiilinpäätös osoittaa, että kunnan toimintatuotot kasvoivat 5,4 % (210 769 €) verrattuna edelliseen vuoteen. Kunnalle kertyi toimintatuottoja 3 % (375 643 €) enemmän kuin muutettuun talousarvioon oli arvioitu. Määrä koostuu mm. myyntituottoihin luettavista vieraskuntalaisista opiskelijoista saaduista kotikuntakorvauksista (103 000 €) sekä tukiin ja avustuksiin luettavista hankeavustuksista (123 284 €). Maksutuotoissa rakennus- ja ympäristövalvonnan tarkastus ja valvontamaksut tuottivat arvioitua enemmän ja enemmän kuin edellisellä tilikaudella.

Toimintakulut

Toimintakulut eivät ole vertailukelpoisia vuoteen 2022, koska niihin ei enää sisälly sosiaali- ja terveydenhuollon eikä pelastuslaitoksen kuluja. Verrattuna muutettuun talousarvioon toimintakulut toteutuivat -2,2 % (397 000 €) pienempinä. Euromääräisesti suurimmat säästöt ovat syntyneet palveluiden ostoissa (113 500 €), henkilöstökuluissa (76 000 €) ja kunnan myöntämistä avustuksista (72 000 €), josta lasten kotihoidon tuen osuus 34 500 €) sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnassa (59 000 €).

Verotulot

Sote-uudistuksen vuoksi verotulot eivät ole aiempiin vuosiin vertailukelpoisia.

Valtuuston vuodelle 2023 vahvistamat veroprosentit:

Tulovero	8,36
Kiinteistöverot	
Yleinen kiinteistövero	1,00
Vakituinen asuinrakennus	0,50
Muu asuinrakennus	1,05
Yleishyödylliset yhteisöt	0,00

Tilikaudella 2023 aiempien verovuosien kunnallis- ja yhteisöverotuotot maksuunpantiin sote-uudistusta edeltäneillä veroprosenteilla. Näiden ns. verohäntien osuus oli 19 % (1.96 milj.€). Nämä verotulot jäävät kertaluonteisiksi.

Verolaji	Muutettu			Erotus €	Osuus	Osuus
	talousarvio €	Toteuma €	Toteuma %		verotuloista %	verotuloista %
Tulovero	6 975 000	7 044 363	101,0	69 363 €	68,5 %	81
Kiinteistöverot	1 632 000	1 711 914	104,9	79 914 €	16,6 %	9
Yhteisövero	1 711 000	1 534 272	89,7	-176 728 €	14,9 %	10
Verotulot yhteensä	10 318 000	10 290 549	99,7	-27 451 €		

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuudet eivät ole aiempiin vuosiin vertailukelpoisia sote-uudistuksen vuoksi. Valtionosuuksia leikattiin laskennallisesti ja niihin lisättiin muutosta rajoittavia tekijöitä. Sote-muutokset pystyttiin laskemaan lopullisesti vasta kun vuoden 2022 verotus valmistui lokakuun 2023 lopussa. Valtionosuuden vähennystarve kasvoi merkittävästi. Vuotta 2023 koskeva vähennys jaksotetaan vuosille 2025–2027.

Valtionosuuksia maksettiin 789 989 €. Muutettuun talousarvioon verrattuna ne toteutuivat 8,4 % (61 093 €) suurempana. Alkuperäisessä talousarviossa arvio valtionosuuksien määrästä (633 700 €) perustui syyskuussa 2022 julkaistuihin ennakkotietoihin. Lisätalousarviossa arviota korjattiin 4.5.2023 julkaistun tiedon perusteella (728 906).

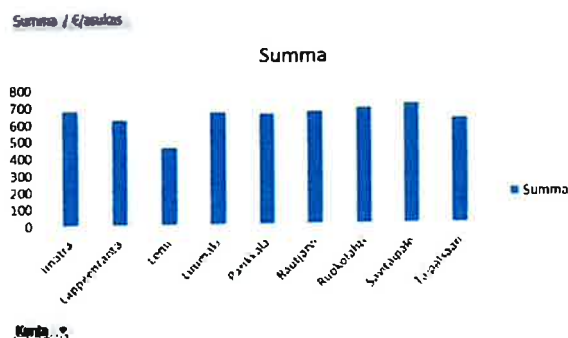
Valtionosuuksien muodostuminen

Kunta	Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta (sis. sote-erät eli muutosrajoitin ja siirtymätasaus)	Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus		Valtionosuudet yhteensä (+J+K)	Valtionosuudet yhteensä €/as.	Muutos yhteensä %	Muutos yhteensä €/as.
				Veromenetyksen korvaus	Veromenetyksen korvaus				
Koko maa	1 900 471 956	819 002 398	2 719 474 353	16 576 046	851 000 000	3 587 050 394	650	-66,6 %	-1 299
Imatra	12 877 386	8 224 747	21 102 133	-1 241 687	3 918 225	23 778 671	927	-66,7 %	-1 812
Kouvola	-2 214 180	13 395 157	11 180 977	-7 434 334	13 075 250	16 821 893	209	-90,5 %	-1 981
Lappeenranta	11 660 851	9 203 077	20 863 927	-5 769 783	11 543 595	26 637 739	367	-79,8 %	-1 449
Lemi	402 719	1 316 051	1 718 770	-584 974	519 340	1 653 136	567	-77,2 %	-1 878
Luumäki	-589 890	823 356	233 466	-398 992	894 432	728 906	163	-94,7 %	-2 891
Parikkala	-121 105	1 765 941	1 644 836	-296 712	1 033 550	2 381 674	521	-87,1 %	-3 454
Rautjärvi	2 020 864	434 703	2 455 567	-258 450	595 412	2 792 529	903	-74,8 %	-2 621
Ruokolahti	1 203 960	-6 020	1 197 940	-1 100 220	815 624	913 344	186	-92,6 %	-2 316
Savitaipale	2 672 713	851 472	3 524 185	440 301	719 684	4 684 170	1 436	-66,3 %	-2 738
Talpalsaari	2 423 545	833 672	3 257 218	-1 131 257	695 604	2 821 565	614	-60,4 %	-927

Lähde: VM, OKM 4.5.2024

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli Hyte-kerroin määräytyy kunnan tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön tulosten ja prosessien mukaan. Luumäen hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen kustannukset olivat 666 € asukasta kohden. Etelä-Karjalan keskiarvo on 638 € ja koko maan keskiarvo 654 € asukasta kohden. Luumäen väestöpainotettu Hyte-kerroin oli 0,94 ja sen perusteella laskettu valtionosuuden lisäosa 79 777 €.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannukset Etelä-Karjalassa 2023

Lähde: tutkiahallintoa.fi

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot ja -kulut olivat yhteensä +566 400 €, 20 % eli 95 000 € muutetussa talousarviossa arvioitua enemmän. Korkotuotot ylittivät arvion 240 000 €. Vaikka osinkojen tuottoa pienennettiin 200 000 €:lla lisätalousarviossa, ne toteutuivat vain 86 prosenttisesti. Yleisen korkotason nousun takia korkokulut Handelsbankkenilta olevasta ARA-ehdoisesta, pitkäaikaisesta lainasta nousivat 63 % 92 200 €:oon. Muiden luottojen korot eivät nousseet yhtä merkittävästi.

Edellisen tilikauden toteuma oli 397 900 €. Tilikausien välinen ero on merkittävä ja johdettu markkinatilanteesta.

2.1. Käyttötaloulosan toteutuminen

Taloussuunnitelman käyttötaloulosassa valtuusto hyväksyy lautakuntatasoiset toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Taloussuunnitelmassa tavoiteasettelu ja määrärahat muodostavat kokonaisuuden. Valtuustoon nähden sitovia ovat lautakuntatason toimintakate ja toiminnalliset tavoitteet.

Toiminnallinen tavoite on kuntastrategiasta johdettu, määrärahan käyttötarkoitusta, palvelujen määrää tai laatua tai toiminnan kehittämissuuntaa koskeva tavoite. Tavoite johdetaan tehtävän toiminta-ajatukselta ja asetetaan määrää tai laatua ilmaisevana tunnuslukuna. Toiminnallinen tavoite on määriteltävissä myös sanallisesti niin, että sen toteutumista on mahdollista arvioida.

Talousarvio vuodelle 2023 hyväksyttiin valtuustossa 12.12.2023 § 50. Lisätalousarvio 11.12.2023 § 38.

KAIKKI YHTEENSÄ	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Liiketoiminnan myyntitu	714 600	0	714 600	690 131,92	-24 468,08	96,58	687 768
Korvaukset kunnilta ja	0	0	0	122 002,46	122 002,46	0,00	115 146
Muut suoritt. myyntituo	866 200	0	866 200	927 284,24	61 084,24	107,05	909 825
Maksutuotot	221 900	0	221 900	197 998,19	-23 901,81	89,23	182 906
Tuet ja avustukset	383 800	120 000	503 800	627 083,76	123 283,76	124,47	446 994
Vuokratuotot	4 556 300	0	4 556 300	4 592 168,03	35 868,03	100,79	4 559 012
Muut toimintatuotot	93 500	0	93 500	175 274,26	81 774,26	187,46	219 522
TOIMINTATUOTOT YHT.	6 836 300	120 000	6 956 300	7 331 942,86	375 642,86	105,40	7 121 174
TOIMINTAKULUT							
Palkat ja palkkiot	-6 613 350	-155 500	-6 768 850	-6 751 925,54	16 924,46	99,75	-6 197 107
Henkilösivukulut	-1 659 700	-31 070	-1 690 770	-1 653 433,61	37 336,39	97,79	-1 447 081
Henkilöstökorvaukset	51 900	0	51 900	73 273,29	21 373,29	141,18	82 030
Henkilöstökulut yht	-8 221 150	-186 570	-8 407 720	-8 332 085,86	75 634,14	99,10	-7 562 158
Asiakaspalvelujen ostot	-300 000	0	-300 000	-216 416,82	83 583,18	72,14	-22 475 960
Muiden palvelujen ostot	-3 791 450	-13 500	-3 804 950	-3 775 010,74	29 939,26	99,21	-4 139 754
Ostot tilikauden aikana	-1 688 800	0	-1 688 800	-1 629 730,76	59 069,24	96,50	-1 604 031
Avustukset kotitalouksi	-152 000	0	-152 000	-101 480,14	50 519,86	66,76	-110 595
Avustukset yhteisöille	-496 800	0	-496 800	-475 664,33	21 135,67	95,75	-533 971
Vuokrat	-3 300 800	0	-3 300 800	-3 301 352,21	-52,21	100,02	-3 442 098
Muut toimintakulut	-142 200	0	-142 200	-64 224,00	77 976,00	45,16	-182 015
TOIMINTAKULUT YHT.	-18 093 200	-200 070	-18 293 270	-17 895 964,86	397 305,14	97,83	-40 050 583
TOIMINTAKATE	-11 256 900	-80 070	-11 336 970	-10 564 022,00	772 948,00	93,18	-32 929 409
POISTOT	-1 951 400	0	-1 951 400	-1 741 514,20	209 885,80	89,24	-1 801 072

2.1.1. Tarkastuslautakunta

Kunnan ja kuntakonsernin tilintarkastus on suoritettu tarkastuslautakunnan alaisena. Tarkastuslautakunnassa on yhteensä viisi (5) jäsentä, joista puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat kuntalain säännöksen mukaisesti valtuutettuja.

Tarkastuslautakunta on asetettu hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan on arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Tarkastuslautakunta antaa havainnoistaan oman arviointikertomuksensa vuodelta 2023. Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman mukaiset painopistoalueet vuonna 2023 olivat hallinto, elinkeinotoimi, sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi, rakentaminen, ympäristö ja investoinnit.

Tilintarkastusyhteisönä 2023 jatkoi BDO Auditor Oy.

Tilintarkastaja toimii yhteistyössä tarkastuslautakunnan kanssa hyväksytyyn arviointisuunnitelman ja siihen perustuvan työohjelman mukaisesti. Tilintarkastaja antaa tarkastushavainnoistaan oman tarkastuskertomuksensa, joka käsitellään tilinpäätöksen yhteydessä.

Tavoitteena on ollut toimittaa tarkastuslautakunnalle riittävästi materiaalia tarkastuksen suorittamiseksi, hyödyntää tilintarkastuksen havainnoita toiminnan parantamiseen sekä tarkastusten yhteydessä organisaation ja omien toimintatapojen kriittinen tarkastelu, hyvistä käytännöistä oppiminen ja niiden hyödyntäminen omassa toiminnassa.

Tarkastuslautakunnalle on toimitettu sähköisessä muodossa kaikki kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien esityslistat liitteineen sekä muu heidän pyytämänsä materiaali. Tilintarkastusten yhteydessä on saatu tilintarkastajalta ohjeita hallinnon ja taloushallinnon tehtävien hoitamiseen. Lautakunta on kuullut kokouksissaan kunnan johtavia viranhaltijoita näiden toimialojen ajankohtaisista asioista.

Tarkastuslautakunnan toimintakulut, 8 550 € (talousarvio 12 200 €), toteutuivat 70,09 % talousarvioon verrattuna.

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Toiminnan luotettavuus	Arviointikertomus	Laadittu	Valmis

2.1.2. Kunnanhallitus

KUNNANHALLITUS	Alkuper. talousarvio	Ta- muu- tos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Muut suoritt. myyntituotot	382 500	0	382 500	366 805,52	-15 694,48	95,90	333 463
Tuet ja avustukset	23 800	0	23 800	9 832,54	-13 967,46	41,31	23 736
Vuokratuotot	68 700	0	68 700	45 964,38	-22 735,62	66,91	42 851
Muut toimintatuotot	0	0	0	112,62	112,62	0,00	2 302
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	475 000	0	475 000	422 715,06	-52 284,94	88,99	402 351
TOIMINTAKULUT							
Palkat ja palkkiot	-571 200	0	-571 200	-554 888,90	16 311,10	97,14	-480 341
Henkilösivukulut	-135 900	0	-135 900	-126 103,18	9 796,82	92,79	-147 524
Henkilöstökorvaukset	2 500	0	2 500	830,80	-1 669,20	33,23	3 086
Henkilöstökulut yhteensä	-704 600	0	-704 600	-680 161,28	24 438,72	96,53	-624 779
Muiden palvelujen ostot	-740 850	0	-740 850	-630 740,39	110 109,61	85,14	-648 054
Ostot tilikauden aikana	-45 400	0	-45 400	-24 152,08	21 247,92	53,20	-20 071
Avustukset kotitalouksille	-16 000	0	-16 000	-15 949,00	51,00	99,68	-9 998

Avustukset yhteisöille	-23 000	0	-23 000	-21 920,95	1 079,05	95,31	-11 300
Vuokrat	-195 300	0	-195 300	-198 063,55	-2 763,55	101,42	-178 157
Muut toimintakulut	-56 100	0	-56 100	-31 044,05	25 055,95	55,34	-50 195
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-1 781 250	0	-1 781 250	-1 602 031,30	179 218,70	89,94	-1 542 553
TOIMINTAKATE	-1 306 250	0	-1 306 250	-1 179 316,24	126 933,76	90,28	-1 140 202
POISTOT	-42 200	0	-42 200	-23 236,56	18 963,44	55,06	0

Kunnanhallituksen valtuustoon nähden sitova toimintakate oli 127 000 € (0,62 %) arvioitua parempi. Toimintatuotot jäivät talousarviosta -52 300 € (11 %) ja toimintakulut alittivat talousarviovarauksen 179 200 €:lla (10 %).

Kunnanhallituksen alalla toiminnallisten tavoitteiden asettelu jakautuu kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen tavoitteisiin.

2.1.2.1. Kunnanvaltuusto

Strateginen tavoite	Kunnanvaltuuston toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Toiminnan uudistaminen	Hallintosääntöuudistus	Valmis	Välttämättömät muutokset hyväksytyt, muilta osin palautettu valmisteluun.
Osallisuuden edistäminen	Kuntalaiskohtaamiset	Valtuutettujen osallistuminen toritapahtumiin 2/vuosi	Toteutunut
	Päätöksenteon avoimuus	Valtuuston kokouksen striimaus 2/vuosi	Tekninen valmius saatu 2023 lopussa

2.1.2.2. Kunnanhallitus

Strateginen tavoite	Kunnanhallituksen toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Luumäen positiivisen tunnettuuden kasvattaminen alueellisesti ja valtakunnallisesti tehokkaalla viestinnällä ja markkinoinnilla	Laaditaan viestintäsuunnitelma	Valmis	Valmis
	Uutisointi medioissa	Määrä/laatu 1.7 - 31.12.2023	Luumäen lehti 41.1% (255) Etelä-Saimaa 18.9% (117) YLE 8.5% (53) Kouvolan Sanomat 6.6% (41) Ilta-Sanomat 4.5% (28) Helsingin Sanomat 4.4% (27) EPressi.com 4%

			(25) Forssan Lehti 4% (25) Kymen Sanomat 4% (25) Itä-Savo 3.9% (24)
		Määrät kuukausittain	heinäkuu 90 elokuu 382 syyskuu 108 lokakuu 265 marraskuu 170 joulukuu 117
	Positiivinen muuttoliike	Kuntaan muutto suurempi kuin pois-muutto	Nettomuutto -32 henkilöä
	Laaditaan matkailustrategia	Valmis	Valmis

Hallintopalvelut

Strateginen tavoite	Hallintopalveluiden toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Palveluiden parantaminen eri kohderyhmissä	Hallintopalveluiden, tiedonhallinta- ja tietojärjestelmien resursointi vastaamaan tarpeita	Tietojärjestelmien uudistamisprosessit toteutettu niille asetettujen tavoitteiden mukaisesti	Tehty.
		Hallintopalveluiden tehtävien ja henkilöstömäärän yhteensovitus käynnistetty	Tehty.

2.1.3. Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Muut suoritt. myyntituotot	25 000	0	25 000	36 780,32	11 780,32	147,12	27 872
Tuet ja avustukset	83 300	120 000	203 300	160 447,32	-42 852,68	78,92	74 809
Muut toimintatuotot	0	0	0	200,00	200,00	0,00	0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	108 300	120 000	228 300	197 427,64	-30 872,36	86,48	102 681
TOIMINTAKULUT							
Palkat ja palkkiot	-259 700	0	-259 700	-236 065,97	23 634,03	90,90	-164 026
Henkilösivukulut	-63 100	0	-63 100	-56 365,75	6 734,25	89,33	-32 763
Henkilöstökorvaukset	1 500	0	1 500	2 434,69	934,69	162,31	7 373
Henkilöstökulut yhteensä	-321 300	0	-321 300	-289 997,03	31 302,97	90,26	-189 416
Asiakaspalvelujen ostot	-16 000	0	-16 000	-3 724,12	12 275,88	23,28	-22 252 272
Muiden palvelujen ostot	-76 150	0	-76 150	-95 386,13	-19 236,13	125,26	-24 626
Ostot tilikauden aikana	-17 600	0	-17 600	-13 229,66	4 370,34	75,17	-13 687
Avustukset kotitalouksille	-16 000	0	-16 000	0,00	16 000,00	0,00	-1 447
Avustukset yhteisöille	-220 000	0	-220 000	-252 170,68	-32 170,68	114,62	-287 791
Vuokrat	-66 900	0	-66 900	-89 601,75	-22 701,75	133,93	-66 072
Muut toimintakulut	-44 000	0	-44 000	-462,26	43 537,74	1,05	-666
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-777 950	0	-777 950	-744 571,63	33 378,37	95,71	-22 835 976
					0,00		
TOIMINTAKATE	-669 650	120 000	-549 650	-547 143,99	2 506,01	99,54	-22 733 295
POISTOT	-3 300	0	-3 300	-3 235,20	64,80	98,04	-3 235

Strateginen tavoite	Elinvoiman edistämisen ja kuntakehityksen toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Osallistaminen. Muutosrohkeuden lisääminen ja toiminnan uudistaminen	Kuntalaisfoorumien kuten kyläkierrosten järjestäminen; Kesäkohtaamiset;	Aktiivinen verkostoituminen.	Yritysilat, kesän ja joulun avaustapahtumat Taavetin torilla yhdessä Luumäen Yrittäjien kanssa.
	Aktiivinen tiedottaminen eri kanavissa ja positiivisen medianäkyvyyden kasvattaminen	Näkyvyyden määrä ja laatu.	Osallistuminen ke-sätapahtumiin. Medianäkyvyydestä seurantatietoja Kunnanhallitus-osiossa.
Viihtyisä kunta, joka on vetovoimainen myös matkailijoille. Luotettavuus, turvallisuus.	Kunnan henkilöstön sitouttaminen	Asiakaspalaute, työhyvinvointikysely, henkilöstön sairauspoissaolot.	Palaute pääsääntöisesti positiivista. Työhyvinvointikysely toteutettu ja toimenpiteisin tulosten

			pohjalta ryhdytty. Sairauspoissaolojen seuranta ja työoloihin vaikuttaminen.
	Tapahtumat	Tapahtumatarjontaan edelleen panostaminen.	Kunnan omat tapahtumat, kuten Vallijamit, ja yhteistyö yhdistysten kanssa tapahtumien järjestämisessä.
Palveluiden ja infran edelleen kehittäminen	Yritysten toimintaympäristön kehittäminen	Yrittäjäbarometrissa E-Karjalan kolmen parhaan kunnan joukossa.	Yrittäjäbarometriä ei järjestetty vuonna 2023, seuraava 2024.
		Aloittaneiden yritysten määrä suurempi kuin lopettaneiden.	Tiedot kk 1 – 9/23 Aloittaneita 15 Lopettaneita 6
	Etätyömahdollisuuksien parantaminen	Tietoliikenneyhteyksien edelleen kehittäminen, valokuituyhteyksien kattavuuden kasvattaminen.	Uusina etelä-pohjola alueiden valokuituverkon rakentaminen Savitaipaleentien ja Haminantien varteen Traficomintuella, kh 28.2.23
	Saavutettavuuden parantaminen	Joukkoliikenneyhteydet	Kaksi edestakaista linja-autoyhteyttä lisää Taavetin ja Kouvolan välille elokuusta 2023 alkaen

2.1.4. Sivistyslautakunta

SIVISTYSLAUTAKUNTA	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Liiketoiminnan myyntituotot	0	0	0	-612,98	-612,98	0,00	0
Korvaukset kunnilta ja valtiolta	0	0	0	122 002,46	122 002,46	0,00	115 146
Muut suoritt. myyntituotot	223 300	0	223 300	271 021,73	47 721,73	121,37	245 678
Maksutuotot	149 000	0	149 000	94 447,29	-54 552,71	63,39	118 946
Tuet ja avustukset	154 700	0	154 700	259 356,43	104 656,43	167,65	260 343
Vuokratuotot	34 800	0	34 800	67 485,32	32 685,32	193,92	54 789
Muut toimintatuotot	10 500	0	10 500	1 368,70	-9 131,30	13,04	6 633
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	572 300	0	572 300	815 068,95	242 768,95	142,42	801 535
TOIMINTAKULUT							
Palkat ja palkkiot	-4 682 050	-155 500	-4 837 550	-4 920 425,71	-82 875,71	101,71	-4 634 267
Henkilösivukulut	-1 187 100	-31 070	-1 218 170	-1 227 536,69	-9 366,69	100,77	-1 027 365
Henkilöstökorvaukset	42 100	0	42 100	49 732,15	7 632,15	118,13	62 353

Henkilöstökulut yhteensä	-5 827 050	-186 570	-6 013 620	-6 098 230,25	-84 610,25	101,41	-5 599 279
Asiakaspalvelujen ostot	-274 000	0	-274 000	-212 692,70	61 307,30	77,63	-223 688
Muiden palvelujen ostot	-1 297 050	0	-1 297 050	-1 537 564,91	-240 514,91	118,54	-1 476 522
Ostot tilikauden aikana	-356 500	0	-356 500	-382 054,51	-25 554,51	107,17	-402 936
Avustukset kotitalouksille	-120 000	0	-120 000	-85 531,14	34 468,86	71,28	-99 151
Avustukset yhteisöille	-81 500	0	-81 500	-66 350,00	15 150,00	81,41	-65 500
Vuokrat	-2 759 200	0	-2 759 200	-2 730 014,70	29 185,30	98,94	-2 852 934
Muut toimintakulut	-11 000	0	-11 000	-21 199,43	-10 199,43	192,72	-27 012
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-10 726 300	-186 570	-10 912 870	-11 133 637,64	-220 767,64	102,02	-10 747 023
TOIMINTAKATE	-10 154 000	-186 570	-10 340 570	-10 318 568,69	22 001,31	99,79	-9 945 488
POISTOT	-34 900	0	-34 900	-30 286,56	4 613,44	86,78	-20 778

Strateginen tavoite	Sivistyslautakunnan toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Tehdään Luumäki tunnetuksi	<p>Lukio tarjoaa laadukkaan 2. asteen vaihtoehdon niin luumäkeläisille kuin muualta tuleville perusopetuksen päättäneille opiskelijoille.</p> <p>Lukiota markkinoidaan tehokkaasti.</p> <p>Osaajaverstas -hanke luo mahdollisuuden ammatilliseen toisen asteen koulutukseen Luumäellä ja tukee lukion yrittäjyyskasvatuslinjaa.</p> <p>Liikuntatilojen markkinointia tehostetaan täsmätoimin lähialueiden seuroihin ja muihin toimijoihin.</p>	<p>Lukion aloittaneiden lukumäärä.</p> <p>Toimenpiteiden arviointi; käytetään myös kaupallisia kanavia.</p> <p>Osaajaverstaan opiskelijamäärä.</p> <p>Liikuntatilojen käyttöaste.</p>	<p>Lukuvuonna 2023-2024 lukion aloitti 17 opiskelijaa. Koko lukiossa oli 58 oppilasta lukuvuoden alkaessa.</p> <p>Lukio-opiskelumahdollisuudesta Taavetissa on tiedotettu suunnitelman mukaisesti paikkakunnalla sekä lähikunnissa.</p> <p>Osaajaverstaan toiminta saatiin käytännössä käyntiin vasta loppuvuodesta 2023 kumppanitahojen henkilöstöhaasteiden vuoksi. Kunnan sivistystoimen toimistotehtäviin tehtiin oppisopimus Osaajaverstaan kautta loppuvuodesta 2023.</p> <p>Kunnan liikuntapaikkojen varauksiin otettiin sähköinen varausjärjestelmä, jonka kautta tilan varaamisen lisäksi verkkomaksaminen mahdollistui. Uudistus lisäsi käyttäjälähtöisyyttä.</p> <p>Tilojen varaus-/käyttöaste vaihtelee; Taavetihalli ja jäähalli ovat</p>

			<p>hyvin varattuja läpi talven ja toimintakauden. Myös kuntosalien, erityisesti Taavetin salin, käyttö on runsasta. Sen sijaan Kangasvarressa tilaa käyttäjille olisi sekä salin että kuntosalin osalta runsaasti. Toukolan salissa on tilaa erityisesti loppuviikosta ja viikonloppuisin.</p> <p>Liikuntatiloja markkinoidaan kunnan tiedotuskanavien kautta.</p>
Teemme rohkeasti kiinnostusta ja viihtyisyyttä parantavia tekoja	<p>Laaditaan sosiaalisen median strategia.</p> <p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukion tilat ovat riittävät ja käyttäjilleen turvalliset. Huomiota kiinnitetään talousarvio- ja suunnitelmavuosina erityisesti Taavetin alueen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ja lukion tilojen riittävyyden varmistamiseen.</p> <p>Oppilaskuljetusten kilpailuttaminen vuonna 2023 suoritetaan sekä kustannustehokkaasti että tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Suomen harrastamisen malli antaa eri ikäisille lapsille ja nuorille mahdollisuuden osallistua säännöllisesti johonkin ohjattuun vapaa-ajan toimintaan kunnan tarjoamissa tiloissa.</p> <p>Osaajaverstas -hanke tuo innovatiivisia ratkaisuja esim.</p>	<p>Tilojen käyttöaste ja kunnan seuranta; säännölliset tilakierrokset teknisen toimen, ympäristöterveydenhuollon ja työterveys- huollon kanssa.</p> <p>Oppilaskuljetussopimukset. Optioiden mahdollinen käyttö (v. 2020 kilpailutuksessa mukana olleiden kanssa sopimukset muotoa 3+1+1).</p> <p>Kerholaisten määrä.</p>	<p>Taavetin päiväkodin täyttöaste on lähellä sataa prosenttia. Varhaiskasvatuksessa on runsaasti väljyyttä Jurvalan päiväkodissa, mutta tilojen käyttöasteen tasoittamista estää huoltajien tarpeet varhaiskasvatuksen sijainnin suhteen.</p> <p>Perusopetuksen tilatarve tulee laskemaan. Olemassa olevien tilojen kuntoa seurataan ja tehdään korjausesi-tyksiä.</p> <p>Tilakierrokset on toteutettu suunnitelman mukaan. Laaja tilatarpeesta lähtevä tarkastelu v. 2024.</p> <p>Lukuvuonna 2023-2024 toiseksi viimeinen optiovuosi käytössä. Kolmella reitillä yhden vuoden sopimukset.</p> <p>100 kerholaista, 9 kerhoa</p> <p>Hankkeen tavoitteiden mukaisesti kontaktoitu</p>

	<p>yrittäjien ja kunnan yhteistyötoimintoihin ja tukee kuntalaisia yrittämään ja työllistymään omassa kunnassa.</p> <p>Liikuntatilojen käyttöastetta tehostetaan tehokkaalla markkinoinnilla ja dynaamisella hinnoittelulla.</p>	<p>Osaajaverstaassa mukana olevien opiskelijoiden lukumäärä, yritysten lukumäärä sekä kurssitöiden ja -harjoittelujen lukumäärä.</p> <p>Käyttöasteen kehityksen seuranta.</p>	<p>paikallisia yrityksiä ja saatu käyntiin joitakin oppisopimuksia.</p> <p>Uuden varauskalenterin kautta käyttäjälähtöisyys on parantunut. Jäähallin ja Taavettihallin käyttöaste kohtalainen, muissa tiloissa runsaasti käyttämättä kapasiteettia.</p>
Muutosrohkeuden lisääminen ja toiminnan uudistaminen	<p>Sivistystoimen eri vastuualueilla tiedotetaan palvelukäyttäjiä proaktiivisesti ja mahdollistetaan kuntalaisten osallisuutta palveluiden järjestämisen kehittämistyössä.</p> <p>Hyvinvointiasiantuntija vastaa Hyte-kertoimen arvioinnissa käytettyjen kriteereiden mukaisten toimien edistämisestä ja kehittämisestä niin, että kunta saa kannustimena vähintään mediaanin verran tukea valtiolta.</p>	<p>Asiakaskyselyt.</p> <p>Hyte-kerroin ja kunnan saama korvaus hyte-työstä.</p>	<p>Toteutunut suunnitelmallisesti kyselyjen osalta.</p> <p>Luumäen hyte-kerroin v. 2023 on 68. Koko maan keskiarvo v. 2023 on 67.</p>
Palveluiden parantaminen eri kohderyhmissä	<p>Selvitetään mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää eri kuntalaisryhmien liikkumispalveluja yhteistyössä ELY:n ja yrittäjien kanssa.</p> <p>Joukkoliikenneyhteyksissä seurataan käyttäjämääriä; liikkumista kuntaan ja kunnasta lähikuntiin edistetään ELY:n kanssa yhteistyössä tehtävällä aikataulusuunnitelulla.</p> <p>Selvitetään asiointiliikenteen järjestämistä osana kunnan peruspalveluja.</p> <p>Oppilaskuljetusten kilpailutus vuonna 2023 tukee mahdollisuuksien mukaan paikallisten yrittäjien työllistämistä.</p>	<p>Toteutuneiden reittien määrä.</p> <p>Reitillä kulkevien asiakkaiden lukumäärä.</p> <p>Palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrän kartoitus.</p> <p>Oppilaskuljetussopimukset.</p>	<p>Taavetti-Kouvola välille kaksi lisävuoroa kouluvuoden ajaksi.</p> <p>ELY:n tilastot.</p> <p>Kunta ei ole saanut yhteydenottoja asiointiliikenteen suhteen.</p> <p>Elokuussa 2023 alkoi pidemmissä kuljetussopimuksissa ensimmäinen optiovuosi. Kolme reittiä kilpailutettu erikseen vuoden määräaikaisina. V. 2025 toteutetaan kaikkien ajettavien reittien laaja kilpailutus.</p>

2.1.5. Tekninen lautakunta

TEKNINEN LAUTAKUNTA	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Liiketoiminnan myyntituotot	714 600	0	714 600	690 744,90	-23 855,10	96,66	687 768
Muut suoritt. Myyntituotot	235 400	0	235 400	252 676,67	17 276,67	107,34	302 812
Maksutuotot	400	0	400	0,00	-400,00	0,00	147
Tuet ja avustukset	8 000	0	8 000	22 394,04	14 394,04	279,93	17 219
Vuokratuotot	4 452 800	0	4 452 800	4 478 718,33	25 918,33	100,58	4 461 373
Muut toimintatuotot	83 000	0	83 000	173 390,81	90 390,81	208,90	210 588
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	5 494 200	0	5 494 200	5 617 924,75	123 724,75	102,25	5 679 906
TOIMINTAKULUT							
Palkat ja palkkiot	-929 600	0	-929 600	-903 901,66	25 698,34	97,24	-797 642
Henkilösivukulut	-233 100	0	-233 100	-211 917,54	21 182,46	90,91	-207 067
Henkilöstökorvaukset	5 400	0	5 400	19 896,85	14 496,85	368,46	9 218
Henkilöstökulut yhteensä	-1 157 300	0	-1 157 300	-1 095 922,35	61 377,65	94,70	-995 491
Asiakaspalvelujen ostot	-10 000	0	-10 000	0,00	10 000,00	0,00	0
Muiden palvelujen ostot	-1 237 000	-13 500	-1 250 500	-1 316 328,00	-65 828,00	105,26	-1 307 667
Ostot tilikauden aikana	-1 267 500	0	-1 267 500	-1 192 230,00	75 270,00	94,06	-1 159 173
Avustukset yhteisöille	-172 300	0	-172 300	-135 222,70	37 077,30	78,48	-169 380
Vuokrat	-232 500	0	-232 500	-235 967,25	-3 467,25	101,49	-208 734
Muut toimintakulut	-31 100	0	-31 100	-11 518,26	19 581,74	37,04	-103 495
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-4 107 700	-13 500	-4 121 200	-3 987 188,56	134 011,44	96,75	-3 943 940
TOIMINTAKATE	1 386 500	-13 500	1 373 000	1 630 736,19	257 736,19	118,77	1 735 966
POISTOT	-1 871 000	0	-1 871 000	-1 684 755,88	186 244,12	90,05	-1 777 059

Strateginen tavoite	Teknisen lautakunnan toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Luotettavan toiminnan mahdollistaminen	Henkilöresurssoinnin varmistamisen toimitopalvelujen, liikuntapaikkojen hoidon ja kiinteistöhallinnon osaluilla	Välttävä: Resurssoinnin edellyttämät määrärahat saatu varattua hyväksytyyn talousarvioon. Tyydyttävä: Mainittuihin tehtäviin on saatu sidottua työntekijäresurssit määrääkaisesti Hyvä: Edellä mainitut täyttyneet ja uudet toimenkuvat muodostettu organisaatioon Kiitettävä: Mainittuihin tehtäviin palkattu vakituiseen työsuhteeseen lisäresurssit	Kiitettävä: Vuona 2023 teknisesti toimelta eläköityi liikuntapaikan hoitaja ja toimistosihteeri. Yllä mainitut paikat on täytetty vuoden aikana ja perehdyttäminen suoritettu. Tekninen toimi palkkasi vakituiseen työsuhteeseen kiinteistöpäällikön.

2.1.6. Ympäristölautakunta

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Ed v tot 2022
TOIMINTATUOTOT							
Maksutuotot	72 500	0	72 500	103 550,90	31 050,90	142,83	63 813
Tuet ja avustukset	114 000	0	114 000	175 053,43	61 053,43	153,56	70 888
Muut toimintatuotot	0	0	0	202,13	202,13	0,00	0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	186 500	0	186 500	278 806,46	92 306,46	149,49	134 701
					0,00		
TOIMINTAKULUT					0,00		
Palkat ja palkkiot	-170 800	0	-170 800	-136 643,30	34 156,70	80,00	-120 831
Henkilösivukulut	-40 500	0	-40 500	-31 510,45	8 989,55	77,80	-32 363
Henkilöstökorvaukset	400	0	400	378,80	-21,20	94,70	0
Henkilöstökulut yhteensä	-210 900	0	-210 900	-167 774,95	43 125,05	79,55	-153 193
Muiden palvelujen ostot	-440 400	0	-440 400	-194 991,31	245 408,69	44,28	-682 885
Ostot tilikauden aikana	-1 800	0	-1 800	-18 064,51	-16 264,51	1 003,58	-8 165
Vuokrat	-46 900	0	-46 900	-47 704,96	-804,96	101,72	-136 200
Muut toimintakulut	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-648
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-700 000	0	-700 000	-428 535,73	271 464,27	61,22	-981 091
					0,00		
TOIMINTAKATE	-513 500	0	-513 500	-149 729,27	363 770,73	29,16	-846 390

Strateginen tavoite	Ympäristölautakunnan toiminnallinen tavoite	Mittari/tunnusluku	Toteuma 31.12.2023
Luotettavan toiminnan mahdollistaminen	Resurssien riittävyyden varmistamisen	<p>Välttävä: Resurssoinnin edellyttämät määrärahat saatu varattua hyväksytyyn talousarvioon.</p> <p>Tyydyttävä: Lupakäsittelyn prosesseihin on saatu kohdistettua työntekijäresurssit määräaikaista.</p> <p>Hyvä: Ympäristölautakunnan vastuualueen tehtäviä tukevat uudet toimenkuvat muodostettu teknisen osaston organisaatioon</p> <p>Kiitettävä: Yllä mainittuihin toimenkuviin palkattu lisäresurssit vakituiseen työsuhteeseen</p>	<p>Lain edellyttämät tehtävät on tehty ja hankkeessa toimittu projektipäällikkönä. Tekniselle toimelle palkattiin kiinteistöpäällikkö, joka pystyy toimimaan rakennusvalvonnassa lomasijaisena.</p> <p>Teknisen toimen sisäisiä toimintoja tehostamalla / työnkuvia laajentamalla saadaan annettua tilanteen vaatiessa lisäapua.</p> <p>Tekninen toimi palkannut toimistosihteerin ja kiinteistöpäällikön vuonna 2023.</p>
Luotettavuus	Viranomaistoimintaan liittyvien materiaalien arkistointi ajan tasalle	<p>Välttävä: Tehtävän sisältö saatu määriteltyä yksiselitteisesti ja toimintaedellytykset tavoitteen saavuttamiseksi olemassa.</p> <p>Tyydyttävä: Työ aloitettu</p> <p>Hyvä: Projektista lähes puolet saatu valmiiksi ja toimenpiteestä syntyy jo hyötyä ympäristölautakunnan vastualueen tehtävien hoidolle</p> <p>Kiitettävä: Projektista yli puolet toteutettu ja rakennusrekisterien ajantasaistaminen saatu integroitua tehtävään. Muiden tehtävien suorittaminen hyötyy mainittavasti projektin tuloksista.</p>	<p>Arkistointia on aloitettu ja tähän tarvittavia laitehankintoja tehty.</p> <p>Ympäristövalvonnan osalta arkistointia tehdään ja rakennusvalvonnan sähköinen lupa-arkistointi koulutus / opastus saatu.</p> <p>Vuonna 2024 on tarkoitus edetä arkistoinnissa.</p>

2.2. Tuloslaskelmaosan toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Vuonna 2023 tehtiin 1 lisätalousarvio, jossa arvioitiin uudestaan sivistystoimen henkilöstökustannuksia, tehtiin tekninen korjaus pakolaisuudesta aiheutuviin tuloihin ja menoihin, korotettiin jäähallin menot vastaamaan pidennettyä käyttökautta ja arvioitiin osinkojen ja osuuspääomien tuotto uudestaan.

LUUMÄKI TULOSLASKELMA	Alkuper. talousarvio	Ta-muu- tos	Ta + muu- tos yhteensä	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%	Toteuma 2022
TOIMINTATUOTOT							
Myyntituotot	1 580 800	0	1 580 800	1 739 418,62	158 618,62	110,03	1 712 739
Maksutuotot	221 900	0	221 900	197 998,19	-23 901,81	89,23	182 906
Tuet ja avustukset	383 800	120 000	503 800	627 083,76	123 283,76	124,47	446 994
Muut toimintatuotot	4 649 800	0	4 649 800	4 767 442,29	117 642,29	102,53	4 778 535
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	6 836 300	120 000	6 956 300	7 331 942,86	375 642,86	105,40	7 121 174
TOIMINTAKULUT							
Henkilöstökulut							
Maksetut palkat ja palkkiot	-6 613 350	-155 500	-6 768 850	-6 751 925,54	16 924,46	99,75	-6 197 107
Henkilöstökorvaukset	51 900	0	51 900	73 273,29	21 373,29	141,18	82 030
Palkat ja palkkiot yhteensä	-6 561 450	-155 500	-6 716 950	-6 678 652,25	38 297,75	99,43	-6 115 077
Henkilösivukulut							
Eläkekulut	-1 403 400	-24 678	-1 428 078	-1 415 528,17	12 549,83	99,12	-1 230 707
Muut henkilösivukulut	-256 300	-6 392	-262 692	-237 905,44	24 786,56	90,56	-216 374
Henkilöstökulut yhteensä	-8 221 150	-186 570	-8 407 720	-8 332 085,86	75 634,14	99,10	-7 562 158
Asiakaspalvelujen ostot	-300 000	0	-300 000	-216 416,82	83 583,18	72,14	-22 475 960
Muiden palvelujen ostot	-3 791 450	-13 500	-3 804 950	-3 775 010,74	29 939,26	99,21	-4 139 754
Palvelujen ostot yhteensä	-4 091 450	-13 500	-4 104 950	-3 991 427,56	113 522,44	97,23	-26 615 714
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 688 800	0	-1 688 800	-1 629 730,76	59 069,24	96,50	-1 604 031
Avustukset	-648 800	0	-648 800	-577 144,47	71 655,53	88,96	-644 566
Vuokrakulut	-3 300 800	0	-3 300 800	-3 301 352,21	-552,21	100,02	-3 442 098
Muut toimintakulut	-142 200	0	-142 200	-64 224,00	77 976,00	45,16	-182 015
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-18 093 200	-200 070	-18 293 270	-17 895 964,86	397 305,14	97,83	-40 050 583
TOIMINTAKATE	-11 256 900	-80 070	-11 336 970	-10 564 022,00	772 948,00	93,18	-32 929 409
Verotulot	10 318 000	0	10 318 000	10 290 549,14	-27 450,86	99,73	18 823 449
Valtionosuudet	633 700	95 206	728 906	789 999,00	61 093,00	108,38	13 872 380
Rahoitustuotot ja -kulut							
Korkotuotot	208 000	0	208 000	392 169,08	184 169,08	188,54	330 053

Muut rahoitustuotot	576 900	-200 000	376 900	295 054,80	-81 845,20	78,28	443 732
Korkokulut	-31 000	0	-31 000	-95 943,48	-64 943,48	309,50	-38 511
Muut rahoituskulut	-82 400	0	-82 400	-80 436,86	1 963,14	97,62	-337 407
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	671 500	-200 000	471 500	510 843,54	39 343,54	108,34	397 868
VUOSIKATE	366 300	-184 864	181 436	1 027 369,68	845 933,68	566,24	164 287
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunn.mukaiset poistot	-1 951 400	0	-1 951 400	-1 741 514,20	209 885,80	89,24	-1 801 072
Satunnaiset erät							
TILIKAUDEN TULOS	-1 585 100	-184 864	-1 769 964	-714 144,52	1 055 819,48	40,35	-1 636 785
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	627 300	0	627 300	627 326,69	26,69	100,00	637 623
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-957 800	-184 864	-1 142 664	-86 817,83	1 055 846,17	7,60	-999 162

Verotulojen erittely

Verotulot eivät ole vertailukelpoisia edelliseen tilikauteen sote-muutosten vuoksi.

	Talousarvio	Lisätalousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Tot%
Kunnan tulovero	6 975 000	0	7 044 363	69 363	100,99
Kiinteistövero	1 632 000	0	1 711 914	79 914	104,90
Yhteisövero	1 711 000	0	1 534 272	-176 728	89,67
Verotulot yhteensä	10 318 000	0	10 290 549	-27 451	99,73

Kiinteistöveroprosentit	2023	2022	2021	2020	2019
Yleinen kiinteistövero	1,00	1,00	1,00	1,00	0,95
Vakituinen asuinrakennus	0,50	0,50	0,50	0,50	0,45
Muu asuinrakennus	1,05	1,05	1,05	1,05	1,00
Yleishyödylliset yhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo milj.€	Muutos %
2019	20,50 %	72,5	1,26
2020	20,50 %	74,5	2,76
2021	20,50 %	75,8	1,74
2022	21,00 %	76,9	1,45
2023	8,36 %	80,2	4,29

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet eivät ole vertailukelpoisia edelliseen tilikauteen soite-muutosten vuoksi.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutos	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2023	Poikkeama	Tot%
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta	-610 200	20 310	-589 890	-574 520	15 370	97,39
Verotuloihin perustuva tassa	829 900	-6 544	823 356	823 354	-2	100
Opetus- ja kultt.toimen muut	-500 500	101 508	-398 992	353 267	45 725	88,54
Verotulomenetyksen kompensatio	914 500	20 068	894 432	894 432	0	100
Valtionosuudet yhteensä	633 700	95 206	728 906	789 999	61 093	108,3

2.3. Investointien toteutuminen

Vuonna 2023 investointihankkeisiin löydettiin urakoitsijat kohtuullisen hyvin ja työt sujuivat suunnitellusti. Investoinnit pysyivät talousarviossa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta:

- Hyvinvointiasema oli tarkoitus yhtiöittää ja investoinnit olisivat olleet suoraan uuden yhtiön nimissä. Varattua määrärahaa ei osattu arvioida.
- Teknisen toimen käyttöön hankittiin uusi ajoneuvo ja vanha kulkuneuvo annettiin vaihdossa. Autoliikkeeseen maksettu väliraha oli n. 28 000 €.
- Asfaltoinnin määrää pienettiin hintatason nousun takia. Määrä rahaa ei käytetty investointiohjelman mukaisesti.
- Energiansäästöön investointiin vuona 2023 katuvaloverkon osalta. Älykäs katuvalojen ohjaus tulee säästämään energiaa ja pidentämään myös valaisimien käyttöikä.

Investoinnit olivat vuona 2023 hyvin monipuoliset ja vaikuttavat hyvin moneen kuntalaiseen. Kuntalaisaloite Saarentien puuttuvasta suojatiestä toteutettiin yhteistyössä Kaakois-Suomen ELY-keskuksen kanssa.

Investointiosan sitovuustaso valtuuston nähden on investointiosan kokonaistaso.

INVESTOINTIOSA 2023	Alkuper. talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yhteensä	Toteutuma EUR	Toteutuma %
KUNNANHALLITUS INVESTOINNIT					
104 - Hallinnon tietojärjestelmäinvestointi					
MENOT	-75 000	0	-75 000	0,00	0,00
108 - Valokuiturakentaminen (jatkuu)					
MENOT	-1 000 000	0	-1 000 000	-296 722,50	29,67
109 - Valtuustosalin ääniteknikka					
MENOT	-50 000	0	-50 000	-34 840,77	69,68
910 - Sijoitus Luumäen Asunnot Oy vapaan oman pääoman rahastoon					
MENOT	-81 000	0	-81 000	-88 100	108,77
PERUSTURVA INVESTOINNIT					
204 - Hyvinvointiasema (jatkuu)					
MENOT	-160 000	0	-160 000	-333 977,80	208,74
205 - Puukylän väestösuoja					
MENOT	-20 000	0	-20 000	0,00	0,00
SIVISTYSLAUTAKUNTA INVESTOINNIT					
505 - Kirjaston Satuhuoneen korjaus					
MENOT	-12 000	0	-12 000	0,00	0,00
506 - Jurvalan päiväkodin kalusteet					
MENOT	-15 000	0	-15 000	0,00	0,00
507 - Taavetin koulun nuorisotila					
MENOT	-12 000	0	-12 000	0,00	0,00
508 - Taavetin urheilukentän kuulutusjärjestelmä					
MENOT	-16 000	0	-16 000	-14 948,00	93,43
509 - Kirjaston jäähdytys					
MENOT	-45 000	0	-45 000	-27 490,00	61,09
510 - Kangasvarren koulun varasto					
MENOT	-15 000	0	-15 000	0,00	0,00
511 - Taavetin opetuksen tilajärjestely (jatkuu)					
MENOT	-18 000	0	-18 000	-11 912,33	66,18
TEKNINEN LAUTAKUNTA INVESTOINNIT					
732 - Maanhankinta					
MENOT	-42 000	0	-42 000	-14 384,50	34,25
733 - Jäähallin rungon korjaus (jatkuu)					
MENOT	-11 000	0	-11 000	0,00	0,00
735 - Vuosittaiset asfaltoinnit					
MENOT	-120 000	0	-120 000	-77 994,37	65,00
742 - Hankesuunnittelu					
MENOT	-50 000	0	-50 000	-26 417,30	52,83
765 - Lepolan kuntorata					
TULOT	0	0	0	22 800,00	0,00
MENOT	0	0	0	-23 432,71	0,00
771 - Joukolan PTS-toimenpiteet					

TULOT	0	0	0	5 500,00	0,00
MENOT	-400 000	0	-400 000	-391 979,79	97,99
779 - Katuvalaistuksen ohjaus					
MENOT	-20 000	0	-20 000	-15 308,71	76,54
780 - Kukaslahden venelaituri					
MENOT	-40 000	0	-40 000	-31 568,58	78,92
781 - Taavetin koulun kellari (jatkuu)					
MENOT	-17 000	0	-17 000	-1 950,20	11,47
782 - Jurvalan puukoulu (jatkuu)					
MENOT	-15 000	0	-15 000	-7 946,00	52,97
783 - Väliväylähankkeen laiturit ym (jatkuu)					
MENOT	-20 000	0	-20 000	-1 094,00	5,47
784 - Saarentien-Itsenäisyydentien liittymä					
TULOT	0	0	0	4 000,00	0,00
MENOT	-20 000	0	-20 000	-26 100,00	130,50
785 - Kuntoportaat Taavetti ja Jurvala					
TULOT	6 000	0	6 000	6 000,00	100,00
MENOT	-40 000	0	-40 000	-44 723,27	111,81
786 - Linnoituksen esiintymislava ja istuimet					
MENOT	-14 000	0	-14 000	0,00	0,00
787 - Viheralueperusparannukset					
MENOT	-15 000	0	-15 000	-15 342,00	102,28
788 - Katuvalaistuksen maakaapelit					
MENOT	-85 000	0	-85 000	-76 416,15	89,90
789 - Kunnan varautumistoimenpiteet					
MENOT	-84 000	0	-84 000	0,00	0,00
790 - Päivystysauto					
MENOT	-28 000	0	-28 000	-40 807,96	145,74
VESILAITOS INVESTOINNIT					
745 - Kunnallistekniikan korjausinvestoinnit					
MENOT	-215 000	0	-215 000	-181 688,88	84,51
INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
TULOT	6 000	0	6 000	38 300,00	778,24
MENOT	-2 755 000	0	-2 755 000	-1 785 145,82	64,80

2.4. Rahoitusosan toteutuminen

RAHOITUSLASKELMA	TA 2023	Ta-muutos	TA2023 muutos- ten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	366 300	-184 864	181 436	1 027 369,68	845 934
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjaus- erät	-50 000		-50 000	-148 110,02	-98 110
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-2 755 000		-2 755 000	-1 841 141,45	913 859
Rahoitusosuudet inv.me- noihin	6 000		6 000	38 300,00	32 300
Pysyvien vastaavien hyöd.luovutustulot	100 000		100 000	237 165,47	137 165
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 332 700	-184 864	-2 517 564	-686 416,32	1 831 148
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäyk- set					
Antolainasaamisten vähen- nykset	35 000		35 000	0,00	-35 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen li- säys	2 000 000		2 000 000	0,00	-2 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vä- hennys	-168 600		-168 600	-168 634,44	-34
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
*Muut maksuvalmiuden muutokset				-1 141 273,22	-1 141 273
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-466 300	-184 864	-651 164	-1 996 323,98	-1 345 160

2.5. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

KÄYTTÖTALOUSOSA	Sito- vuus	Määrärahat					Tuloarviot				
		TA	TA- muu- tok- set	TA muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama	TA	TA- muu- tok- set	TA muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama
Kunnahallitus	N	1 781	0	1 781	1 602	-179	475	0	475	423	-52
Hyvinvoinnin ja terv.ed.	N	778	0	778	745	-33	108	120	228	197	-31
Sivistyslautakunta	N	10 726	187	10 913	11 133	220	572	0	572	815	243
Tekninen lautakunta	N	4 108	13	4 121	3 987	-134	5 494	0	5 494	5 618	124
Ympäristölautakunta	N	700	0	700	429	-271	187	0	187	279	92
Yhteensä		18 093	200	18 293	17 896	-397	6 836	120	6 956	7 332	376
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B						10 318	0	10 318	10 291	-27
Valtionosuudet	B						634	95	729	790	61
Rah.tulot ja menot	B	113	0	113	176	63	785	-200	585	687	102
Yhteensä		113	0	113	176	63	11 737	-105	11 632	11 768	136
INVESTOINTIOSA											
Yhteensä	B	2 755	0	2 755	1 841	-914	6	0	6	38	32
RAHOITUSOSA											
Tulorah korjerät	B	50		50	148	98					0
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten lis.											
Antolainasaamisten väh.	B						35		35	0	-35
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lis.	B						2 000	0	2 000	0	-2 000
Pitkäaikaisten lainojen väh.	B	169		169	169	0					
Muut maksuvalm muutokset	B			0	1 141	1 141	100		100	237	137
Vaikutus maksuvalmiuteen	B	0		0	0	0	466	185	651	1 996	1 345
Yhteensä		219	0	219	1 458	1 239	2 601	185	2 786	2 233	-553
Kaikki yhteensä		21 180	200	21 380	21 371	-9	21 180	200	21 380	21 371	-9

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma vertailutietoineen (ulkoinen)

TULOSLASKELMA (ulkoinen)	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
TOIMINTATUOTOT		
Myyntituotot	1 028 453,89	1 072 420,82
Maksutuotot	197 998,19	182 905,75
Tuet ja avustukset	627 083,76	446 994,46
Vuokratuotot	1 539 740,78	1 283 812,20
Muut toimintatuotot	175 274,26	219 522,47
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	3 568 550,88	3 205 655,70
TOIMINTAKULUT		
Henkilöstökulut		
Maksetut palkat ja palkkiot	-6 751 925,54	-6 197 106,63
Henkilöstökorvaukset	73 273,29	82 029,57
Palkat ja palkkiot yhteensä	-6 678 652,25	-6 115 077,06
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-1 415 528,17	-1 230 707,06
Muut henkilösivukulut	-237 905,44	-216 374,32
Henkilösivukulut yhteensä	-1 653 433,61	-1 447 081,38
Henkilöstökulut yhteensä	-8 332 085,86	-7 562 158,44
Asiakaspalvelujen ostot	-216 416,82	-22 475 960,21
Muiden palvelujen ostot	-3 083 813,81	-3 522 126,31
Palvelujen ostot yhteensä	-3 300 230,63	-25 998 086,52
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 609 962,96	-1 581 341,00
Avustukset	-577 144,47	-644 566,42
Vuokratulut	-248 924,96	-166 897,94
Muut toimintakulut	-64 224,00	-182 014,80
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-14 132 572,88	-36 135 065,12
TOIMINTAKATE	-10 564 022,00	-32 929 409,42
Verotulot	10 290 549,14	18 823 448,90
Valtionosuudet	789 999,00	13 872 380,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	392 169,08	330 053,14
Muut rahoitustuotot	262 681,62	411 359,05
Korkokulut	-95 943,48	-38 510,80
Muut rahoituskulut	-48 063,68	-305 033,70
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	510 843,54	397 867,69
VUOSIKATE	1 027 369,68	164 287,17

Poistot ja arvonalentumiset		
Suunn.mukaiset poistot	-1 741 514,20	-1 801 072,05
Satunnaiset erät		
TILIKAUDEN TULOS	-714 144,52	-1 636 784,88
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	627 326,69	637 622,57
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-86 817,83	-999 162,31

3.2. Rahoituslaskelma vertailutietoineen

RAHOITUSLASKELMA	31.12.2023	31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 027 369,68	164 287,17
Tulorahoituksen korjauuserät	-148 110,02	-619 637,21
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 841 141,45	-1 056 517,79
Rah.osuudet investointimen.	38 300,00	95 903,00
Pysyvien vast.hyöd.luovutust.	237 165,47	209 923,22
Toiminnan ja inv. rahavirta	-686 416,32	-1 206 041,61
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	63 146,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaik.lainojen lisäys	0,00	0,00
Pitkäaik.lainojen vähennys	-168 634,44	-168 634,44
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muut.	555,81	5 156,33
Vaihto-omaisuuden muutos	52 685,64	2 503,66
Saamisten muutos	-1 109 130,17	104 657,93
Korottomien velkojen muutos	-85 384,50	401 203,00
Rahoituksen rahavirta	-1 309 907,66	408 032,48

RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 996 323,98	-798 009,13
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	10 597 624,64	12 593 948,62
Rahavarat 1.1.	12 593 948,62	13 391 957,75
	-1 996 323,98	-798 009,13

3.3. Tase vertailutietoineen

LUUMÄEN KUNTA TASE	Tilinpäätös 31.12.2023	Tilinpäätös 31.12.2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	32 050,43	60 827,51
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	32 050,43	60 827,51
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 327 092,60	4 321 102,55
Rakennukset	14 341 838,71	14 879 058,81
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 710 168,87	3 731 618,10
Koneet ja kalusto	155 517,37	190 049,81
Ennakkomaksut ja kesk.er.hankinnat	739 006,83	218 062,41
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	23 273 624,38	23 339 891,68
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	4 915 632,99	5 901 946,59
Muut lainasaamiset	1 120 289,75	1 120 289,75
Sijoitukset yht.	6 035 922,74	7 022 236,34
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	29 341 597,55	30 422 955,53
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	217 887,02	199 931,40
Muut toimeksiantojen varat	371,49	468,62
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHTEENSÄ	218 258,51	200 400,02
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Muu vaihto-omaisuus	169 099,58	221 785,22
Vaihto-omaisuus yhteensä	169 099,58	221 785,22
Saamiset		

Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	1 021 381,00	1 056 881,00
Muut saamiset	1 990,00	0,00
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	1 023 371,00	1 056 881,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 565 781,50	389 951,75
Lainasaamiset	53 250,00	64 000,50
Muut saamiset	51 414,33	66 091,90
Siirtosaamiset	237 989,23	245 750,74
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	1 908 435,06	765 794,89
Saamiset yhteensä	2 931 806,06	1 822 675,89
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	2 261 711,30	2 237 821,12
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	7 256 180,76	7 341 880,92
Rahoitusarvopaperit yhteensä	9 517 892,06	9 579 702,04
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset yhteensä	1 079 732,58	3 014 246,58
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	13 698 530,28	14 638 409,73
VASTAAVAA YHTEENSÄ	43 258 386,34	45 261 765,28

LUUMÄEN KUNTA	Tilinpäätös	Tilinpäätös
TASE	31.12.2023	31.12.2022
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	-17 696 574,34	-18 750 204,12
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-13 208 669,73	-14 207 832,04
Tilikauden yli-/alijäämä	86 817,83	999 162,31
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	-30 818 426,24	-31 958 873,85
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	-4 191 376,97	-4 818 703,66
POISTOERO JA VAPAAEHT.VARAUKSET YHTEENSÄ	-4 191 376,97	-4 818 703,66
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	-773,00	-773,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	-699 501,28	-681 086,98
Muut toimeksiantojen pääomat	-87,55	-469,61

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHTEENSÄ	-700 361,83	-682 329,59
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-3 466 547,22	-3 635 181,66
Saadut ennakot	-708 507,61	-806 928,85
Muut velat	-410 713,26	-408 296,22
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	-4 585 768,09	-4 850 406,73
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-168 634,44	-168 634,44
Saadut ennakot	-2 350,62	-2 368,06
Ostovelat	-1 201 025,83	-1 394 146,00
Muut velat	-368 614,16	-141 911,67
Siirtovelat	-1 221 828,16	-1 244 391,28
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	-2 962 453,21	-2 951 451,45
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	-7 548 221,30	-7 801 858,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	-43 258 386,34	-45 261 765,28

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän purkamisen vuoksi kuntayhtymän jäsenosuuden tasearvo 1.053.629,78 € kirjattiin pois kunnan avaustaseesta vastattavaa-puolella osakkeet ja osuudet, ja vastaavaa-puolella peruspääoman alkusaldon muutoksena 1.1.2023, eikä niillä ole tulosvaikutusta. (Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunto 128/2022)

3.4. Konsernilaskelmat vertailutietoineen

3.4.1. Konsernituloslaskelma

	2023	2022
TULOSLASKELMA		
Toimintatuotot	ok 5 883 115	27 328 552
Toimintakulut	ok -15 639 476	-58 679 731
Osuus osakkuusyhteisöjen voitto	-31 400	-28 710
Toimintakate	-9 787 761	-31 379 889
Verotulot	10 290 549	18 823 449
Valtionosuudet	1 176 557	14 262 563
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	349 428	288 944
Muut rahoitustuotot	283 883	340 071
Korkokulut	-382 860	-162 731
Muut rahoituskulut	-81 715	-307 902

Vuosikate	ok 1 848 080	1 864 505
Poistot	-2 631 158	-2 957 304
Arvonalentumiset	0	-13 407
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-783 078	-1 106 206
Tilinpäätössiirrot	4 820	88
Tilikauden verot	-12 594	-25 955
Laskennalliset verot	421	4 973
Vähemmistöosuudet	47 483	34 162
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	ok -742 948	-1 092 938

3.4.2. Konsernin rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 847 479,99	1 249 441,03
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden verot	-12 173,00	-25 954,53
Tulorahoituksen korjauserä	-133 285,23	-104 304,61
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 702 021,76	1 119 181,89
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 569 913,08	-2 041 148,55
Rahoitusosuudet investoin	38 300,00	95 903,00
Pysyvien vastaavien luovu	240 110,56	209 924,24
Investointien rahavirta yhteen	-2 291 502,52	-1 735 321,31
Toiminnan ja investointien rah	-589 480,76	-616 139,42
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen lisäykset		-45707,65
Antolainojen vähennykset	19 004	60941,85
Pitkäaikaisten lainojen l	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen v	-431 751,00	-919 041,46
Lyhytaikaisten lainojen m	73 000,00	0,00
Oman pääoman muutokset	120 796,41	31 147,20
Muut maksuvalmiuden muutokset		

Toimeksiantojen po. ja va	3 250,37	24 117,06
Vaihtomaisuuden muutos	54 967,91	-19 559,54
Saamisten muutos	-1 168 350,48	1 325 026,12
Korottomien velkojen muut	-212 394,14	732 179,26
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-1 541 476,68	1 189 102,84
RAHAVAROJEN MUUTOS	-2 130 957,44	572 963,42
Rahavarat 31.12	11 273 020,00	15 033 946,80
Rahavarat 1.1.	13 403 977,44	14 460 983,38
RAHAVAROJEN MUUTOS	-2 130 957,44	572 963,42

3.4.3. Konsernitase

	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet:		
Aineettomat oikeudet	267	177 941
Muut pitkävaikutteiset men	36 211	129 954
Ennakkomaksut	0	5 385
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	36 478	313 280
Aineelliset hyödykkeet:		
Maa- ja vesialueet	4 992 366	4 979 365
Rakennukset	24 875 234	27 564 948
Kiinteät rakenteet ja lait	3 731 847	4 560 913
Koneet ja kalusto	1 129 695	1 359 818
Muut aineelliset hyödykkeet	18 728	21 166
Ennakkomaksut ja keskenerä	744 419	473 470
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	35 492 289	38 959 679
Sijoitukset:		
Tytäryhtiöosakkeet ja osuu	0	605
Osakkusyhtiöosuudet	417 268	419 080
Muut osakkeet ja osuudet	476 333	487 549
Muut lainasaamiset	261 818	288 521
Muut saamiset	21 000	873
Sijoitukset yhteensä	1 176 419	1 196 628
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	593 921	900 958
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	218 258	200 400
Toimeksiantojen varat yhteensä	812 179	1 101 358
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus:		
Aineet ja tarvikkeet	457	172 808

Keskeneräiset tuotteet	14 505	16 714
Muu vaihto-omaisuus	169 100	221 785
Vaihto-omaisuus yhteensä	184 062	411 307
SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset:		
Lainasaamiset	1 000	20 399
Muut saamiset	60 446	21 000
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset (ly)	1 827 675	865 575
Lainasaamiset (ly)	20 838	28 883
Muut saamiset (ly)	55 399	311 047
Siirtosaamiset (ly)	242 078	1 159 988
Saamiset yhteensä	2 207 436	2 406 892
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	2 261 711	2 237 821
Sijoitukset rahamarkkinain	7 295 291	7 341 881
Muut arvopaperit	50 836	49 993
Rahoitusarvopaperit yhteensä	9 607 838	9 629 695
Rahat ja pankkisaamiset	1 665 182	5 404 252
VASTAAVAA YHTEENSÄ	51 181 883	59 423 092

	2023	2 022
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	17 696 574	18 750 204
Arvonkorotusrahassto	15 953	39 149
Muut omat rahastot	437 172	314 637
Ed.tilikausien yli-/alijää	12 732 729	14 251 053
Tilikauden yli-/alijäämä	-742 948	-1 708 001
Oma pääoma yhteensä	30 139 480	31 647 042
Vähemmistöosuudet	32 348	69 329
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	298 247
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	587 639	891 600
Lahjoitusrahastojen pääoma	699 501	730 371
Muut toimeksiantojen pääom	88	1 303
Toimeksiantojen pääomat yhteen	1 287 228	1 623 274
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen:		
Lainat rahoitus- ja vakuut	14 384 511	16 986 888
Saadut ennakot	708 508	806 929

Liittymismaksut ja muut ve	403 762	377 895
Pitkäaikainen vieras pääoma yht.	15 496 781	18 171 713
Lyhytaikainen:		
Lainat rahoitus- ja vakuut	892 671	1 018 597
Lainat julkisyhteisöiltä	0	1 714
Saadut ennakot	34 309	28 649
Ostovelat	1 318 037	2 731 189
Liittymismaksut ja muut velat	500 290	773 067
Siirtovelat	1 362 076	2 937 509
Laskennalliset verovelat	118 663	122 764
Lyhyt aikainen vieras pääoma yht.	4 226 046	7 613 488
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	51 181 883	59 423 092

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti lukuun ottamatta verotuloja, jotka on kirjattu tilitysajankohdan mukaisesti asianomaiselle tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat:

Pysyvien vastaavien arvostus:

Pysyvien vastaavien hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun, kunnanvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet. Tilikaudella poistosuunnitelmaa ei muutettu.

Sijoitusten arvostus:

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuus:

Vaihto-omaisuuden arvostus:

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO –periaatteen (first in-first out) mukaisesti hankintamenuon tai sitä alemman todennäköisen hankintamenuon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus:

Rahoitusomaisuuden arvostus:

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenuon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

4.1.2. Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät

Kirjanpitolausuntakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 128/2022 mukaan kunnista ja muista vapaaehtoisista kuntayhtymistä hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on tullut kirjata alkusaldojen muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023. Lisäksi hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 139/2023 mukaan kunnan osuus sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvasta ns. vapaaehtoisen kuntayhtymän peruspääoman muutoksesta kirjataan jäsenkunnan kirjanpitoon vuodelle 2023 kuntayhtymäosuuden arvon ja kunnan peruspääoman muutokseksi.

Koska sote-palveluiden tuottaminen oli jo siirretty Eksote-kuntayhtymälle, Luumäen kirjanpidossa huomioon otettava erä on Eksoten jäsenosuus. Eksoten kuntayhtymän jäsenosuuden tasearvo 1 053 700 euroa kirjattiin pois kunnan taseesta. Vastakirjauksena kunnan peruspääomaa alennetaan vastaavalla summalla. Kirjaukset toteutettiin alkusaldojen muutoksina 1.1.2023, eikä niillä ole tulosvaikutusta.

Pelastuslaitoksen taseyksikkö ei siirtynyt kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle, vaan taseyksikön vastuulle jäivät edelleen ennen vuotta 2023 syntyneet velat ja saatavat. Isäntäkunta Lappeenrannan ilmoituksen mukaan Pelastuslaitoksen taseessa olleet saatavat ja velat saatiin kuitatuksi sekä muut tiedossa olevat vuoteen 2022 tai sitä aiempiin vuosiin kohdistuvat erät katetuiksi vuoden 2023 aikana. Yhteistoimintasopimuksen mukaan sopimuksen purkautuessa taseen osoittamat varat jaetaan tai velkoihin peritään kunnilta osuus talousarviovuoden alun asukaslukujen suhteessa. Pelastuslaitoksen taseen varat olivat 3.845.629,36 euroa. Luumäen osuus tästä oli 135 629,20 €. Kun Pelastuslaitoksen taseyksikön loppuselvitys on näin tullut tehdyksi, yhteistoimintasopimus päättyy.

Eläkemaksut

Vuoden 2023 alusta kuntatyönantajan eläkemenoperusteinen maksu korvautui tasausmaksulla. Tasausmaksun määräytymisperuste 2023 on kunnan saama verorahoitus. Koska uuden maksun määräytymisperuste ei ole eläke- tai henkilöstömenoperusteinen, vertailtavuutta edelliseen tilikauteen ei ole. Tasausmaksu on 81 500 € suurempi kuin eläkemenoperusteinen maksu.

4.2. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.2.1. Konsernitilinpäätöstä koskevat laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä sekä kunnan tytäryhtiöt.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kiinteistöverot on eliminoitu.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen velkaan.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Tytäryhtiöiden vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu kunnan poistosuunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmaan tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseeseen edellisten tilikausien yli-/alijäämän oikaisuksi.

Kuntayhtymät

Kuntayhtymät on yhdistelty peruspääomaosuuden mukaisesti.

Osakkuusyhteisöt

Ainoa osakkuusyhteisö on As Oy Luumäen Valliheikki. As Oy Luumäen Parsikonpuistoa ja As Oy Taavetin Käpykujaa ei ole yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen, koska kunnan omistusosuus kummassakin yhtiössä on alle 20 %.

4.2.2. Konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Kuntakonsernin kokoonpanoon eivät 1.1.2023 alkaen enää kuulu Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Eksote ja Etelä-Karjalan pelastuslaitos.

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 137/2023 mukaan konsernitilinpäätöksen laadinnan lähtökohtana on, että konsernituloslaskelmassa ja konsernin rahoituslaskelmassa esitettäviin eriin vaikuttavat ainoastaan vuoden 2023 liiketapahtumat. Esimerkiksi kunnan vuoden 2023 aloittavaan taseeseen kirjattavia omaisuusjärjestelyjä ei esitetä kunnan konsernitilinpäätöksessä vuoden 2023 tapahtumina.

4.3. Tuloslaskelman liitetiedot

4.3.1. Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	117 843,06	220 774,81	57 413,06	93 608,85
Sosiaali- ja terveystoimi	196 213,93	21 840 939,00	196 213,93	101 693,39
Opetus- ja sivistystoimi	666 788,32	655 718,18	603 763,32	609 635,37
Yhdyskuntapalvelut	4 842 876,57	4611120,23	2 711 160,57	2 400 718,09
Toimintatuotot yhteensä	5 823 114,88	22 717 431,99	3 568 550,88	3 205 655,70

4.3.2. Tuet valtuustoryhmille

Valtuustoryhmille ei ole annettu taloudellista tukea. Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi on tuettu ryhmien sisäistä toimintaa antamalla mahdollisuus käyttää kunnan tiloja ryhmien kokoontumista varten.

4.3.3. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet kunnan tilinpäätöksessä

Käyttöomaisuuden poistojen määrittämisessä on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Poistosuunnitelma on laadittu pääsääntöisesti Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston suosituksen mukaisesti noudattaen lyhimpiä ohjeen mukaisia poistoajoja tasapoistoissa ja suurimpia poistoprosentteja. Valtuusto on hyväksynyt voimassa olevan poistosuunnitelman 11.11.2019.

	Poistomenetelmä	Poisto-aika/pros.
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v
Muut pitkävaikutteiset menot		
Atk-ohjelmistot	tasapoisto	2 v
Muut	tasapoisto	2 v
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 v
Hallinto- ja laitosrakennukset		
-puurakenteiset	tasapoisto	30 v
-kivirakenteiset	tasapoisto	50
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20 v
Talousrakennukset	tasapoisto	10 v
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v
Kiinteät rakenteet ja laitteet	menojäännöspoisto	
vesilaitoksen verkoston ja tie- ja infrarakenteiden poistoissa käytetään 15 %:n jäännösarvoa		
Koneet ja kalusto	tasapoisto	3-10 v
Hankinta-arvoltaan alle 10 000 € hintaiset pysyvien vastaavien hankinnat on kirjattu vuosikuluksi. (Kv 19.9.2016)		

4.3.4. Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eksoite, potilasvakuutusvahinkomaksu 1.1. muutos		298 246,68		
Potilasvakuutusvahinkomaksu 31.12.		0,00		
		298 246,68		
Vastuut yhteensä		298 246,68	0,00	0,00

4.3.5. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa-alueet	135 164,07	187 814,63	135 164,07	187 814,63
Osakkeet	0,00	0,00	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	12 945,95	13 822,58	12 945,95	13 822,58
Muut luovutusvoitot	0,00	0,00	0,00	0,00
Myyntivoitot yhteensä	148 110,02	201 637,21	148 110,02	201 637,21
Rakennukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet	0,00	0,00	0,00	0
Myyntitappiot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

4.3.6. Satunnaisten tuottojen erittely

Ei ilmoitettavaa.

4.3.7. Osinkotuotot ja osuuspääomien korot

	Kunta	
	2023	2022
Osinkotuottojen erittely		
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöiltä	0,00	60 000,00
Osinkotuotot muista yhteisöistä	141 698,22	137 696,68
Osuuspääoman korot	72 723,53	87 983,46
Osinkotuotot yhteensä	214 421,75	285 680,14

4.4. Taseen liitetiedot

4.4.1. Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1.	17 309,90	39 149,44	0,00	0,00
Muutokset	-1 356,72	0,00		
Arvo 31.12.	15 953,18	39 149,44		
Arvonkorotukset yht.	15 953,18	39 149,44	0,00	0,00

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän Eksoten purkamisen vuoksi alkusaldosta 1.1.2023 puuttuu tilinpäätökseen 31.12.2022 sisällytynyt Eksoten saldo 21834,54 e.

4.4.2. Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot				
Kelan korvaukset	42 782,49	77 845,41	42 782,49	21 700,00
Valtion avustukset, hankkeet	117 306,55	273 301,35	110 795,80	110 041,06
Valtionosuuden oikaisu	45 741,00	79 091,00	45 741,00	79 091,00
Muut siirtosaamiset	173 628,37	729 750,34	38 669,94	34 918,64
Siirtosaamiset yhteensä	379 458,41	1 159 988,10	237 989,23	245 750,70

4.4.3. Rahoitusarvopapereiden markkina-arvojen ja hankintahintojen erotus

Rahoitusarvopaperit	
	2023
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	
Markkina-arvo 31.12.	8 882 052,93
Kirjanpitoarvo 31.12.	7 197 868,99
Erotus	1 684 183,94

4.4.5. Pysyvien vastaavien sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset											
Osakkeet ja osuudet											
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet omistus-yht. yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk- laina- saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muilta	Yhteensä	Kaikki yht.
Hankintameno 1.1.	3 692 771,27	698 027,32	1 092 690,43	418 457,57	5 901 946,59		858 472,00	0,00	261 817,75	1 120 289,75	7 022 236,34
Lisäykset	120 667,08	53 620,20			174 287,28					0,00	174 287,28
Vähennykset		-106 971,10	-1 053 629,78		-1 160 600,88			0,00		0,00	-1 160 600,88
Silmot erien välillä					0,00					0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	3 813 438,35	644 676,42	39 060,65	418 457,57	4 915 632,99	0,00	858 472,00	0,00	261 817,75	1 120 289,75	6 035 922,74
Arvonlennukset											
Arvonkorotukset											
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 813 438,35	644 676,42	39 060,65	418 457,57	4 915 632,99	0,00	858 472,00	0,00	261 817,75	1 120 289,75	6 035 922,74

4.4.6. Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet ja osakkuusyhteisöt

Nimi	Koti- paikka	Kunnan omis- tus- osuus	Konser- nin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikau- den voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Luumäen Asunnot Oy	Luumäki	100,00 %	100,00 %	2 543	11 507	10
Luumäen Energia Oy	Luumäki	100,00 %	100,00 %	1 073	1 299	49
Asunto Oy Luumäen Joukolan- puisto	Luumäki	63,93 %	63,93 %	913	946	-26
Osakkuusyhteisöt						
Asunto Oy Luumäen Valliheikki	Luumäki	35,76 %	35,76 %	714	191	-2
Kuntayhtymät						
Etelä-Karjalan koulutuskuntayh- tymä	Lpr	1,21 %	1,21 %	258	102	8
Etelä-Karjalan liitto	Lpr	3,57 %	3,57 %	99	26	7
Yhdistelemättömät osakkuus- ja yhteisyhteisöt						
Asunto Oy Luumäen Parsikon- puisto	Luumäki	16,38 %	16,68 %			
As Oy Taavetin Käpykuja	Luumäki	17,61 %	17,61 %			

4.4.7. Kunnan saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä ja osakkuusyhteisöiltä

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
-myyntisaamiset	-	23 534,62	-	42 259,56
-lainasaamiset	1 878 853,00	35 500,00	1 914 353,00	35 500,00
-muut saamiset	-	-	-	-
-siirtosaamiset	-	-	-	-
Yhteensä	1 878 853,00	59 034,62	1 914 353,00	77 759,56
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
-myyntisaamiset	-	-	-	932,52
-lainasaamiset	-	-	-	-
-muut saamiset	-	-	-	-
-siirtosaamiset	-	-	-	1 210,80
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	2 143,32
Saamiset osakkuus-sekä muilta omistusyhteisöiltä				

-myyntisaamiset	-	3628,16	-	2952,67
-lainasaamiset	-	-	-	-
-muut saamiset	-	-	-	-
-siirtosaamiset	-	-	-	-
Yhteensä	0,00	3 628,16	0,00	2 952,67
Saamiset yhteensä	1 878 853,00	62 662,78	1 914 353,00	82 855,55

4.4.8. Oman pääoman muutokset

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	17 696 574	18 750 204	18 750 204	18 750 204
Muutos	-1 053 630	0	-1 053 630	0
Peruspääoma 1.1.	17 696 574		17 696 574	
Peruspääoma 31.12.	17 696 574	18 750 204	17 696 574	18 750 204
Arvonkorotusrahasto 1.1.	17 310	39 150		
Muutos	-1 357	0		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	15 953	39 150		
Muut omat rahastot 1.1.	307 247	304 611		
Muutos	129 925	10 026		
Muut omat rahastot 31.12.	437 173	314 637		
Edellisten tilikausien ylijäämä	12 732 729	14 251 053	13 208 670	14 207 832
Tilikauden yli-/alijäämä	-742 948	-1 708 001	-86 818	-999 162
Oma pääoma yhteensä	30 139 481	31 647 043	30 818 427	29 906 082

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ja tuloksen käsittelyerät	Kunta	
	2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	13 208 669,73	14 207 832,04
Tilikauden yli/alijäämä	-86 817,83	-999 162,31
Kertynyt poistoero 31.12.	4 191 376,97	4 818 703,66
Yhteensä	17 313 228,87	18 027 373,39

4.4.9. Myöhemmin kuin 5 vuoden kuluttua erääntyvät pitkäaikaiset velat

Pitkäaikaiset velat		
	2023	2022
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2 767 517,56	2 947 446,42
Yhteensä	2 767 517,56	2 947 446,42

4.4.10. Kunnan velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille ja osuusyhteisöille

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
-ostovelat		74 919,83		106 994,04
-muut velat	95 828,86		95 828,86	
Yhteensä	95 828,86	74 919,83	95 828,86	106 994,04
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
-ostovelat				17 189,92
-siirtovelat				
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	17 189,92
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
- ostovelat				
-muut velat	27 111,30		27 111,30	
Yhteensä	27 111,30	0,00	27 111,30	0,00
Velat yhteensä	122 940,16	74 919,83	122 940,16	124 183,96

4.4.11. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat</i>				
Tuloennakot	167 713,11	221 827,39	167 713,11	219 237,20
Menojäämät:				
- Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	859 855,16	2 142 322,33	827 248,89	777 796,68
- Korkojaksotukset	9 281,16	12 221,92	9 281,16	5 046,53
- Muut siirtovelat	325 226,27	561 137,09	217 585,00	242 310,87
Velat yhteensä	1 362 075,70	2 937 508,73	1 221 828,16	1 244 391,28

4.5. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

4.5.1. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Vastuusitoumukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
	2023	2022
Tytäryhteisöjen puolesta annetut takaukset		
-alkuperäinen pääoma	15 731 002,26	15 331 002,26
- jäljellä oleva pääoma	11 528 999,49	11 787 206,75
Osakkuusyhteisöt		
-alkuperäinen pääoma	1 654 860,00	2 938 360,00
- jäljellä oleva pääoma	523 505,00	547 505,00

4.5.2. Vuokravastuiden yhteismäärä

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut				
Toimitilat	10 049,87	1 840 217,31	758,10	2 404,01
Koneet ja laitteet	59 804,19	464 048,30	43 911,36	33 738,00
Maa-alueet	4 307,33	25 681,00	2 491,97	4 533,64
Muut vuokrat	0,00	0,00		
Vuokravastuut yhteensä	74 161,39	2 329 946,61	47 161,43	40 675,65
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	41 278,21	750 584,72	29 839,83	21 929,64

4.5.3. Vastuu Kuntien Takauskeskuksen takausvastuusta

	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuusta 31.12.	36 675 861,00	33 863 375,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuusta 31.12.	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	29 195,00	19 583,00

4.5.4. Muut taloudelliset vastuut

	2023	2022
Arvonlisäveron palautusvastuu		
Arvonlisäveron palautusvastuu uudisrakennusten ja perusparannusten hankintamenoista	774 918,20	971 817,31
Takausvastuu		
Kuntarahoitus, Sotiemme Luumäen Veteraanit ry:n lainan omavelkainen takaus, alkuperäinen määrä 2 630 000 e.	2 067 257,00	2 092 871,00

Vastatavuus Rautjärven kunta, Etelä-Karjalan virkistysalueasäätiön Kuntarahoitus Oyj:n lainan yhteisvastuullinen (E-K kunnat), omavelkainen takaus.	58 000,00	
ARA:n avustuskohteen käyttö, Vallikoti ARA:lta erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi saadun avustuksen ehtona on, että kohdetta on käytettävä erityisryhmään kuuluvien vuokra-asuntona 20 vuotta avustuksen ensimmäisen erän maksamisesta 2.7.2015 lukien.	1 520 334,00	1 520 334,00
Palosuojelurahaston avustus paloaseman rakentamiseen Avustuksen ehtona on, että kohdetta ei saa käyttää pysyvästi muuhun kuin päätöksessä määrättyyn käyttötarkoitukseen eikä omistus- tai hallintaoikeutta luovuttaa toiselle 30 v aikana viimeisen erän maksamisesta, joka oli 1.11.2019.	220 000,00	220 000,00

4.6. Henkilöstöä koskevat liitetiedot

4.6.1. Henkilöstön lukumäärä ja kulut

Erillinen henkilöstöraportti liitetään tilinpäätökseen.

	2023	2022
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	168	167
Yleishallinto	9	9
Sivistystoimi	126	128
Tekninen toimi	28	23
Työllistämisyksikkö	5	7
Henkilöstökulut €		
Palkat ja palkkiot	6 678 652	6 197 107
josta jaksotettujen palkkojen osuus	49 640	68 736
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	1 415 528	1 230 707
Muut henkilösivukulut	237 905	216 374
josta jaksotettujen sivukulujen osuus	187	14 363
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	73 273	82 030
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	8 332 086	7 562 158
Vapaaehtoiset henkilöstökulut		
Terveystuolto (netto)	28 518	23 694
Henkilökunnan koulutus	30 409	57 199

TYKY-toiminta	8 325	6 516
Yhteensä	67 252	79 408
Henkilöstökulut yhteensä	8 399 338	7 641 566

4.6.2. Tilintarkastajan palkkiot

Tilintarkastajan palkkiot		
	2023	2022
Tilintarkastuspalkkiot	5 156,25	5 200,25
Muut palvelut	0,00	95,00
	5 156,25	5 200,25

4.6.3. Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2023	2022
Kansallinen Kokoomus	1 009,00	1 208,00
Suomen Keskusta	2 522,30	2 700,75
Kristillisdemokraatit	146,50	109,00
Suomen sosiaalidemokraattinen puolue	904,00	1 065,00
Luumäen Perussuomalaiset	263,50	247,50
Yhteensä	4 845,30	5 330,25

4.6.4. Intressitahotapahtumat

Kunnanjohtajan kanssa on 15.5.2021 solmittu johtajasopimus, jossa on sovittu kuuden kuukauden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta.

Konsernin lähipiirin/intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

5.1. Vesilaitos

Toimintakertomus

	2021	2022	2023
Vedenkäyttömaksu € alv 0 %	1,62	1,8	1,80
Jätevedenkäyttömaksu € alv 0 %	2,34	2,54	2,54

Talousvesi tutkitaan Lappeenrannan seudun ympäristötoimen hyväksymän tutkimusohjelman mukaisesti, tutkimusohjelma on päivitetty 2022. Luumäen kunnan vesilaitoksen talousvesi täyttää talousvedelle asetetut laatuvaatimukset.

Talousvedenkäsittelyyn rakennettiin vuoden 2022 aikana erillinen yksikkö Taavettiin. Yksikkö valmistui käyttöönottovalmiuteen alkuvuodesta 2023. Investoinnin yhteydessä asennettiin myös talousveden UV-käsittely-yksikkö verkoston syöttöön varmistamaan laitoksen edellytykset saavuttaa uuden juomavesidirektiivin vaatimukset. Oletettavasti direktiivin vaatimuksia ryhdytään soveltamaan vuoden 2024 aikana.

Vuona 2023 korjausinvestointeja suoritettiin putkien uudelleen sujutuksella Taavetin länsiosassa. Kansistöjen uusintaa tehtiin asfaltoitavien kohteiden mukaisesti. Vesilaitos oli mukana toteuttamassa entisen lomakylän alueen vesihuoltoa, jonka oletettavasti yksityinen toimija luovuttaa kunnalle tulevien vuosien aikana. Vuona 2023 aloitettiin valmistelut vuoden 2024 talousarvion laadintaan, jolloin on tarkoitus saneerata Taavetin vesitorni.

Jätevedenpuhdistamo

Vesistöön johdettavan jäteveden jäännöspitoisuudet alittivat jaksolle tammi - kesäkuu 2023 asetetut enimmäispitoisuudet ja puhdistustehot saavuttivat jaksolle asetetut vähimmäisvaatimukset biologisen hapenkulutuksen ja fosforin osalta. Kyseisen jakson aikana puhdistamolla tia verkostossa ei raportoitu ohituksia eikä häiriö- tai poikkeustilanteita.

Vuoden 2023 toisella puolivuosisijaksolla (heinä-joulukuu) vesistöön johdettavan jäteveden biologisen hapenkulutuksen jäännöspitoisuus ylitti puhdistamon lupamääräyksissä puolivuosisijaksolle asetetun enimmäispitoisuuden ja puhdistusteho alitti puolivuosisijaksolle asetetun vähimmäisvaatimuksen. Muilta osin jäännöspitoisuudet alittivat ja puhdistustehot saavuttivat puolivuosisijaksolle asetetut vähimmäisvaatimukset.

Vuonna 2023 puhdistamolle tuleva ainekuormitus oli kemiallisen hapenkulutuksen, kokonaisfosforin ja kiintoaineen osalta suurempi kuin vuosina 2013–2023 keskimäärin. Biologisen hapenkulutuksen ja kokonaistypen tulokuormat olivat keskimääräistä alhaisemmat. Kokonaistypen tulokuorman suhteen ei ole selkeää kehityssuuntaa tarkastelujakson aikana.

Vuonna 2023 puhdistustehot olivat biologisen hapenkulutuksen ja kokonaistypen osalta alhaisemmat, mutta muutoin korkeammat kuin vuosina 2013–2023 keskimäärin.

Yhdyskuntajätevesiä koskevan valtioneuvoston asetuksen (888/2006) näytekohdaiset käsittelyvaatimukset saavutettiin kaikilla vuoden 2023 kuudella tarkkailukerralla.

Talousvettä pumpattiin kolmelta vedenottamolta verkostoon 156 231 m³ (vuonna 2022 160 419 m³) ja laskutettiin 164 951 m³ (vuonna 2022 164 578 m³). Jätevedenpuhdistamolla käsiteltiin vuoden 2023 aikana 226 071 m³ ja laskutettiin 149 533 m³ (vuonna 2022 151 573 m³) jätevesiä. Sadevesien osuus oli noin 35 % käsitellyistä jätevesistä.

Loppuvuodesta 2023 tilattiin konsultilta tarkastelu jäteveden puhdistamon toimintaan ja mahdollisuuksia puhdistustulosten parantamiseen. Työ tulee jatkumaan vuonna 2024. Haasteita tuottaa jätevedenpuhdistamolla suuri määrä hulevettä, joka myös omalta osaltaan häiritsee prosessin toimintaa. Tarkoituksena on, että hulevesi yhteyksiä viemäriverkostoon puretaan vuoden 2024 aikana.

Liitetiedot

Vesilaitosliiketoiminta on eriytetty kirjanpidolliseksi taseyksiköksi.

Kunnan pääomasijoituksen koroksi valtuusto on 12.11.2018 vahvistanut 2 %. Korkeus on laskettu edellisen tilinpäätöksen mukaiselle peruspääomalle.

Vesilaitoksen poistot on laskettu käyttäen kunnalle vahvistettua poistosuunnitelmaa.

Vesilaitoksen tilinpäätökseen ei sisälly hulevesistä aiheutuneita kustannuksia, koska vesilaitos ei vastaa niistä.

5.1.1. Vesilaitoksen tuloslaskelma vertailutietoineen

VESILAITOS	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
TULOSLASKELMA		
LIIKEVAIHTO	691 176,90	677 627,50
Valmistus omaan käyttöön	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-168 240,31	-153 994,00
Palvelujen ostot	-208 784,31	-125 343,13
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-119 985,85	-118 164,30
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-24 390,11	-20 424,12
Muut henkilösivukulut	-3 945,53	-5 527,90
Henkilösivukulut yhteensä	-28 335,64	-25 952,02
Henkilöstökulut yhteensä	-148 321,49	-144 116,32
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-294 678,85	-297 374,98
Liiketoiminnan muut kulut	-353,09	-4 314,47
LIIEKEYLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-129 201,15	-47 515,40
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoituskulut	-32 373,18	-32 373,18
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) ENNEN VARAUKSIA	-161 574,33	-79 888,58
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	40 681,62	46 393,85
Vapaaehtoisten varausten lis.(-)tai väh.(+)		
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-120 892,71	-33 494,73

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Sijoitetun oman pääoman tuotto%	-9,87	-3,47
Voitto%	-23,38	-11,79

5.1.2. Vesilaitoksen tase vertailutietoineen

VESILAITOS		
T A S E	31.12.2023	31.12.2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 700,00	6 700,00
Rakennukset	432 708,13	459 662,53
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 618 020,27	1 874 242,85
Koneet ja kalusto	33 451,95	44 602,61
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	181 688,88	0,00
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	2 272 569,23	2 385 207,99
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	2 272 569,23	2 385 207,99
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	286 189,38	255 177,86
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	286 189,38	255 177,86
Saamiset yhteensä	286 189,38	255 177,86
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	286 189,38	255 177,86
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 558 758,61	2 640 385,85
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	-1 618 658,95	-1 618 658,95
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	248 738,88	215 244,15
Tilikauden yli-/alijäämä	120 892,71	33 494,73
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	-1 249 027,36	-1 369 920,07
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	-252 911,67	-293 593,29
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		

Muut velat	-410 713,26	-408 296,22
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	-410 713,26	-408 296,22
Lyhytaikainen		
Ostovelat	-56 943,91	-27 590,94
Muut velat	-568 929,55	-521 231,87
Siirtovelat	-20 232,86	-19 753,46
Lyhytaikainen vieras pääoma	-646 106,32	-568 576,27
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	-1 056 819,58	-976 872,49
VASTATTAVAA	-2 558 758,61	-2 640 385,85

TASEEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Omavaraisuusaste%	69,92	74,53
Suhteellinen velkaantuneisuus%	93,50	83,91
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	-369,63	-248,74

5.1.3. Vesilaitoksen rahoituslaskelma vertailutietoineen

VESILAITOS	2023	2022
RAHOITUSLASKELMA		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	133 104,52	249 835,43
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-181 688,88	-240 893,96
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-48 584,36	8 941,47
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos	-31 011,52	23 576,16
Korottomien velkojen muutos	79 947,09	-14 605,66
Rahoituksen rahavirta	48 935,57	8 970,50
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN	351,21	17 911,97

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-211 768	-368 748
Investointien tulorahoitus%	73,26	90,28

5.2. Muut eriytetyt laskelmat

Kirjanpidon eriyttäminen on toteutettu siten, että kilpailuilla markkinoilla harjoitettavat palvelut on kirjattu omille kustannuspaikoilleen ja niihin on kohdistettu kaikki toiminnasta aiheutuvat tulot ja kulut. Kulut on jaettu kustannuspaikoilla ulkoisen ja sisäisen myynnin suhteessa. Tilapalveluiden kulut on jyvitetty neliöiden perusteella.

Kunta ei enää 1.1.2023 alkaen tuota talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita kilpailuilla markkinoilla.

5.2.1. Työllistämisyksikkö ja kiinteistönhuolto

Työllistämisyksikkö ja kiinteistönhuolto	
TOIMINTATUOTOT	
Muut suoritt. myyntituotot	44 415,58
TOIMINTAKULUT	
Henkilöstökulut	-35 988,51
Palvelujen ostot	-3 928,00
Aineet, tarvikkeet ja tarvarat	-3 078,00
Vuokrat	-16 725,00
Muut toimintakulut	-68,00
TOIMINTAKULUT YHT.	-59 787,51
Tilikauden yli-/alijäämä	-15 371,93

5.2.2. Tilapalvelut

Tilapalvelut	
TOIMINTATUOTOT	775 983,72
TOIMINTAKULUT	-344 164,90
POISTOT	-194 660,73
Tilikauden yli-/alijäämä	237 158,09

7. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Luumäellä 25. päivänä maaliskuuta 2024

Luumäen kunnanhallitus

Katriina Ovaska, pj

Juri Vuorinen, I vpj

Päivi Kärmeniemi, II vpj

Aki Heikkilä

Anne Pylväläinen

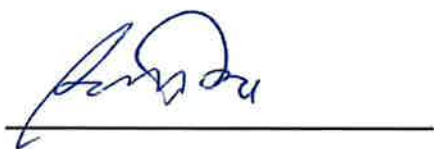
Rauno Vanhoja

Ville Taina

Linda Kiviluoma

Antero Pesu

Risto Afaheikka, Kunnanjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Luumäellä 10 / 5 2024

BDO Audiator Oy

Ulla-Maija Tuomela
JHT, KHT

6. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT JA KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT

<u>Asiakirja</u>	<u>Säilytystapa</u>
Tilinpäätös	sidottuna
Tase-erittelyt	paperilla
Liitetietotositteet	paperilla
Päiväkirja	atk-tulosteena
Pääkirja	atk-tulosteena

Tositelajit

Pankkitositteet	1
Palkkositteet	9
Laskennalliset tositteet, kp	10
Laskennalliset tositteet, sl	12
Luottotappiot	15
Ostoreskontramaksut	20
Ostoreskontralaskut	21
Myyntireskontran suoritukset	30
Myyntilaskut, hallinto	31
Myyntilaskut, työllistämisyksikkö	40
Myyntilaskut, tekninen toimi	50
Myyntilaskut, rakennusvalvonta	51
Myyntilaskut, ympäristönsuojelu	52
Myyntilaskut, vesilaskutus	55
Myyntilaskut, sivistystoimi	60
Myyntilaskut, tilavarauslaskut	61
Myyntilaskut, päivähoido	71
Hyvityslaskujen kohdistus	86
Muistiotositteet	90
Avaustaseen muutos	91
Tuloksen kirjaus kp	96
Tuloksen kirjaus kp, laskennallinen	97
Tuloksen kirjaus, sl	98
Tuloksen kirjaus sl, laskennallinen	99

EU-projekteihin liittyvä tositeaineisto säilytetään 10 v. viimeisestä maksatuksesta ohjelmakauden päättymisestä lukien

Rakennusinvestointien, joissa arvonalisävähennyksen palautusvastuu voimassa, tositeaineisto säilytetään 13 vuotta tilikauden päättymisestä